

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
HUMANITĀRO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
LATVIEŠU UN VISPĀRĪGĀS VALODNIECĪBAS KATEDRA

Sintaktiskā interference latviešu valodā

BAKALaura DARBS

Autors: **Laura Slaviņa**

Studenta apliecības Nr.: ls07188

Darba vadītājs: asoc. prof. Dr. philol. Ilze Lokmane

RĪGA 2013

Anotācija

Dzimtās valodas izmaiņas ir būtiskas jebkuram indivīdam un nācijai kopumā. Šādas izmaiņas var ietekmēt ne tikai sazināšanas kvalitāti, bet arī domāšanu. Šī bakalaura darba tēma ir sintaktiskā interference latviešu valodā, koncentrējoties uz mūsdienu latviešu valodas runu daudzvalodības situācijā. Darba mērķis ir noteikt sintaktiskās pārmaiņas latviešu valodas runā, kas radušās angļu valodas kā otrās vai trešās valodas apguves rezultātā.

Darbā tiek apskatīta teorētiskā literatūra par otrās valodas apguves problēmsituācijām, kā arī sintakses pētniecības pamatnostādņēm. Pētījumā tiek analizēti dažādi interferences tipi, kas ietekmē izteikuma sintaktiski semantisko konstrukciju, piemēram, neprecīza vārdu secība izteikumos, vārdu savienojumu kalkēšana, darbības vārda laika neprecīzs lietojums utt. Šādu kļūdu eksistence cilvēka runā liecina par starpvalodas veidošanos.

Atslēgas vārdi: otrās valodas apguve, interference, sintakse, starpvaloda, kļūdu analīze.

Annotation

Changes in a person's first language are essential both for the person and for the society in overall. These kind of changes affect not only quality of communication but also the thinking process itself. The subject of this bachelor thesis is syntactic interference in latvian language, with a focus on contemporary speech that has been affected by english acquisition process.

The thesis includes a review of theoretical articles on problems of second language acquisition, as well as there are described basic milestones on reasearch of syntax. In the survey there are analized different types of interference errors that affect the syntactic construction of utterances, for example, inaccurate word order in the utterances or improper usage of the tense. The existance of these kind of errors in a person's speech shows a process of interlanguage development.

Keywords: second language acquistiion, interference, syntax, interlanguage, error analysis.

SATURS

ANOTĀCIJA	2
ANNOTATION.....	2
SATURS	3
IEVADS	5
1. OTRĀS VALODAS APGUVES PROBLEMĀTIKA UN TĀS PĒTĪJUMI	7
1.1. <i>Ar otrās valodas apguvi saistītā problemātika</i>	<i>8</i>
1.2. <i>Multilingvisms, diglosija, divvalodība un starpvaloda.....</i>	<i>12</i>
1.3. <i>Interference, koda maiņa un konkurences modelis.....</i>	<i>14</i>
2. SINTAKSES NOZĪME INTERFERENCES PĒTĪŠANĀ	18
2.1. <i>Sintaktiskās izpētes attīstība pasaules un Latvijas valodniecībā.....</i>	<i>19</i>
2.2. <i>Sintaktiskie procesi un interference.....</i>	<i>25</i>
2.3. <i>Biežākie sintaktiskās interferences gadījumi latviešu valodā</i>	<i>27</i>
3. INTERFERENCES PĒTĪJUMU METODES.....	29
3.1. <i>Kļūdu analīzes raksturojums.....</i>	<i>30</i>
3.2. <i>Kļūdu analīzes pētījumu piemēri.....</i>	<i>32</i>
4. SINTAKTISKO KONSTRUKCIJU ANALĪZE LATVIEŠU VALODAS RUNĀ.....	36
4.1. <i>Informantu raksturojums un pētījuma gaita.....</i>	<i>36</i>
4.2. <i>Pētījumā izmantotā kļūdu klasifikācija.....</i>	<i>37</i>
4.3. <i>Kļūdu raksturojums.....</i>	<i>38</i>
4.4. <i>Kļūdu raksturojums sintaktiskajā valodas līmenī.....</i>	<i>40</i>
SECINĀJUMI.....	55
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS	57
PIELIKUMI	59

IEVADS

Valodas apguve mūsdienu Rietumu pasaulē kopā ar globalizāciju, brīvo tirgus ekonomiku un brīvu cilvēku pārvietošanos ir neatņemama dzīves sastāvdaļa modernajam cilvēkam. Multilingvisms jeb daudzvalodība ir aktuāls jautājums ne tikai sociāli politiskā līmenī, stiprinot ekonomiskos sakarus un tiecoties pēc kultūru daudzveidības saglabāšanas. Arī individuālā līmenī, cilvēkam pārceļoties dzīvot uz citu valsti, tiecoties apgūt profesionālo literatūru un iegūt labāk apmaksātu darbu, ir jāstāpjas ar daudzvalodības situāciju. Šī bakalaura darba tēma ir sintaktiskā interference latviešu valodā, ar fokusu uz mūsdienu latviešu valodas runu daudzvalodības situācijā. Pēc šī bakalaura darba autores domām, pētījumi par citu valodu apguves ietekmi uz latviešu valodas runu ir nepieciešami, lai apzinātu aktuālās latviešu valodas sintaktisko struktūru izmaiņas to cilvēku runā, kuri ikdienā sazinās angļu valodā un kuru dzimtā valoda ir latviešu valoda.

Pēc Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes datiem, ārpus Latvijas no 2000. gada līdz 2010. gadam ilgstošajā emigrācijā ir devušies 192 000 Latvijas iedzīvotāju.¹ Liela daļa no šiem cilvēkiem ir devušies t.s. ekonomiskajā emigrācijā, kuras pamatā ir profesionālā izaugsme. Šajā darbā tiks pētīta tieši tādu cilvēku runa, kas ir devušies ilgstošajā ekonomiskajā emigrācijā pēdējo desmit gadu laikā, lai iegūtu augstāku izglītību vai profesionālo pieredzi. Visi pētījumā apskatītie cilvēki pēdējo gadu laikā ir lietojuši angļu valodu ikdienā, savu dzimto — latviešu — valodu lietojot salīdzinoši reti, sazinoties ar ģimeni un draugiem Latvijā.

Darba mērķis ir noteikt sintaktiskās pārmaiņas latviešu valodas runā, kas radušās otrās vai trešās valodas apguves rezultātā. Lai spētu atpazīt un noteikt sintaktisko interferenci, šajā darbā ir izvirzīti šādi uzdevumi:

- 1) apzināt literatūru par otrās valodas apguvi un ar to saistīto interferenci no dzimtās valodas, kā arī interferenci no otrās valodas uz dzimto;
- 2) apzināt līdz šim veiktos pētījumus, kas apraksta interferenci no otrās valodas uz dzimto;
- 3) apzināt literatūru par piemērotām metodēm un analīzes veidiem, kas būtu piemērojami sintaktisko vienību interferences izpētei, izvēlēties piemērotāko;
- 4) veikt vairāku cilvēku sarunvalodas analīzi, koncentrējoties uz sintaktiskajām

¹ <http://www.csb.gov.lv/notikumi/par-demografisko-procesu-attistibu-latvija-36401.html>, [skatīts, 04.05.2013.]

vienībām;

5) atrast un strukturēt interferences parādības;

6) izdarīt secinājumus par sintaktiskās interferences veidiem un to kontekstu.

Lai sasniegtu šī darba izvirzīto mērķi, pētījuma autore ir izvēlējusies kombinēt dažādas metodes, lai spētu pēc iespējas dziļāk izvērtēt sintaktiskās interferences gadījumus un to cēloņus. Kā pamats tiks izmantota kļūdu analīze.

Bakalaura darbs sakārtots četrās nodaļās, kur pirmajā nodaļā aprakstīti pētījumi un atzinumi par otrās valodes apguves problēmsituācijām. Kā teorētiskās literatūras pamats tika izvēlēti dažādi sociolingvistikas un psiholingvistikas pētnieku darbi un rakstu apkopojumi. Tāpat apskatīti arī zinātniskie raksti, ko rakstījuši latviešu pētnieki par interferenci latviešu valodā. Otrajā nodaļā apskatīta sintakses kā zinātnes nozīme interferences pētīšanā. Nodaļā apskatīts kopīgais un atšķirīgais latviešu un angloamerikāniskās valodniecības sintakses pētniecībā un atzinumos, kā arī apskatīta teorētiskā literatūra par biežākajiem angļu valodas sintaktiskās interferences gadījumiem latviešu valodā. Kā teorētiskās literatūras pamats šajā nodaļā izvēlēts dažādu autoru skatījums uz sintaktiskās teorijas attīstības vēsturi, kā arī apskatīti to autoru atzinumi, kas būtiski ietekmējuši sintakses teorijas attīstību gan pasaulē, gan Latvijā. Trešajā nodaļā apskatītas pētījumu metodes un to rezultāti, kas izmantotas interferences pētījumiem pasaulē. Savukārt ceturtajā nodaļā aprakstīta pētījuma gaita, informantu raksturojums, ekscerpēto vienību analīze, kā arī aprakstīti secinājumi par sintaktiskās interferences veidiem un to kontekstu.

Kā teikusi skotu valodniece Debora Kameron (*Deborah Cameron*), “zināšanas nav pētnieka īpašums. Tām būtu jākalpo gan pētnieka, gan pētāmā objekta interesēm”.² Nereti tieši sintaktiskā interference pašam cilvēkam ir grūti pamanāma, tieši tāpēc ir būtiski pētīt un skaidrot šo parādību. Tāpēc šis darbs tiek veidots, ne tikai, lai gūtu zinātniskas atziņas par sintaktisko interferenci latviešu valodā, bet arī lai skatītu šo parādību plašāk un aktualizētu jautājumu sabiedrībā par otrās vai trešās valodas ietekmi uz dzimto valodu.

² Stockwell, P. *Sociolinguistics: a Resource Book for Students*. Routledge, 2003, P.160

1. OTRĀS VALODAS APGUVES PROBLEMĀTIKA UN TĀS PĒTĪJUMI

Otrās valodas apguve vēsturiski bieži bijusi iespēja, kuru cilvēki izmantojuši ar mērķi sazināties starppersoniskā un starptautiskā līmenī. Arī mūsdienās otrās vai trešās valodas apguve bieži vien tiek skatīta kā priekšnosacījums, lai spētu iegūt labāku izglītību vai pavērtu plašākas iespējas profesionālajai izaugsmei. Šodien cilvēki nespēj iedomāties savu dzīvi bez dažādu valodu apguves un lietošanas saziņā. Ar valodu apguvi ir saistītas dažādas problēmsituācijas un līdz ar to arī pētījumi. Pirms pēta otrās valodas ietekmi uz dzimto valodu, nepieciešams apskatīt aktuālos pētījumus pasaules kontekstā.

Vispirms nepieciešams nošķirt šādus terminus: dzimtā valoda, otrā valoda un svešvaloda. *Valodas pamatterminu skaidrojošā vārdnīca* norāda, ka dzimtā valoda (*native language, mother-tongue, first language*) ir valoda, ko iemācās no dzimšanas; valoda, kurā ar bērnu runā vecāki, nododot dzimtas valodu nākamajai paaudzei. Parasti tā ir pirmā valoda, kuru apgūst agrā bērnībā mājās, ģimenē un kuru indivīds prot vislabāk. Cilvēkam var būt divas dzimtās valodas.³

Ar otrās valodas definīciju pastāv dažādas izpratnes latviešu un angļu valodu terminoloģijā. *Valodas pamatterminu skaidrojošā vārdnīca* par otro valodu uzskata: “Kādas valsts sabiedrības vairākuma (majoritātes) vai ar likumu oficiālas (valsts) valodas statusā pasludinātu valodu, kuru lieto kā sazināšanās līdzekli (valsts valodu) attiecīgajā valstī un kuru mācās, apgūst un lieto minoritātes pārstāvis, kuram tā nav dzimtā valoda.”⁴ Savukārt angloamerikāniskā lingvistiskā tradīcija otro valodu (*second language*) definē šādi: “Tā ir valoda, ko cilvēks apgūst pēc pirmās valodas (dzimtās valodas)”⁵ Angloamerikāņu tradīcijas otrās valodas apguves teorijas neizšķir otro valodu un svešvalodu, uzskatot, ka cilvēks spēj lietot valodu vienlīdz labi, gan apgūstot to mācību klasē, gan aizbraucot uz kādu valsti un apgūstot to pieredzes rezultātā. Tādā nozīmē kā angloamerikāniskā tradīcija definē otro valodu, *Valodas pamatterminu skaidrojošā vārdnīca* piedāvā terminu svešvaloda, kas ir: “Indivīda līmenī — valoda, kas nav dzimtā valoda; valsts līmenī — valoda, kam attiecīgās valsts teritorijā nav valsts valodas statusa.”⁶ Šajā darbā termina “svešvaloda” lietojums potenciāli varētu radīt nozīmes atšķirības, pārceļot pētnieku zinātniskos uzskatus no angļu

³ *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. Sast. aut. kol., V. Skujiņa (red.). LU Latviešu valodas institūts, 2007, 100. lpp.

⁴ Turpat, 271. lpp.

⁵ Ellis, R. *Second language acquisition*. Oxford University Press, 1997, P. 3

⁶ *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. 383. – 384. lpp.

valodas uz latviešu valodu. Tāpēc šajā darbā autore izmantos terminu “otrā valoda” pēc angloamerikāniskās tradīcijas definīcijas, jo lielākā daļa teorētiskās literatūras, uz kuru balstās šis darbs, ir izdoti Lielbritānijā un Amerikas Savienotajās Valstīs (turpmāk tekstā ASV).

1.1. Ar otrās valodas apguvi saistītā problemātika

Visi bērni iegūst valodu dabiskā ceļā bez liekām pūlēm, ja vien valoda tiek brīvi lietota mājās un ārpus tās. Lai gan ir pamats uzskatīt, ka dzimtās valodas lietotājiem ir daudz lielākas priekšrocības apgūt valodu augstākā līmenī nekā otrās valodas lietotājiem, tomēr pētnieks Braiens Tomlinsons (*Brian Tomlinson*) uzskata, ka nereti otrās valodas lietotāji ir motivētāki attīstīt savu valodu, jo to apgūst ar mērķtiecīgi.⁷

Zinātnieki mēdz atdalīt otrās valodas mācīšanos (*learning*) un otrās valodas apguvi (*acquisition*). Izdalot mācīšanos kā apzinātu ar mērķi vadītu procesu, taču apguvi — kā neapzinātu, dabisku procesu, kas ir pietuvināts tam, kā bērni apgūst dzimto valodu.⁸ Taču visbiežāk gan mācīšanās, gan apguve tiek apskatīta kopīgi un neatdalot. Arī šajā bakalaura darbā šie abi jēdzieni tiks skatīti kopīgi.

Lietišķās valodniecības pētnieks Tomlinsons definē valodas apguvi (*acquisition*) kā visaptverošu lingvistisku, sociolingvistisku un pragmalingvistisku sistēmu apguvi. Pēc Tomlinsona domām, šāda veida apguve prasa motivētu un jēgpilnu skatu uz valodu tās lietojumā, iespēju šo valodu izmantot dažādās sfērās un saņemt atgriezenisko saiti.⁹ Pētnieks uzsver, ka pastāv tendence, ka valodas apgūvēji spēj attīstīt dažādu valodas lietojumu dažādās situācijās, piemēram, spēj rakstīt, bet nespēj uzstāties vai arī spēj uzstāties, bet nespēj rakstīt. Arī šī darba pētījumā aptaujātie cilvēki — ekonomiski aktīvi indivīdi, kas vairākus gadus dzīvo angļiski runājošā vidē un lieto šo valodu ikdienas saziņā —, izsakoties latviski rakstos un runā, demonstrē dažādas dzimtās valodas prasmes. Šie fakti norāda uz “ciešām attieksmēm” starp dzimto valodu, kas tiek izmantota saziņā reti, un otro valodu, kas

⁷ *Language Acquisition and Development: Studies of Learners of First and Other Languages*. Tomlinson, B. (ed.). Bloomsbury, 2007, P. 3. – 5.

⁸ O’Grady, W., Dobrovolsky, M. *Contemporary Linguistic Analysis: an introduction*. Copp Clark Pitman, 1987, P.331

⁹ *Language Acquisition and Development: Studies of Learners of First and Other Languages*. Tomlinson, B. (ed.). P. 3. – 5.

kļuvusi par dominējošo ikdienā. Šo problēmu uzsvēris arī Latviešu valodas aģentūras direktors Jānis Valdmanis savā rakstā “Valoda, identitāte, komunikācija”, kur aktualizē problēmu par to, kurā brīdī dzimtā valoda beidz veikt “savas pirmās valodas funkcijas”. Valdmanis aktualizē jautājumu, kāda valodas varianta zinātājs tiek uzskatīts par dzimtās valodas nesēju. Vai tā ir lokālā izloksne ar visai nosacītu rakstu valodas prasmi, vai standartvaloda mutvārdu un rakstu formā, pilnībā vai daļēji pārzinot visus standartvalodas reģistrus?¹⁰ Arī pētījuma autorei darba izstrādes gaitā radās jautājums, kurā brīdī dzimtā valoda un otrā valoda maina savas funkcijas — vai dzimtajai valodai novirzoties cilvēka domāšanas perifērijā un otrajai valodai pārņemot cilvēka domāšanu?

Arī Tomlinsons uzsver, ka nereti cilvēki spēj apgūt otro valodu labākā līmenī nekā dzimto valodu, un tam tiek minēti dažādi iemesli. Dzimtās valodas apguve ir efektīva, jo:

- a) cilvēks to apgūst, jo vēlas pastāstīt par savām vēlmēm;
- b) cilvēks dzird valodu dažādās lietošanas situācijās;
- c) cilvēks saņem palīdzību no vecākiem un skolotājiem un sakārto savas valodas zināšanas;
- d) cilvēkam valodas lietošana palīdz izteikt savu individualitāti.

Taču ir situācijas, kad otrās valodas zināšanu līmenis var pārsniegt dzimtās valodas zināšanu līmeni, jo nereti otrās valodas apguvējs ir motivētāks. Šāds fenomens var notikt, jo:

- a) cilvēkam ir spēcīga motivācija apgūt valodu profesionālās izaugsmes vai izglītības ieguves dēļ;
- b) cilvēks vēlas apgūt un lietot valodu augstākā līmenī;
- c) nereti apguves sistēma ir efektīvāka, jo tā pašā pamatā tiecas uz efektivitāti un augstāku kvalitāti valodas apguvē;
- d) cilvēks saņem plašāku fona informāciju par valodu un tās sistēmu;
- e) valodas apguves laikā tiek saņemta atgriezeniskā saite augstākā līmenī, jo nereti apguves procesā ir iesaistīts profesionāls skolotājs.¹¹

Iepriekš minēto iemeslu dēļ otrās valodas apguvēji nereti spēj lietot tās valodas sistēmu veiksmīgāk profesionālajā saziņā nekā tās pašas valodas lietotāji, kuri to ir apguvuši kā dzimto valodu. Tomlinsons papildina, ka, lai arī daudzi otrās valodas apguvēji ir motivēti un viņiem ir reāla vajadzība valodas apguvei, tomēr pastāv arī valodas fosilizēšanās procesi, kad

¹⁰ Valdmanis, J. Valoda, identitāte, komunikācija. No: *Latviešu valoda – robežu paplašināšana*, Valsts valodas komisija, 2005, 174. lpp.

¹¹ *Language Acquisition and Development: Studies of Learners of First and Other Languages*. Tomlinson, B. (ed.). P. 3.–5.

otrās valodas apgvēji vairs neturpina attīstīt savas zināšanas, kad ir sasniegts kāds noteikts valodas apguves līmenis.¹² Fosilizēšanās procesi sīkāk tiek apskatīti šīs nodaļas 1.2. apakšnodaļā.

Zinātniskajā literatūrā ir sastopami lielākoties tādi pētījumi, kas apskata dzimtās valodas ietekmi uz otrās valodas apguvi. Tas skaidrojams ar to, ka šādi pētījumi visbiežāk veikti saistībā ar angļu valodas kā otrās valodas apgūšanu. Tomēr pastāv pētījumi, kas apskata gadījumus, kad otrā valoda ietekmē dzimtās valodas zināšanas un tās lietošanu. Šādi pētījumi pārsvarā norisinājušies valstīs, kur cilvēku dzimtajā valodā ir mazāk attīstīta kāda tās prasme, piemēram, rakstība. Tā kā dzimtajā valodā šī kompetence ir zemāka nekā otrajā valodā, šīs valodas lietotāji izmanto angļu, franču, spāņu valodu, lai rakstītu vai lasītu. Pētniece Agata van Ginkela (*Agatha Van Ginkel*), kas dzīvo un strādā Āfrikā, savā doktora disertācijas darbā “*Towards a methodology of transfer reading from the language of wider communication to the first language*” raksta, ka Āfrikas, Āzijas un Klusā okeāna valstu iedzīvotājiem nereti ir vieglāk lasīt un rakstīt otrajā un pat trešajā valodā nekā savā dzimtajā valodā, jo šajā valodā nav bijis daudz lasīšanas un rakstīšanas prakses, turklāt šīs valodas gramatika un ortogrāfija nav tik attīstīta. Pētniece piemetina, ka šādu situāciju cilvēkiem no attīstītajām valstīm ir grūti iedomāties, bet tā ir aktuāla problēma nozīmīgā pasaules daļā. Pētniece uzskata, ka mūsdienās ir parādījusies jauna cilvēku grupa — literāri izglītoti un spējīgi cilvēki, kuriem ir jāmācās lasīt un rakstīt savā dzimtajā valodā. Taču pāreja lasīšanā no plašakas izplatības valodas uz dzimto valodu, kas nereti ir pārstāvēta tikai runā, ir problemātiska. Van Ginkela atzīmē, ka sākotnēji varētu šķist, ka process ir identisks kā mācoties lasīt vai rakstīt otrajā valodā, taču šī pāreja ietver sevī paralēlu valodas sistēmas apguvi. Savukārt šāda paralēla valodas sistēmas apguve nenotiek, kad cilvēks “pāriet” no otrās valodas uz dzimto. Van Ginkela savā doktora darbā uzsver, ka daļā pasaules “ir gadījumi, kur otrā valoda ietekmē dzimtās valodas lietojumu, vārdu izvietojumu un izteiksmi”.¹³

Šo problēmu ir pētījis arī valodnieks Vivians Kuks (*Vivian Cook*). Kuka 2003. gadā publicētais pētījums rāda, ka otrās valodas runātāji veido savu dzimtās valodas sistēmu atšķirīgi nekā tās pašas valodas zinātāji, kas zina tikai vienu valodu. Kuka secinājumi rāda, ka šādas atšķirības manāmas tieši sintakses lietojumā, kad otrās valodas sintaktiskās

¹² *Language Acquisition and Development: Studies of Learners of First and Other Languages*. Tomlinson, B. (ed.). P. 3. – 5.

¹³ Van Ginkel, A. The transfer of reading from the language of wider communication to the first language, In: *Language Acquisition and Development: Studies of Learners of First and Other Languages*. P. 32. - 45.

struktūras sāk ietekmēt dzimtās valodas sintaksi. Kuks raksta, ka “līdz 2000. gadiem otrās valodas ietekme uz dzimto valodu ir reti tikusi dokumentēta”.¹⁴ Tiek nosaukti tikai daži pētījumi par šo tēmu:

- 1) ungāru valodnieka Ištvana Kečkes (*Istvan Kecskes*) 1998. gadā veiktais pētījums, kas pētīja ungāru studentus moderno valodu apguves procesā;
- 2) kanādiešu valodnieces Patrīcijas Balkomas (*Patricia Balcom*) 1995. gadā veiktais pētījums, kurā tika atklātas atšķirības franču valodas ciešamās kārtas lietojumā starp cilvēkiem, kuri bija un nebija apguvuši angļu valodu;
- 3) dažādi pētījumi, kas apskatījuši ASV dzīvojošu ķīniešu valodas zināšanas un angļu valodas ietekmi uz šo cilvēku dzimto valodu.¹⁵

Kuks uzsver, ka ilgākā laika posmā, otrajai valodai saskaroties ar dzimto valodu, otrā valoda sāk ietekmēt dzimtās valodas sintaktisko sistēmu tikai tad, kad otrā valoda apgūta augstā līmenī un sāk pārņemt cilvēka domāšanu. Kuks novēro, ka, otrās valodas prasmei paaugstinoties, kā arī to lietojot biežāk nekā dzimto valodu, otrā valoda pakāpeniski kļūst par pirmo valodu, dzimto valodu atstājot otrajā plānā.¹⁶

Lai arī salīdzinoši maz, tomēr otrās valodas ietekmi uz dzimto valodu nedaudz ir apskatījuši arī Latvijas valodnieki. Kopumā latviešu valodniecībā otrās valodas ietekme uz dzimto ir tikusi pētīta divos aspektos:

- 1) padomju okupācijas gadu krievu valodas kā otrās valodas ietekme uz latviešu valodu visos līmeņos — gan fonētiskajā, gan morfēmiskajā, gan leksiskajā, gan arī sintaktiskajā;
- 2) mūsdienās otrās valodas ietekme tiek pētīta ar tulkošanu saistītos pētnieciskajos jautājumos, kur kā galveno fenomenu izceļ leksisko un sintaktisko līmeni (svešvārdu un sintaktisko struktūru pārņemšanas normu jautājumi tulkošanas procesā).

Par šiem pētījumiem latviešu valodniecībā izklāsts sekos nākamajās nodaļās un apakšnodaļās, koncentrējoties jau uz konkrētām otrās un dzimtās valodas attieksmju parādībām.

¹⁴ Cook, V., Iarossi, E., Stellakis, N., and Tokumaru Y. Effects of the L2 on the Syntactic Processing of L1. In: *Effects of the Second Language on the First*. V. Cook (ed.), Multilingual Matters, 2003, P. 195

¹⁵ Turpat, P. 193

¹⁶ Turpat.

1.2. Multilingvisms, diglosija, divvalodība un starpvaloda

Arvien vairāk cilvēku apgūst vairākas valodas ne tikai fiziskās brīvās kustības dēļ, bet arī palielinoties iespējai iegūt informāciju globālajā tīmeklī. Multilingvisms jeb daudzvalodība ietver sevī tādas jēdzienus kā divvalodības jeb diglosijas parādības un to atšķirības no daudzvalodības, kā arī starpvalodas parādības un ar to saistītās problēmsituācijas.

Romāniste Inga Bliska, kas pētījusi svešvalodu apguves jautājumus, atzīst, ka multilingvisma aktualitāti nosaka daudzvalodu kompetences izvirzīšana priekšplānā svešvalodu mācību programmās. Tāpat arī Eiropas projektu pētījumi par valodām salīdzinošā aspektā (piemēram, EuroComRom¹⁷ pētījumi un citas aktivitātes, kas uzsver daudzvalodības nozīmīgumu Eiropas Savienības kontekstā un nepieciešamību mācīties kaimiņvalstu valodas) liecina par daudzvalodu un daudz kultūru prasmes mērķtiecīgu attīstīšanu.¹⁸

Multilingvisma, diglosijas un divvalodības jēdzieni ir atšķirīgi un tie būtu jēdzieniski jāatdala. Par divvalodību (arī bilingvismu) tiek uzskatīta cilvēka spēja vienlīdz labi sazināties divās valodās. Tas ir stāvoklis, kad noteikta sabiedrība, tās daļa vai atsevišķs indivīds prot un saziņā lieto divas valodas, tās nejaucot.¹⁹

Par diglosiju tiek uzskatīta divu valodu vai vienas valodas divu paveidu (piemēram, literārās valodas un dialekta) lietojums vienā valodas kolektīvā, kurā katrai valodai (valodas paveidam) ir atšķirīgas sabiedriskās funkcijas. Parasti valodu (valodas paveidu) ar augstāko prestižu lieto oficiālajās situācijās un rakstos, bet ar zemāko prestižu — sarunās.²⁰

Latviešu valodniece Aina Blinkena savā 1978. gada publikācijā "Interference un norma" divvalodību definē šādi: "Divvalodība kā parādība bieži ir novērojama ne tikai individuālā līmenī, bet sabiedrībā kopumā. Divvalodība nozīmē nevis divu valodu mehānisku sajaukšanu, bet gan divu patstāvīgu valodu līdzāspastāvēšanu, t.i., tādu stāvokli, kad abas valodas lieto pārmaiņus atkarībā no saziņas vajadzībām."²¹ Ņemot vērā 1978. gadā pastāvošās latviešu un krievu valodas attiecības, pēc šī bakalaura darba autores domām,

¹⁷ Bliska, I. Angļu valoda kā starpvaloda franču leksikas apgūvē: caurspīdīgums un leksiskā interference. No: *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Liepāja, 2011, 59.-67. lpp.

¹⁸ <http://www.eurocom.uni-frankfurt.de/english/compact/BIN/>, [skatīts 5.05.2013.]

¹⁹ *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. 97. lpp.

²⁰ Turpat, 91. – 92. lpp.

²¹ Blinkena, A. Valodas kultūra divvalodības apstākļos. No: *Latviešu valodas kultūras jautājumi*. Liesma, 1973, 91. - 99. lpp.

būtu grūti šķirt divvalodības un diglosijas jēdzienus. Taču valodnieces novērotās divvalodības sekas arī šodien parādās dažādos valodas līmeņos. Blinkena min, ka divvalodības piemēri ir sastopami daudzās pasaules valstīs, piemēram, starp Šveices iedzīvotājiem, vai valstīs, kurās reliģijas valoda ir viena, bet sadzīves valoda cita. Blinkena uzsver, ka divvalodībai ir iespējamās dažādas pakāpes atkarībā no tā, cik bieži vienas valodas lietotājiem jāizmanto otra valoda, lai panāktu sabiedrībā nepieciešamo sazināšanos. Pēc valodnieces domām, te svarīgi ir ne tikai lingvistiskie, bet arī socioloģiskie faktori, piemēram, runātāja vecuma grupa, profesija, sabiedriskā aktivitāte, nacionālais sastāvs un attiecības ģimenē, dzīvesvieta laukos vai pilsētā utt. Blinkena arī uzskata, ka “neatkarīgi no abu valodu lietojuma intensitātes un apjoma, divvalodības apstākļos valodas pastāvīgi viena otru ietekmē.”²² Savukārt par multilingvismu jeb daudzvalodību uzskata stāvokli, kad noteikta sabiedrība, tās daļa vai atsevišķs indivīds prot un saziņā lieto vairākas (vismaz trīs) valodas.²³

Starptalodas jēdziens *Valodniecības pamatterminu skaidrojošajā vārdnīcā* tiek definēts kā individuāls, mainīgs valodas paveids vai lietojums, kam raksturīgas divu valodu pazīmes.²⁴ Franču filoloģe Inga Bliska savos pētījumos atzīst, ka pirmās un otrās valodas savstarpējās ietekmes valodas apgūvē var kombinēties dažādi. Pārnese var būt pozitīva vai negatīva atkarībā no attiecīgo valodu sistēmu līdzībām un atšķirībām.²⁵ Jāatzīmē, ka Bliska šeit “otro valodu” lieto līdzīgi kā angloamerikāniskajā pētniecības tradīcijā, domājot jebkuru valodu, ko cilvēks apgūst pēc dzimtās valodas.

Starptalodas pētnieks Lerijs Selinkers (*Larry Selinker*) savā 1972. gada darbā “Interlanguage” apskata psiholoģisko procesu nozīmi otrās valodas apgūvē. Selinkers starptalodu definē kā “latentu psiholoģisko struktūru” valodas apgūvēja smadzenēs, kas aktivizējas otrās valodas apguves procesā.²⁶ Šī definīcija sabalsojas ar ģeneratīvās gramatikas teorijas aizsācēja, valodnieka un filosofa Noema Čomska (*Noam Chomsky*) izteikto domu, ka lingvistiskā kompetence (spēja valodas struktūras lietot saziņā) ir bioloģiski iedzimta katram cilvēkam. Pēc Selinkera domām, starptalodas pētniecība var sākties tad, kad cilvēks, kurš apgūst valodu, sāk veidot izteikumus un tie ir atšķirīgi no tiem,

²² Blinkena, A. Interference un norma. No: *Latviešu valodas kultūras jautājumi*. Liesma, 1978, 27. - 40. lpp.

²³ *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. 79. lpp.

²⁴ *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. 373.lpp.

²⁵ Bliska, I. Angļu valoda kā starptaloda franču leksikas apgūvē: caurspīdīgums un leksiskā interference. 59. - 67. lpp.

²⁶ Selinker, L. Interlanguage. In: *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, Vol. 10:3, 1972, P. 214. – 216.

kurus veido tās pašas valodas lietotāji, kam tā ir dzimtā valoda. Selinkers aktualizē arī starpvalodas fosilizēšanās jēdzienu, kad valodas apguvēja kompetence kādās jomās stagnē un neattīstās. Lai arī cik liela kompetence tiktu sasniegta mērķvalodas apgūvē, nereti cilvēks nevar atbrīvoties no starpvalodas. Selinkers starpvalodas fosilizēšanos min šādos piemēros: valodas laika un vietas secība pēc darbības vārda vācu un angļu starpvalodā, runas ritms angļu un spāņu starpvalodā vai objekta un laika secība ebreju un angļu starpvalodā. Pētnieks uzskata, ka katrā starpvalodā var novērot šādas fosilizācijas parādības, un, lai arī valodas apguvējs var mēģināt tās izskaust, tās atkal parādās brīžos, kad apguvējs vairs nedomā par valodas pareizību.²⁷ Savukārt franču filologs Rodžers Hovkins (*Rodger Hawkins*) papildina, ka fosilizēšanās daudz biežāk novērojama starp pieaugušajiem nekā bērniem. Tieši cilvēkam nobriestot, parādās tieksme bieži lietot starpvalodu.²⁸

1.3. Interference, koda maiņa un konkurences modelis

Atsevišķi izdalīti un pētīti tiek ne tikai dažādi valodu stāvokļi, bet arī procesi, kas nosaka dzimtās un otrās valodas attieksmes, kā arī procesi, kas veido starpvalodu. Valodniece Aina Blinkena savā rakstā “Interference un norma” uzsver, ka “katrā valodā ir sava noteikta sistēma, savi pieņēmumi formu un nozīmju lietojumā, savas normas. Taču, saskaroties ar citu valodu, mēs kaut ko no šīs valodas apzināti vai neapzināti pielāgojam savai valodai, pārņemam to un izmantojam savas valodas lietojumā. Tādējādi rodas atkāpes no savas valodas lietojuma, veidojas t.s. interference, ko mēdz formulēt ka tādas atkāpes no valodas normas, kas radušās divu valodu runātājiem divu vai vairāku valodu pazīšanās rezultātā.”²⁹ *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca* interferences terminu skaidro līdzīgi kā Blinkena: “Atkāpes no dzimtās valodas normām kontaktvalodas ietekmē; tulkošanā — avotvalodas ietekmētas atkāpes no mērķvalodas normām.”³⁰

Interferences jēdziens arī pasaulē ir daudz apskatīts, pētot tieši dzimtās valodas ietekmi uz otrās valodas apguvi, taču Aina Blinkena pierāda, ka interferences gadījumi daudz novērojami arī atgriezeniskā procesā — no otrās valodas uz dzimto. Interferences parādību Blinkena raksturo šādi: “Interference var izpausties dažādos līmeņos — leksikā un vārddarināšanā, fonētikā, morfoloģijā un sintaksē. Sākumā šīm ietekmēm ir okacionāls

²⁷ Selinker, L. *Interlanguage*. P. 214. – 216.

²⁸ Hawkins, R. *Second Language Syntax: a generative introduction*. Blackwell Publishing. 2001, P. 22

²⁹ Blinkena, A. *Interference un norma*. 27. - 40. lpp.

³⁰ *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. 139. lpp.

raksturs, tās parādās atsevišķos gadījumos atsevišķu cilvēku runā. Interferences mēdz būt dažādas — nejaušas un mērķtieciski funkcionālas.”³¹ Blinkenas rakstos par interferences jautājumiem pētniece norāda, ka, vērtējot interferences gadījumus un izlemjot to normatīvās adaptācijas jautājumus, svarīgi ievērot vairākus faktorus — kontaktvalodu attīstības pakāpi, radniecību, kā arī jaunās parādības funkcionālo mērķtiecību. Blinkena uzskata, ka “viens no drošākajiem interferenču normatīvās adaptācijas kritērijiem ir to strukturālā un semantiskā atbilstība latviešu valodas modeļiem”.³²

Interferences jēdziens nereti literatūrā dēvēts arī par pārnesei (transfer). Interferences process starp valodām gan visbiežāk tiek saistīts ar negatīvo pārnesei, kad mērķvaloda tiek ietekmēta, radot kļūdas valodas sistēmā. Taču interferences gadījumi mēdz veidot arī pozitīvo pārnesei, kad, piemēram, dzimtajā valoda pozitīvi ietekmē mērķvalodas apguvi. Lai arī šķiet, ka interference biežāk iespējama starp valodām, kurām ir strukturālas atšķirības, rakstu krājuma “Multilinguism” sastādītājs Džons Edvards (*John Edwards*) uzskata, ka interference biežāk novērojama tieši starp radniecīgākām valodām nekā tālākām.³³

Koda maiņa (*code-switching*) kā parādība valodu apguves procesā pārsvarā tiek pētīta sociolingvistiskā aspektā, kas nozīmē, ka koda maiņa tiek uzskatīta par sociālu parādību, kad cilvēks, prazdam vairākas valodas, katru no valodām izvēlas lietot noteiktā sociālā situācijā. Arī *Valodniecības pamatterminu skaidrojošajā vārdnīca* koda maiņu definē kā “apzinātu pāreju no vienas valodas uz otru vienā saziņas aktā viena un tā paša runātāja (retāk — rakstītāja) tekstā.”³⁴ Koda maiņa var tikt lietota visdažādākajās situācijās, taču visbiežāk šai maiņai mērķis ir ar valodas palīdzību piemēroties konkrētai situācijai. Tiek uzskatīts, ka vairums cilvēku spēj mainīt kodu brīvi un bez piepūles. Teorija par koda maiņu nosaka, ka cilvēks to veic, apzinoties, kurā situācija viņš atrodas. Rakstu krājuma “Sociolinguistics” sastādītājs Pīters Stokvels (*Peter Stockwell*) izdala arī metaforisko koda maiņu, kad koda maiņai ir nevis praktisks nolūks, bet gan, lai pajokotu, kādu parodētu vai veidotu sarunu, kuru nesaprot apkārtējie. Taču Stokvels uzsver, ka nereti cilvēki, kas ilgi atradušies divās sabiedrībās, jauc kodus (*code-mixing*) pat vienā teikumā gan leksiskajā, gan fonētiskajā līmenī.

Koda maiņas pētījumi aizsākušies ASV, kad zinātnieks Viljams Labovs (*William Labov*) 20. gadsimta 30. gados pētīja “r” izrunu dažādu sociālo slāņu apmeklētos

³¹ Blinkena, A. Interference un norma. 27. - 40. lpp.

³² Blinkena A., Interference un norma, Latviešu valodas kultūras jautājumi. 1978, 27. - 40. lpp. Liesma.

³³ Edwards, J. *Multilingualism*. Penguin 1995, P. 72 - 78.

³⁴ *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. 183. lpp.

lielveikalos. Labovs atklāja ievērojamas atšķirības “r” izrunā starp cilvēkiem, kas pārstāv vai vēlētos pārstāvēt augstāku sociālo slāni, un cilvēkiem, kas pārstāv zemāko sociālo slāni.³⁵ Savukārt lingvists Džons Edvardss uzsver to, ka tieši koda maiņa bieži ir interferences cēlonis. Koda maiņa ir tas mehānisms, kā rezultātā notiek leksēmu un sintaktisko konstrukciju “aizņemšanās”. Pēc darba autores domām, ir būtiski atkārtoti atzīmēt jau vairāku pētnieku izteikumu, ka interference var būt dažādos līmeņos un ne vienmēr to var uzskatīt par negatīvu. Edvardss piemin arī faktu, ka koda maiņa biežāk tiek uzskatīta par parādību, kas tiek ietekmēta ārēji, taču valodnieks koda maiņu skaidro citādi. Viņš uzskata, ka koda maiņa notiek brīžos, kad cilvēkam, lietojot valodu, kurā ir notikusi interference, ir vieglāk lietot jau mainītas sintaktiskās struktūras nekā tās labot.³⁶

Saistībā ar interferenci valodā, pēc autores domām, būtu jāapskata psiholingvistikas pieejā balstītais modelis, ko 20. gadsimta 80. gados ir piedāvājuši valodnieki Elizabete Beitsa (*Elizabeth Bates*) un Braiens Makvinnijs (*Brian MacWhinney*), un kuru valodnieki izmanto arī mūsdienās. Kompetences modelis piedāvā psiholingvistisku skatījumu uz cilvēka domāšanu un valodas lietojumu. Makvinnijs uzskata, ka “tāpat kā Darvina teorijā starp sugām pastāv nemitīga konkurence, arī cilvēka prātā idejas, leksēmas un citas valodas struktūras darbojas nemitīgā konkurencē. Izvēlētas un izteiktas tiek tikai tās, kas ir uzvarējušas.”³⁷ Konkurences modeli dzimtās un otrās valodas attieksmju pētniecībā visbiežāk izmanto, lai iezīmētu konkurenci starp sintaktiskajām un semantiskajām struktūrām. Nereti teikums var būt sintaktiski neprecīzs, bet semantiski to ir iespējams saprast. Taču, vai cilvēks sapratīs pareizi izteikumu, nosaka tas, kā sintakse un semantika sadarbosies savā starpā. Kā piemērus šādai konkurencei var minēt pāris izteikumus, kas analizēti ceturtajā nodaļā, piemēram, “es jau neiešu tev palīdzēt” (domājot — “es nevēlos tev palīdzēt”) vai “tā ir laba lieta man šķiet” (domājot — “man šķiet, ka tas ir labi”). Abos šajos izteikumos nav veidotas precīzas sintaktiskās konstrukcijas, un arī semantiski šie teikumi nav precīzi. To, vai izteikumi tiks interpretēti pareizi, nosaka konkurences attieksmes starp sintaksi un semantiku konkrētā cilvēka domāšanā. Sintaktiskās sistēmas un to konkurence ar semantisko slāni dažādās valodās mēdz atšķirties, tāpēc, apgūstot kādu valodu, var tikt pārņemta dzimtās valodas sintaktiskā un semantiskā konkurence.

Apkopojot pirmajā nodaļā izklāstīto, tika iezīmētas vairākas pētījumu problēmas, kā dzimtās valodas un otrās valodas attieksmes, divvalodības aktualitātes, kā arī procesi, kas

³⁵ Stockwell, P. *Sociolinguistics: a Resource Book for Students*. Routledge, 2003. P.10.- 21.

³⁶ Edwards, J. *Multilingualism*. P. 72. -78.

³⁷ Ghaemi, F., Haghani M. Competition Model: From Language Processing to Pedagogical Implication, In: *Journal of Language and Culture*. Vol. 2 (11), 2011, P. 194

ietekmē šos fenomenus. Pēc autores domām, pētot sintaktisko interferenci latviešu valodas runā, būtu jāņem vērā visas šajā nodaļā izteiktās domas un jautājumi. Valodas interferences jautājumi nav tikai pārmaiņas valodas struktūrās, tās ir izmaiņas arī cilvēka domāšanā un pat identitātē. Šo jautājumu izklāsta Maikls Agars (*Michael Agar*), grāmatas “Language shock” autors: “Divas dažādas valodas nav vienkārši divi alternatīvi veidi, kā runāt par realitāti. Dažādas valodas ietver sevī dažādas realitātes izpratnes. Valodas maiņa no vienas uz otru ir maiņa starp pasaulēm, kur katras “pasaules” runātājs uzskata, ka viņa realitātes versija ir objektīva, bet abi runātāji kļūdās.”³⁸ Jānis Valdmanis turpina šo domu, ka “pārejot saziņā no vienas valodas uz kādu citu, piemēram, no dzimtās uz svešvalodu, faktiski notiek pāreja no vienas valodiskās pasaules uz citu, kur katrs no runātājiem uzskata, ka viņa skatījums uz lietām ir objektīvs. Šajā pārejā svešvalodā runājošais apzināti vai neapzināti izmanto abas valodas — dzimto un svešvalodu. Valdmanis piemetina, ka šo pāreju no dzimtās uz svešvalodu var dēvēt arī par “identitātes krīzi”.³⁹

³⁸ Agar, M. *Language shock: understanding the culture of conversation*. William Morrow and Company. 1994, P. 24

³⁹ Valdmanis, J. Valoda, identitāte, komunikācija. No: *Latviešu valoda – robežu paplašināšana*, 176. lpp.

2. SINTAKSES NOZĪME INTERFERENCES PĒTĪŠANĀ

Šī bakalaura darba pētījuma joma ir sintaktiskās interferences noteikšana latviešu valodā to cilvēku runā, kas ilgāku laiku ir dzīvojuši un ikdienā lietojuši angļu valodu savā ikdienas saziņā. Tāpēc ir būtiski apskatīt gramatikas un sintakses jēdzienus gan latviešu, gan angloamerikāniskās valodniecības tradīcijās.

Valodniecības pamatterminu skaidrojošajā vārdnīca skaidro gramatikas jēdzienu šādi: “Gramatika ir valodniecības nozare, kura pēta valodas gramatisko sistēmu — vārdu un teikumu uzbūvi, vārdu formas, to funkcijas un sastāvu, gramatiskās kategorijas, vārddarināšanas tipus un paņēmienus, vārdu savienojumu, teikumu un tekstu struktūru un tipus. Gramatikā šķir divas apakšnozares — morfoloģiju un sintaksi.”⁴⁰

Savukārt, angloamerikāniskā valodniecības tradīcija gramatikas jēdzienu skata visaptverošāk:

- 1) Gramatika ir elementu un likumu sistēma, kas nepieciešama, lai veidotu un saprastu teikumus;⁴¹
- 2) Gramatika ir veids, kā vārdi ir sakopoti atbilstošos teikumos;⁴²
- 3) Gramatika ir likumu kopums, kas nosaka valodas struktūru;
- 4) Gramatika ir likumu kopums jeb sistēma, kas savieno semantiskās un fonētiskās interpretācijas.⁴³

Šādas gramatikas skatījumu atšķirības varētu būt radušās šo valodu atšķirīgo nianšu dēļ. Gramatiski angļu un latviešu valodas pieder pie indoeiropiešu valodu saimes un pārstāv fleksīvi sintētiskās morfoloģiskās struktūras tipu. Par fleksīvām valodām dēvē valodas, kurās gramatiskās nozīmes izsaka galvenokārt ar īpašu elementu — ārējo vai iekšējo fleksiju. Pie fleksīvajām valodām pieder, piemēram, indoeiropiešu un semītu valodas. Semītu valodās ir iekšējā fleksija — transfikss. Indoeiropiešu valodās ir galvenokārt ārējā fleksija — galotne, kas bieži vien vienlaikus var izteikt vairākas gramatiskās nozīmes, piemēram, latviešu valodā lietvārdu locījumu galotnes izsaka locījuma, skaitļa un dzimtes nozīmi.⁴⁴ Būtiskākā angļu un latviešu valodas gramatiku atšķirība ir tā, ka latviešu valoda pārstāv fleksīvi sintētiskās

⁴⁰ *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. 131. – 132. lpp.

⁴¹ O’Grady, W., Dobrovolsky, M. *Contemporary Linguistic Analysis: an introduction*. P.4.

⁴² <http://oxforddictionaries.com/words/grammar> [retrieved 25.05.2013.]

⁴³ <http://www.usingenglish.com/glossary/search.php?q=grammar&d=1&gid=1> [retrieved 25.05.2013.]

⁴⁴ *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca* 114. – 115. lpp.

valodas tipu, kurā elementi, kas izsaka gramatiskās attiecības, saplūst ar saknes elementiem vienā maināmā vārdā, kurš vārda dažādās funkcijas izsaka ar savas formas pārmaiņām, locījumiem. Savukārt angļu valoda pārstāv fleksīvi analītisko valodas formu, kur patstāvīgu vārdu attiecības pret citiem vārdiem teikumā izsaka ar palīgvārdiem (piemēram, prievārdiem), vārdu secību teikumā utt.⁴⁵

Lai arī gramatikas definējumā nav saskatāmas idejiskas atšķirības, tomēr angloamerikāniskā tradīcija skata gramatiku plašāk un vispārīgāk. Autore uzskata, ka šī valodas gramatiskā tipa atšķirības ir cēlonis tam, ka angļu valodas un latviešu valodas gramatikas definīcijas nedaudz atšķiras. Latviskajā valodniecības tradīcijā gramatika tiek apskatīta kā sintakses un morfoloģijas lauks, jo to nosaka latviešu valodas fleksīvi sintētiskais tips, savukārt angloamerikāniskā valodniecības tradīcija skata gramatiku kā vispārēju likumu kopumu teikuma veidošanai, jo angļu valodā pašam vārdam nav fleksijas.

2.1. Sintaktiskās izpētes attīstība pasaules un Latvijas valodniecībā

Sintakse no sengrieķu valodas nozīmē “sakārtošana” (syn – kopā, taxis – kārtība).⁴⁶ Valodniecības vēsturnieks Džordžo Grafi (Giorgio Graffi) uzskata, ka sintaktiskās domas attīstība ir piedzīvojusi “visdīvaināko likteni” no visām valodniecības nozarēm. Var uzskatīt, ka sintakses vēsture aizsākas jau 6. — 2. gadsimtā p.m.ē. Indijā ar Pānini gramatiku, kur tika apskatīta sanskrita sakņu un sintaktisko konstrukciju struktūra. Kā būtisks pieturpunkts noteikti arī jāatzīmē laiks, kad līdz ar Lielā Aleksandra iekarojumiem parādījās interese par jaunu valodu sistēmām. Šajā posmā ir uzrakstīts Apolonija Diskala darbs “Sintakse”. Sintakses vēsturē nākamais būtiskais pieturpunkts ir 17. gadsimta Antuāna Arno (Antoine Arnauld) atzinums, ka valoda ir tiešs domāšanas procesu atspulgs un ka ir viens visdabiskākais veids, kā izpaust kādu domu. Grafi savā monogrāfijā “200 sintakses gadi” (200 years of syntax) uzsver, ka zinātniska un uz pētījumiem balstīta sintakses izpēte ir aizsākusies 19. gadsimta sākumā kopā ar vēsturiski salīdzināmās valodniecības aizsākumiem, kad valodnieki sāka apzināties valodu daudzveidību un pētīja valodas un loģikas sakarības. Kļuva skaidrs, ka neeksistē viena dabiskā forma, kā izteikt domu, līdz ar to loģika nevar tikt uzskatīta par valodas apguves pamatu. Tikai 20. gadsimtā sintakse kļuva par vienu no

⁴⁵ Kļaviņa, S. *Valodas daba*. Lielvārds, 1997, 59. – 62. lpp.

⁴⁶ Chomsky, N. *Syntactic structures*. Mouton & Co, 1957, P. 9

centrālajām pētījumu jomām Rietumu pasaules valodniecībā un Grafi 20. gadsimtu ir nodēvējis par “sintaktiskās teorijas gadsimtu”.⁴⁷

Tā kā šī darba pētījuma pamatā ir izmantotas strukturālās sintakses pamati, šajā nodaļā uzmanība tiks koncentrēta uz strukturālās sintakses attīstību. Kā raksta lingvists Aksels Holvūts (*Axel Holvoet*), tad “strukturālistu skatījumu uz sintaktisko aprakstu var raksturot kā redukcionistisku: klasisko valodu gramatika visvairāk uzmanības pievērša morfoloģisko vienību lietojumam konstrukcijās, bet strukturālistiskais apraksts mēģināja šīs konstrukcijas reducēt līdz elementārām vienībām.”⁴⁸ Elementāro struktūras vienību principu meklējumi tiek saistīti ar diviem uzvārdiem: amerikāņu strukturālisma pārstāvja Leonarda Blūmfīlda (*Leonard Bloomfield*) un Eiropas strukturālisma pārstāvja Lisjēna Tenjēra (*Lucien Tesniere*) vārdiem. Viņi abi izteica pieņēmumu, ka aiz skaidri redzamās lineārās teikuma struktūras atrodas uz noteiktiem pastāvīgiem principiem balstīta “neredzama” hierarhiska struktūra. Blūmfīlds par šīs hierarhiskās struktūras pamatprincipu izvēlējās “komponentu struktūru” jeb konsituenci (*consituency*), ko dēvē arī par frāzes struktūras sintaksi. Savukārt Tenjērs par struktūras pamatprincipu uzskatīja “atkarību” starp teikuma locekļiem (*dependency*), ko dēvē arī par atkarību sintaksi. Blūmfīlda izveidotā komponentu analīze veidoja ģeneratīvās sintakses pamatu, kuru vēlāk attīstīja Zellingss S. Hariss (*Zelling S. Harris*). Ģeneratīvā sintakse visaktīvāk tiek pielietota, sākot no 20. gadsimta 50. tājēm gadiem, kad, uz to balstoties, Čomskis izveidoja savu ģeneratīvās gramatikas koncepciju. . Kā viens no šī virziena turpinātājiem ir Noems Čomskis (*Noam Chmsky*).⁴⁹ Holvūts abus strukturālās sintakses novirzienus raksturo šādi: “Spilgta frāzes struktūras un atkarību sintakses teorijas atšķirība ir tā, ka tās sintaktisko analīzi sāk no dažādām pusēm. Atkarību gramatikā teikuma konstruēšana sākas no augšas – no darbības vārda, kas ir būtisks teikuma elements. (..) Komponentu gramatikā viss notiek otrādi: elementārās vienības apvienojas lielākās vienībās, kuras kopā ar citām vienībām savienojas vēl lielākās vienībās utt.”⁵⁰

Holvūts uzskata, ka ikvienas valodas sintakse var tikt aprakstīta, balstoties gan uz frāzes struktūras, gan uz atkarības principiem. Taču, izmantojot frāžu struktūras analīzi latviešu valodas sintakses analīzē, būtu jāņem vērā, ka “kopumā frāzes nozīme angļu valodas gramatikā šķiet daudz lielāka nekā, piemēram, latviešu vai lietuviešu valodas gramatikā”.⁵¹

⁴⁷ Graffi, G. *200 Years of Syntax: a critical survey*. John Benjamins Publishing, 2001, P. 4. - 8.

⁴⁸ Holvūts, A. *Sintakses pamati*. Latviešu valodas aģentūra, 2012, 12. – 14. lpp.

⁴⁹ Turpat.

⁵⁰ Turpat, 20. lpp.

⁵¹ Turpat, 28. – 29. lpp.

Lai izprastu sintakses attīstību 20. gadsimtā, būtu ciešāk jāapskata Noema Čomska uzskati. Čomskis savā monogrāfijā “Sintaktiskās struktūras”, kas izdota 1957. Gadā, apskata valodu kā teikumu kopumu. Teikumu kopums ir bezgalīgs lielums, taču Čomskis uzskata, ka ir iespējams definēt universālu likumu kopumu. Šo Čomska pieeju dēvē par ģeneratīvo gramatiku, kuras definīciju pats pētnieks ir definējis šādi: “ Ar ģeneratīvās gramatikas jēdzienu es domāju likumu kopumu, kas skaidri norāda teikumu struktūras raksturojumu”.⁵² Čomska darbā “Sintaktiskās struktūras” ir skaidrotas šādas tēzes:

- 1) katras valodas gramatikai ir savas definēto likumu, savienojumu kopums, kas darbojas vienmēr un kas tiek pārstatīts jautājuma, nolieguma vai kādos citos teikumos;
- 2) katrai gramatikai un tās likumiem ir jāsaskaras ar ārējo ietekmi;
- 3) vienkāršībai ir jābūt jebkuras sistēmas pamatā;
- 4) noteiktos gadījumos sistēmu viegli var transformēt.⁵³

Šajā monogrāfijā Čomskis uzsver, ka “gramatiskās struktūras bieži tiek lietotas, lai veidotu semantisko nozīmi”. Pēc Čomska domām, semantika un sintakse mēdz būt cieši saistītas. Lai saprastu teikumu, ir jāzina ne tikai teikuma struktūra, bet arī morfēmu nozīmes. Taču tas, ko var novērot, ka dažādu kategoriju vārdi sliecas pildīt vienas un tās pašas funkcijas teikuma struktūrā, liecina par universālu sintakses likumu esamību.⁵⁴

Bez ģeneratīvās gramatikas tēzēm šī bakalaura darba tēmai būtiski arī citi Čomska atzinumi, piemēram, savā darbā “The Logical structure of linguistic theory” Čomskis ir deklarējis cilvēka radošuma un lingvistisko kompetenču saistību. 1975. gadā Čomskis ir rakstījis, ka ir viens centrālais fakts, kam būtu jābūt pamatā lingvistiskās teorijas attīstībai: “Tipisks valodas lietotājs savā dzīves laikā ir novērojis tikai ierobežotu izteikumu skaitu savā valodā, bet, pamatojoties uz šo noteiktā skaita izteikumu struktūru, cilvēks spēj veidot un radīt bezgalīgu izteikumu ķēdi, kuru saprot un pieņem konkrētā valodas runātāju grupa.”⁵⁵ Čomskis to dēvē par valodas radošo pusi (*creative aspect of language*). Cilvēks, kurš spēj radīt bezgalīgu skaitu izteikumu, kas ir jauni un nedzirdēti, spēj būt “lingvistiski produktīvs”. Čomskis uzskata, ka šādu lingvistisko radošumu un produktivitāti cilvēks var sasniegt, jo ir apguvis noteiktās valodas gramatiku, kas ir likumu kopums jeb sistēma, kas savieno semantiskās un fonētiskās interpretācijas. Čomska ģeneratīvās gramatikas pamatā ir uzskats, ka cilvēkam ir iedzimta gramatikas likumu sistēmu izpratne un tāpēc šis cilvēks ir spējīgs saprast esošos izteikumus un ģenerēt jaunus. Pēc Čomska domām, cilvēks spēj apgūt

⁵² Graffi, G. *200 Years of Syntax: a critical survey*. P. 334

⁵³ Chomsky, N. *Syntactic structures*. P. 94

⁵⁴ Chomsky, N. *Syntactic structures*. P. 102

⁵⁵ D’Agostino, F. Chomsky on Creativity, In: *Synthese*. Vol. 58, 1984, P. 86

noteiktu limitu gramatisku sistēmu. Čomskis pārstāv racionālistu valodas apguves pieeju, uzskatot, ka cilvēks zina apgūstamās valodas gramatiku.⁵⁶ Ģeneratīvās gramatikas idejām ir daudz sekotāju un arī daudz kritiķu. Viena no galvenajām kritikām ir tā, ka Čomska izpētītās sintaktiskās struktūras un modeļi nav pilnīgi, kā arī nav piemērojami visām valodām.

Čomska idejas ir būtiskas šī darba izstrādē, jo ļoti daudz teorētisko atzinumu par angļu valodas sintaksi ir balstīti uz šī valodnieka strukturālajiem modeļiem, kuriem būtiska uzmanība tika pievērsta šī darba ceturtajā nodaļā, analizējo ekscerpētās vienības.

Taču, lai spētu analizēt sintaktisko interferenci latviešu valodā, ir jāapskata sintakses pētniecības attīstība Latvijā. Valodnieks Jānis Valdmanis izdevumā “Latviešu valodas sintakse” izšķir divus sintakses pētniecības pamatvirzienus — tradicionālo sintaksi un strukturālo sintaksi. Tradicionālajai sintaksei raksturīgs vairāku, bet teorētiski ne vienmēr precīzi nošķirtu viedokļu izmantojums. Komunikatīvās vienības tiek skatītas gan to formas, gan nozīmes un citos aspektos, turklāt šie aspekti izriet no pētītāja intuīcijas, mazāk no apzinātas precīzi formulētas metodes. Tradicionālā sintakse bieži vien aprobežojas ar faktu vākšanu un nereti to elementāru sistematizēšanu. Strukturālā sintakse, kas sāka veidoties t.s. strukturālajās skolās 20. gadsimta 30. gados, cenšas rast noteiktu metodi, šķirt pētīšanas viedokļus un iegūt teorētiski pamatotus un pārbaudāmus rezultātus. Strukturālās sintakses pieejai raksturīgs citu zinātnes nozaru izmantojums, piemēram, psiholoģijas, matemātikas, loģikas zinātņu nozares. Lai arī tradicionālajai pieejai sintakses analīzē veltīta lielāka kritika nekā strukturālajai, krājuma “Latviešu valodas sintakse” autori atzīst, ka latviešu valodas sintakses izpētē valdošais ir tradicionālais pamatvirziens.⁵⁷

Lai tuvāk iepazītu sintakses izpētes procesu latviešu valodniecībā, šajā nodaļā tiks apskatīti valodnieku Intas Freimanis un Jūlija Kārklīņa uzskati par sintaksi. Šie abi pētnieki izvēlēti, jo aktīvi darbojušies sintakses praktisko mācību materiālu izstrādē (piemēram, I. Freimanis darbi “Vienkāršs teikums un tā paplašināšana” (1985.), “Metodiski norādījumi patstāvīgam praktiskam darbam sintaksē” (1986.) un J. Kārklīņa “Praktikums mūsdienu latviešu literārās valodas sintaksē” (1970.)).

Latviešu valodniecībā 60. gadu beigās paralēli uzdevumam sistematizēt un aprakstīt sintakses faktus arvien aktuālāks kļuva uzdevums izvērtēt metodes un paņēmienus, ar

⁵⁶ D’Agostino, F. Chomsky on Creativity. P. 94. - 97.

⁵⁷ Ceplītis, L., Rozenbers, J., Valdmanis., J. *Latviešu valodas sintakse*. Zvaigzne, 1989, 6. lpp.

kādiem veicama šo faktu interpretācija. Tas radīja vajadzību pārskatīt teorētiskos pamatus, uz kādiem bija balstīti latviešu valodas sintakses pētījumi, un pie tiem aktīvi ķērās Jūlijs Kārklīšs. Savā rakstā “Vienkārša teikuma struktūras jautājumi” Kārklīšs apskata sintakses izpētes objekta problemātiku, apskatot dažādos viedokļus. Kārklīšs raksta: “Krievu valodnieks E. Benvenists uzskata, ka teikums ir runas vienība. Teikumu kā runas vienību zinātnieks vairākos aspektos pretstata fonēmām, morfēmām un leksēmām kā valodas vienībām. Teikums no šīm valodas vienībām vispirms atšķiras ar to, ka nevar būt par integrantu kādai augstāka līmeņa vienībai, jo pats veido augstāku līmeni. Teikuma būtiskākā pazīme ir predikativitāte. Fonēmas, morfēmas, vārdus var saskaitīt. To skaits ir galīgs. Turpretim teikumu skaits ir bezgalīgs. (..) Teikums ir noteikts veidojums, kas neierobežoti mainās, tas ir pati valodas dzīve darbībā. Ar teikumu mēs atstājam valodas kā zīmju sistēmas jomu un nonākam citā pasaulē, kurā valoda funkcionē kā sazināšanās līdzeklis”.⁵⁸ Kārklīšs daļēji piekīt E. Benvistam, uzsverot, ka “runā lietoto konkrēto teikumu skaits patiešām ir praktiski bezgalīgs to teikumu pamatmodeļu skaits, kas ir pamatā praktiski bezgalīgajam konkrēto teikumu skaitam”. Veidojot katru konkrēto teikumu un iesaistot tajā atbilstoši konkrētajām sazināšanās vajadzībām valodas krājumu, mēs vienmēr balstāmies (vairāk vai mazāk neapzināti) uz vārdu un citu teikumu komponentu savienošanas likumībām un visa teikuma struktūras veidošanas nosacījumiem — mēs izmantojam katrā valodā esošās un iespējamās teikuma paradigmas. Ja katrs teikums arī savā struktūrā būtu tikai konkrēts veidojums, kurā vispārīgās teikumu uzbūves likumības netiktu ievērotas, sazināšanās process nebūtu iespējams.⁵⁹ Kārklīšs uzskata, ka sintakses teorijas uzdevums ir izstrādāt tādu analīzes metodiku, kas ļautu izstrādāt galēju teikumu lietojumu struktūru sarakstu. Kārklīšs secina, ka atbalstāma ir arī tāda koncepcija, pēc kuras teikums kā sintakses pamatvienība tiek uzskatīts gan par valodas, gan runas parādību. Līdz ar to nepieciešams šķirt teikuma modeli kā valodas vienību un konkrētu teikumu kā runas vienību. Kārklīšs arī definē teikuma jēdzienu runas un valodas kontekstā: “Teikuma modelis ir zināma runas praksē izveidojusies abstrakcija, strukturāls paraugs, kas ar konkrētu saturu un arī formu no jauna realizējas runā. Tātad teikuma modelis kā zināma abstrakcija nav domājams bez runas, kas šo abstrakciju radījusi, bet runa savukārt iespējama tikai tad, ja pastāv attiecīgas valodas runātāju apziņā paaudžu gaitā fiksēti teikuma veidošanas vispārīgie likumi, respektīvi, teikuma modeļi”.⁶⁰

⁵⁸ Kārklīšs, J. Vienkārša teikuma struktūras jautājumi. No: *Latviešu valodas teorijas un prakses jautājumi*, Zvaigzne, 1967, 5.lpp.

⁵⁹ Turpat.

⁶⁰ Turpat, 5.- 6. lpp.

Atzīstot teikumu par valodas un runas vienību, nepieciešams nošķirt teikuma strukturālos modeļus no šo modeļu funkcionālajiem variantiem. Šāda pieeja teikumam prasa vispirms noskaidrot, kas atzīstams par strukturālu teikuma modeli un kas par šī modeļa funkcionālo variantu. Reāli neeksistē neviens teikuma paraugs bez konkrēta satura, kas tiek realizēts runā. Teikuma strukturālie modeļi jāatklāj konkrētajos runā funkcionējušos teikumos. Runā katrs teikums ir nevis izolēts, bet gan vienmēr iesaistīts runas situācijā, kas veido kontekstuālo vidi. Konteksts var ietekmēt arī teikuma struktūru, kā dēļ var rasties dažādi struktūras izlaidumi un veidot nepilnīgu teikumu.⁶¹ Kārkliņš uzskata, ka starp valodu un runu ir patstāvīga mijiedarbība. Runa ir tā, kurā rodas valodas struktūras elementi. Tāpēc nereti jaunas sintakses parādības ir jāskata ne tikai sinhroniskā, bet arī diahroniskā pieejā.⁶²

Inta Freimane ir Jūlija Kārkliņa darbu un ideju turpinātāja. Freimanes izstrādātajā mācību līdzeklī “Vienkāršs teikums un tā paplašināšana”, kur plaši vienotā sistēmā tiek aplūkoti galvenie vienkārša teikuma sintakses elementi. Freimane uzskata, ka “vienkāršam teikumam sintaksē ir īpaša vieta un nozīme; tam ir noteikta skaidri izteikta sintaktiskā struktūra, kas dažādā veidā var realizēties sarežģītākās sintaktiskās struktūrās – saliktā teikumā un tekstā”. Freimane atzīst, ka vienkārša teikuma struktūra latviešu valodā ir izpētīta tradicionālā aspektā, taču pietrūkst mūsdienu ideju skatījuma uz sintakses jautājumiem latviešu valodā. Autore apskata vienkāršu teikumu kā centrālo vienību sintaksē, taču piemetina, ka mūsdienu izpratnē liela nozīme ir arī kontekstam – apkaimes teksta vienībām un situācijai, kādā teksta vienība ir lietota. Kā trešo būtisko teikuma izpētes aspektu valodniece min semantiskās struktūras aspektu, t.i., jāņem vērā, ka katram teikumam ir sava komunikatīvi semantiskā nozīme. Arī Inta Freimane piekrīt Jūlija Kārkliņa izteiktajam spriedumam, ka teikums būtu jāanalizē konstruktīvā aspektā kā autonomu sintakses vienību, gan komunikatīvajā aspektā kā teksta daļu. Teikums konstruktīvajā aspektā parādās kā valodas vienība (kā abstrakts teikums, kā formāli strukturāla vienība), savukārt komunikatīvajā aspektā – kā runas vienība (kā konkrēts teikums saziņas procesā jeb izteikums).⁶³

Konkrēti latviešu valodas sintakses gadījumi un teorētiskie aspekti apskatīti šī bakalaura darba empīriskajā daļā. Tāpat arī šī bakalaura darba ceturtajā nodaļā izmantotas Jūlija Kārkliņa un Intas Freimanes izteiktās atziņas par teikuma strukturālajiem un formālajiem variantiem, lai spētu noteikt interferences tendences latviešu valodas runā. Tāpat

⁶¹ Kārkliņš, J. Vienkārša teikuma struktūras jautājumi. 6. -7. lpp.

⁶² Turpat, 8. lpp.

⁶³ Freimane, I. *Vienkāršs teikums un tā paplašināšana*. LVU, 1985, 4. – 9. lpp.

tiks ņemts vērā Kārkliņa un Freimanes ieteikums skatīt runu ne tikai sinhroniskā aspektā, bet ņemt vērā arī tās kontekstu.

2.2. Sintaktiskie procesi un interference

Apkopojot gan pasaules, gan latviešu valodniecības priekšstatus par sintakses jēdzienu, var secināt, ka sintakse ir likumu kopums, kas nosaka, kādā veidā tiek veidoti teikumi katrā valodā. Ja teikums ir noformēts atbilstoši likumiem, tas tiek uzskatīts par gramatiski pareizu. Kā uzsver I. Freimane, gramatiskajām formām ir jābūt precīzām, jo tās palīdz nodrošināt izteiktās domas skaidrību un nerada interpretācijas kļūdas.⁶⁴

Sintakses pētnieks un Arizonas Universitātes profesors Endrjū Karnijs (*Andrew Carnie*) trāpīgi izskaidro sintakses un interference attiecības. Viņš uzskata, ka sintaksei ir nopietna loma tajā, kā cilvēki sazinās viens ar otru un spēj izteikt abstraktus jēdzienus. Teikumi ir cilvēku domu izteikumi, līdz ar to sintakse ir nozīmīga joma, kas palīdz pētīt veidus, kā cilvēki savā starpā sazinās. Karnijs uzskata, ka dzimtās valodas runātājam piemīt gramatiskās izvērtēšanas spējas (*gramatically judgment*). Cilvēks spēj pateikt, vai konkrētais teikums ir labi gramatiski formēts, ne īpaši labi noformēts vai nepareizi noformēts. Var izšķirt semantiski neprecīzus izteikumus (kur sintaktiskā struktūra ir pareiza, bet nav pareizs pats izteikums) un sintaktiski neprecīzus izteikumus, kur semantiski doma ir izteikta pareizi, taču teikuma struktūra nav pareiza.⁶⁵ Vārdiem un to gramatiskajām nozīmēm ir liela nozīme sintaksē, jo katra vārda forma ieņem savu noteiktu vietu sintaktiskajā sistēmā.

Grāmatas “*Contemporary linguistic analysis*” autori Viljams O’Greidijs (*William O’Grady*) un Maikls Dobrovolskis (*Michael Dobrovolsky*) min dažādus terminus par valodas gramatikas un sazināšanās attiecībām. Autori raksta: “Cilvēka spēju sazināties, izmantojot valodu, var dēvēt par likumu vadītu radošumu (*rule-governed creativity*). Valodas lietotāji lieto gramatiku — mentālu, garīgu elementu un likumu sistēmu, kas ļauj cilvēkiem lietot un interpretēt gan zināmas, gan jaunas valodas paradības. To dēvē par lingvistisko kompetenci. Lingvistiskā kompetence ietver sevī fonoloģisko, morfoloģisko, sintaktisko, kā arī

⁶⁴ Freimane, I. *Valodas kultūra teorētiskā skatījumā*. Zvaigzne, 1993, 10. lpp.

⁶⁵ Carnie, A. *Syntax: A Generative Introduction*. Blackwell Publishers, 2002, P. 12.-14.

sematnisko procesu sistēmisku lietošanu”.⁶⁶ Lai pareizi kādā valodā būvētu sintaktiskās struktūras, vispirms cilvēkam ir jābūt iedalīt vārdi dažādās kategorijās. Šāds sadalījums ļauj cilvēkam iedalīt desmitiem tūkstošu leksisku vienību vairākās vārdšķirās – lielākoties lietvārdos, darbības vārdos, īpašības vārdos un apstākļa vārdos. Mazākas kategorijas ir artikuli, modālie darbības vārdi, prievārdi, personvārdi un saikļi.⁶⁷ Arī Karnijs saista sintaktisko un semantisko attiecību kopsakarības: “Cilvēkam, kurš pārzina vārdu kategorijas un to, kurš vārds ietilpst kurā kategorijā, nav obligāti jāzina šo vārdu nozīme, sintaksei būtiskāk ir pārzināt šī vārda kategorijas.”⁶⁸

Skatot dzimtās valodas un otrās valodas attiecības un sintaktiskās interferences gadījumus, šādus otrās valodas pārnesumus dzimtajā valodā var dēvēt arī par kalkiem. Tieši kalku jautājumu ļoti plaši ir apskatījusi Inta Freimane. Valodniece min, ka visi konstrukciju kalki ir sintaktiski. Izšķir brīvos un nebrīvos sintaktiskos kalkus, kur nebrīvie visbiežāk ir no kādas valodas aizgūti frazeoloģismi. Freimanes pētījumi liecina, ka sintaksē kalkēšana visbiežāk ir saistīta tieši ar izteicēju.⁶⁹ Tomēr, kā šī darba pirmajā nodaļā tika secināts, ne vienmēr interference ir negatīva. Valoda ir dzīvs organisms un daļa izteiksmes līdzekļu tajā var būt aizgūti un ne vienmēr tas ir vērtējams kā izskaužama parādība.

Arī šī bakalaura darba empīriskajā daļā autore ņems vērā pozitīvās un negatīvās pārneses eksistenci, vērtējot, vai konkrētais gadījums būtu uzskatāms par kļūdu un gramatisku neprecizitāti. Taču, kā uzskata Freimane, ja kalki ir darināti formāli un semantiski precīzi, tie var iekļauties valodas normētajā standartā un bagātināt izteiksmes iespējas, bet, ja tie ir pretrunā ar valodas sistēmiskajiem principiem, kalki tiek uzskatīti par nevēlamiem. Kalkiem ir raksturīga svešuma pazīme, tomēr dažkārt to ir grūti identificēt, jo ne vienmēr ir skaidri pamanāms svešais konstrukcijas modelis. Kā biežākie tiek minēti vārddarināšanas, tad vārda formu kalki. Izplatīta parādība valodas praksē ir arī semantiskie kalki — valodas elementi, kuriem piešķirta valodai neraksturīga nozīme. Semantiskie kalki ir ļoti saistīti arī ar konstrukciju kalkiem, kas tiek pārnesti gan vārdu savienojumu, gan teikumu līmeņos. Valodas praksē noris dažādas atkāpes gan formālajā, gan semantiskajā aspektā un interference ir viens no šo atkāpju cēloņiem.⁷⁰ Šādu kalku piemēri analizēti šī darba ceturtajā nodaļā.

⁶⁶ O’Grady, W., Dobrovolsky, M. *Contemporary Linguistic Analysis: an introduction*. P.4

⁶⁷ O’Grady, W., Dobrovolsky, M. *Contemporary Linguistic Analysis: an introduction*. P.177

⁶⁸ Carnie, A. *Syntax: A Generative Introduction*. P. 39

⁶⁹ Freimane, I. *Valodas kultūra teorētiskā skatījumā*. 393. lpp.

⁷⁰ Freimane, I. *Valodas kultūra teorētiskā skatījumā*. 394. – 395. lpp.

Praktiski pētījusi interferenci latviešu valodā ir valodniece Aina Blinkena. Savā rakstā “Interference un norma” viņa izklāsta interferences īpatnības. Kaut arī parasti uzskata, ka gramatiskā struktūra ir samērā inerta pret dažādām ietekmēm, tomēr dažas gramatiskās kategorijas pakļaujas ietekmei itin viegli — dzimšu formas, afiksi, kā arī teikuma uzbūve un vārdu savienojumi teikumā. Bez tiešām jeb atklātām interferences formām, par kurām parasti tiek runāts, iespējamās arī tā saucamās slēptās interferences. Tā kā krievu valodā nav salikto laiku formu, arī daļa latviešu valodas runātāju tās vairs neizmanto. Šādas slēptās interferences parasti mazina valodas izteiksmes līdzekļus.⁷¹

Arī šī darba empīriskajā daļā ņemti vērā interferences veidi, pievēršot uzmanību ne tikai tiešajām, bet arī slēptajām interferences formām, kā gramatisko laiku lietojums un citas parādības. Lai spētu izprast tiešās un slēptās interferences robežas, nākamajā apakšnodaļā apskatīti pieejamie pētījumi par biežākajiem interferences gadījumiem latviešu valodā.

2.3. Biežākie sintaktiskās interferences gadījumi latviešu valodā

Latvijas Universitātes veidotajā rokasgrāmatā “Izplatītākās valodas nepilnības un ieteikumi to novēršanai”, kas balstīts uz ekscerpētā izteikumu materiāla interneta vidē analīzi, tiek secināts: “Samērā bieži vērojamas tekstveides nepilnības, kas saistītas ar vārdu un teikuma daļu secību teikumā. Kaut gan latviešu valodā ir samērā brīva vārdu secība un to var variēt pēc autora vēlmēm, neitrālos tekstos ir izveidojušās zināmas likumības. Šādas vārdu secības nepilnības ir bieži vērojamas starp ekscerpētajiem izteikumiem, piemēram, apstākļa vārda novietošana izteikuma beigās, kas raksturīgs angļu valodai.”⁷²

Starp Ventspils Augstskolas Tulkošanas studijas fakultātes publicētajiem tulkošanas vingrinājumiem ir atrodami vairāki pieminēti piemēri, kas saistīti ar problemātisku sintaktisko struktūru pārvešanu no angļu valodas uz latviešu valodu. Kā problēmgadījumi minēti:

- 1) Nolieguma izteikšanas konstrukciju atveide, jo angļu un latviešu valodās nolieguma konstrukcijas atšķiras;
- 2) *-ing* formu atveide. Angļu valodā izplatītās t.s. *-ing* formas var būt gan atvasināti

⁷¹ Blinkena, A. Interference un norma. 27. - 40. lpp.

⁷² http://www.lu.lv/filol/valoda/3_2/2_32_4_nepiln.htm, [skatīts 04.05.2013.]

lietvārdi, gan īpašības vārdi, gan gerundija formas (darbības vārdu formas ar lietvārdu īpašībām), vai arī daļa no darbības vārdu laiku formas. Svarīgi ir pareizi izprast tekstu un noteikt, kāda ir *-ing* formas lietojuma funkcija. Lai tulkojums būtu pietiekami labskanīgs, būtu jāapsver šādas gramatisko pārveidojumu iespējas: tulkot ar lietvārdu, darbības vārda nenoteiksmi, divdabja teicienu, ar palīgteikumu, ar lietvārdu. Šajos gadījumos ir svarīgi atpazīt lietoto darbības vārdu kārtu un laikus;

3) Darbības vārdu ciešamās kārtas formas bieži izmantotas gadījumos, kad tiek uzsvērtā veiktā darbība, tās rezultāts, nevis darītājs, vai arī darbības veicējs nav zināms. Ciešamās kārtas lietojums ir īpaši raksturīgs lietišķajiem, akadēmiskajiem, zinātniskajiem, tehniskajiem tekstiem, publicistikai u.c. Jaunajiem tulkotājiem grūtības mēdz sagādāt ne tikai teikuma uzbūve tulkojumā, bet arī darbības vārdu formu, sevišķi salikto laiku, atpazīšana angļu valodā. Jāievēro, ka, piemēram, palīgvārda *have* formu klātbūtne saliktajā nenoteiksmē ciešamajā kārtā (piem., *to have been done*) norāda uz pagātnes aspektu. Ciešamās kārtas formu tulkojumā darbības uztvērējs parasti tiek minēts nominatīvā vai akuzatīvā, kā arī pārvaldījuma dēļ tas var būt minēts datīvā. Labskanības dēļ var tikt pārveidota arī visa teikuma uzbūve, taču nepārvietojot loģiskos akcentus angļu valodā.⁷³

No minētajiem trijiem problēmgadījumiem ekscerpētajos izteikumos ir atrodami vairāki piemēri *-ing* formas interferencei, kur, pārnēsot no angļu valodas uz latviešu valodu, tiek lietots nākotnes laiks tagadnes laika vietā (piemēram, “ja tev būs kāds brīvs brīdis, vai zini kādu vietu (...)” pārnests no “*if you are going to have free time*” (...)). Tāpat atrastas vairākas kļūdas tieši darbības vārda kārtas un izteiksmes saskaņošanā.

Skatot viedokļus un izpētes rezultātus par sintaktiskās interferencees gadījumiem latviešu valodā, pēc autores domām, būtiski atzīmēt to, ka latviešu valodas fleksīvi sintētiskā tipa dēļ, ir grūti nodalīt sintaktisko un morfoloģisko interferenci. Nereti neprecīzas gramatiskās formas lietošana ietekmē tieši sintaktisko saistījumu. Tāpēc šī bakalaura darba empīriskajā daļā, izdalot sintaktisko interferenci no leksiskās vai morfoloģiskās, tiks ņemt vērā izteikuma konteksts. Tas saskan ar jau pausto Intas Freimanis uzskatu, ka gramatisko vienību atkāpes no literārās valodas normām ir konstatējamas galvenokārt noteiktā kontekstā, tāpēc valodas kultūrā ir ļoti grūti šķirt morfoloģiskās un sintaktiskās atkāpes.

⁷³ http://tulki.venta.lv/tulkosanas_vingrinajumi/AL [skatīts 04.05.2013.]

3. INTERFERENCES PĒTĪJUMU METODES

Pētījumu metodes valodniecībā ir gan kvalitatīvas, gan kvantitatīvas, un lietojamā metode būtu jāizvēlas atkarībā no pētījuma priekšmeta un uzdevumiem. Tā kā šī darba mērķis ir noteikt sintaktiskās pārmaiņas valodā, kas radušās otrās vai trešās valodas apguves rezultātā, pētījuma autore ir izvēlējusies kombinēt dažādas metodes, lai spētu pēc iespējas dziļāk izvērtēt sintaktiskās interferences gadījumus un to cēloņus.

Pētnieki Tašakori un Kresvels (Tashakkori, Creswell) min, ka mūsdienu valodniecības pētījumos, kuru pētījumu priekšmeti bieži ir starpdisciplināri, dažādu metožu lietojums sniedz skaidrākas atbildes uz pētījumu jautājumiem.⁷⁴ Jaukto metožu lietojums veicina pētījuma starpdisciplināritāti. Monogrāfijas "Research Methods in Linguistics" autore Lia Litoseletiti (Lia Litosseletiti) uzskata: "Kombinētās pētījumu metodes valodniecības pētījumos veicina secinājumu lietojamību plašākā auditorijā un sfērās, kā arī palīdz gūt plašāku skatu uz pētāmo priekšmetu".⁷⁵ Kā min sintakses pētnieks Endrjū Karnijs, sintakses pētījumos var izmantot gan preskriptīvo metodi (nosakot pareizos valodas lietošanas likumus), gan deskriptīvo metodi — pētīt, kā mūsdienās cilvēki runā un kādus likumus tie ievēro.⁷⁶ Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca deskriptīvo metodi skaidro šādi: "valodas pētīšanas metode, kuras pamatā ir aprakstošs skaidrojums".⁷⁷

Vairums pētnieku ir pētījuši tieši dzimtās valodas ietekmi uz otro valodu, taču darba autore uzskata, ka, apskatot būtiskākos pētījumus otrās valodas apgūvē, šīs pašas metodes var pielietot arī dzimtās valodas interferences pētīšanā, jo, kā tika aprakstīts šī bakalaura darba pirmajā nodaļā, ir grūti novelkama robeža starp dzimto un otro valodu brīdī, kad otrā valoda dominē ikdienas saziņā.

Literatūras avotos valodu interferences pētīšanā tiek lietotas divas metodes — kontrastīvā analīze un kļūdu analīze, kas vēsturiski ir radušās secīgi viena no otras. Kontrastīvā analīze vēsturiski radusies, lai sastatītu divas valodas un noteiktu to līdzības un atšķirības, taču 20. gadsimta 60. un 70. gados šo metodi sāka lietot, lai pētītu otrās valodas apguves procesus un skaidrotu, kāpēc dažus valodas likumus cilvēkam ir grūtāk apgūt nekā citus. Kontrastīvā analīze un salīdzinošā valodniecība – abas pēta divu vai vairāku valodu attiecības, tikai kontrastīvā analīze to veic sinhroniskā aspektā, bet salīdzinošā metode –

⁷⁴ Litosseletiti, L. *Research Methods in Linguistics*. Continuum International Publishing Group, 2010, P. 33

⁷⁵ Turpat, P. 41

⁷⁶ Carnie, A. *Syntax: A Generative Introduction*. P. 8

⁷⁷ *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. 38. – 39. lpp.

diahroniskā. Kontrasītvā analīze ir sistēmiska pētījuma metode, kur salīdzina divas valodas, identificējot to struktūru kopīgās un atšķirīgās iezīmes. Kontrasītvās analīzes veicēji izvirza hipotēzi: jo atšķirīgākas ir valodas, jo lielāka interference. Šo hipotēzi nereti apšaubā pētnieki, kas savos pētījumos izmanto kļūdu analīzi (*error analysis*).⁷⁸

Kļūdu analīze savukārt tālāk attīstījās no kontrasītvās metodes nepilnībām, pieņemot, ka ne vienmēr kļūdas otrās valodas apguves procesā rodas saistībā ar dzimtās valodas sistēmas atšķirībām, līdz ar to ne vienmēr ir iespējams jau iepriekš paredzēt potenciālās kļūdas. Tāpēc kļūdu analīze piedāvā pētīt jau reālas valodas vienības pašā apguves procesā uz izdalīt pašas kļūdas, nevis skatīt tās tikai sastatījumā ar dzimto valodu.

Āzijas valodniece Džoana Huanga (*Joanna Huang*), salīdzinot kontrasītvu analīzi ar kļūdu analīzi, atzīst, ka kontrasītvā analīze ir radusies no kritiskās tradīcijas, kas uzskatīja, ka tikai ļoti precīza izpēte un otrās valodas apraksts var palīdzēt otrās valodas apguvē. Kontrasītvās analīzes kritika galvenokārt saistīta ar to, ka, lai arī tā ir pārāk laukietilpīga un lai to veiktu, ir perfekti jāpārzina abas valodas, tā tomēr nespēj paredzēt un izskaidrot visas kļūdas, kas var rasties otrās valodas apguvē. Kļūdu analīze būtībā ir atvieglota kontrasītvā analīze, kur kļūdas sākotnēji tiek apzinātas kvantitatīvi un tad pētītas kvalitatīvi.⁷⁹

Lai kvalitatīvi izmantotu kontrasītvās analīzes priekšrocības, pētniekam ir perfekti jāpārzina abas sastatāmās valodas. Tā kā šī darba autorei angļu valoda nav dzimtā valoda, empīriskais materiāls tiks apskatīts, izmantojot kļūdu analīzi, kas vairāk koncentrējas uz mērķvalodas (šī pētījuma ietvaros mērķvaloda ir dzimtā valoda) un tās kļūdu analīzi.

3.1. Kļūdu analīzes raksturojums

Pētnieks Čiangs (*Chiang*) izdala būtiskus aspektus, lai veiktu veiksmīgu kļūdu analīzi būtu jādefinē, kas ir kļūda teorētiskā un praktiskā aspektā, kā arī pētnieka mērķvalodas pārzināšana.⁸⁰ Kļūdas definējums ir veikts šī bakalaura darba otrajā nodaļā, skatot gramatikas jēdzienu. Savukārt veiktās kļūdu analīzes mērķvaloda būs latviešu valoda, kas ir dzimtā valoda šī darba autorei, līdz ar to ir pamats uzskatīt, ka kļūdu analīze ir piemērotākā metode šī pētījuma veikšanai.

⁷⁸ Huang, J. *Error Analysis in English Teaching: A Review of Studies* (on internet). [retrieved 15.04.2013.]
From: <http://tinyurl.lv/gdN> P. 23-24

⁷⁹ Turpat.

⁸⁰ Turpat, P. 28

Kļūdu analīze ir jaunākā no metodēm, kas tiek lietota otrās valodas apguves procesa pētniecībai. Kā minēts iepriekš, tā ir atvasinājums no kontrastu analīzes. Salīdzinājumam izmantojot Karnija preskriptīvo un deskriptīvo metožu raksturojumu, kontrastīvā metode ir vērtējamā kā preskriptīva, kas iepriekš definē likumus, savukārt kļūdu analīze ir vērtējama kā deskriptīva, kas apraksta esošu valodas situāciju un analizē tās kļūdas. Kļūdu analīze atteicās no kontrastīvās analīzes pētījumu potenciālajām kļūdām, kas tika aktualizētas 20. gadsimta 50. un 60. gados. 70. gados kontrastīvā analīze zaudēja savu ietekmi, jo nereti no kļūdām, ko bija ieviesis konkrēts indivīds, nebija iespējams paredzēt citu indivīdu potenciālās kļūdas. Turpretī kļūdu analīze tiecās aprakstīt valodas apguvēja t.s. starpvalodu (starpvalodas jēdziens un ar to saistītie pētījumi tiek apskatīti šī bakalaura darba pirmajā nodaļā) jeb valodas apguvēja versiju par mērķa valodu neatkarīgi un individuāli tikai konkrētam indivīdam vai indivīdu grupai. Kļūdu analīzē valodas netiek pretnostatītas, izceltas un grupētas tiek tikai pašas kļūdas un meklēti to cēloņi.

Āzijas pētniece Džoanna Huanga (*Joanna Huang*), aprakstot kļūdu analīzi, uzskata, ka jebkuras valodas mācīšanās ir process, kas balstās mēģinājumā, kļūdišanās un kļūdu labošanas darbībās. Kļūdu analīze visbiežāk tiek lietota, lai skatītos valodas apguvēja progresu, analizētu viņa kļūdas un pieņemtu pareizās valodas mācīšanās stratēģijas. Kļūdu analīze valodas apguvē ir nogājusi ceļu no kļūdu pilnīgas noliegšanas apguves procesā, uzskatot to par valodas likumu pārkāpumu, līdz kļūdu izcelšanai, uzskatot, ka tieši kļūdas ļoti daudz stāsta par cilvēka prasmēm un, analizējot tās, ir iespējams noteikt efektīvākās valodas apguves stratēģijas.

Kļūdu analīze ļauj skolotājam sniegt mācāmajam atgriezenisko saiti un palīdzēt izprast mērķvalodas sistēmu, savukārt pētniekam kļūdu analīze palīdz saprast valodas apguves un interferences sistēmas un stratēģijas.⁸¹

Valodnieks Stīvens Korders (*Stephen Corder*) ir definējis kļūdu analīzi šādi: “ Kļūdu analīze ir pētījuma metode vai process, kuru lieto pētnieks, lai atrastu, definētu un grupētu dažādas kļūdas un to grupas, lai pēc tam tās aprakstītu un klasificētu pēc to pazīmēm”.⁸² Korders atzīst, ka kļūdu analīzē būtiskākais ir ne tikai apzināt valodas faktus, ko apguvējs zina vai nezina, bet arī, pamatojoties uz analizēto runas materiālu, spēt definēt darbības vai likumus, kas palīdzētu valodas apguvējam nepieļaut šīs kļūdas. Arī pēc šī bakalaura darba pētījuma veikšanas autore cer rast konkrētus risinājumus un ieteikumus valodas runātājiem,

⁸¹ Huang, J. *Error Analysis in English Teaching: A Review of Studies* P. 34

⁸² Corder, S. P. *Error Analysis: Perspectives on Second Language Acquisition*. Longman, 1974, P. 170

kā uzlabot savas dzimtās valodas sintaktiskās prasmes un kuriem problēmgadījumiem turpmāk pievērst uzmanību. Lai spētu precīzāk izmantot kļūdu analīzi, šī darba 3.3. apakšnodaļā tiks apskatīti daži kļūdu analīzes pētījumi un to secinājumi.

3.2. Kļūdu analīzes pētījumu piemēri

Viens no pirmajiem būtiskajiem kļūdu analīzes pētījumiem ir valodnieka Džeka Ričardsa (*Jack Richards*) 1971. gada pētījums, kur tiek pētītas angļu valodas kļūdas informantiem, kuriem ir dažādas dzimtās valodas. Pēc pētījuma Ričardss izdalīja divas kļūdu kategorijas:

- 1) interferences kļūdas — kļūdas, kas radušās, lietojot elementus no citas valodas;
- 2) kļūdas, kas radušās valodas iekšienē (*intralanguage errors*) un attīstības kļūdas — kļūdas, kas radušās neapgūstot klasiskus valodas likumus vai nespējot tos lietot konkrētos gadījumos vai vienkārši valodas pieredzes trūkuma dēļ.⁸³

Vēlāk dažādi pētnieki papildināja Ričardsa dalījumu, izdalot unikālās kļūdas, kas ir raksturīgas tikai konkrētam indivīdam vai kontekstu un komunikācijas stratēģijas, kādas indivīds lieto. Piemēram, pētnieki Dulejs un Berts (*Dulay and Burt*) 1974. gadā šķīra trīs plašākas kategorijas:

- 1) attīstības kļūdas (*development errors*), kad kļūdas ir līdzīgas kā dzimtās valodas apgūvē;
- 2) interferences kļūdas, kad kļūdas atspoguļo dzimtās valodas struktūras;
- 3) unikālās kļūdas, kas nav izskaidrojamas ar attīstības vai interferences gadījumiem.⁸⁴

Brauns (*Brown*) 1980. gadā pēc saviem pētījumiem savukārt kategorizēja kļūdas pēc šādām pazīmēm:

⁸³Corder, S. P. *Error Analysis: Perspectives on Second Language Acquisition*. P. 174

⁸⁴Heydari, P, Bagheri, M. Error Analysis: Sources of L2 Learners' Errors. In: *Theory and Practice in Language Studies*. Vol. 2, 2012, P. 1583. - 1589.

- 1) interference — negatīvā pārnese dzimtās valodas ietekmē;
- 2) pārnese valodas iekšienē — kļūdas, kas ieviešas, nepārzinot mērķvalodas likumus;
- 3) mācīšanās konteksts — kad, piemēram, skolotājs vai kāds uzdevums mācību burtnīcā uzvedina uz kāda likuma vispārināšanu, ko cilvēks brīvā komunikācijas gadījumā, iespējams, nepieļautu;
- 4) komunikācijas stratēģijas — gadījumi, kad valodas apguvējs lieto dažādas komunikācijas stratēģijas, lai kompensētu apgūstamās valodas zināšanu trūkumu (piemēram, izvairīšanās lietot kādas konstrukcijas, gatavu frāžu izmantošana, personiskais stils vai valodu maiņa uz dzimto valodu).
- 5) valodu maiņa, kad otrās valodas apguvējs vienkārši izlemj mainīt valodas kodu.

Apkopojot šo pētnieku piedāvātās kļūdu dalījumu kategorijas, darba autore uzskata, ka dzimtās valodas interferences pētījumam piemērotākā varētu būtu Ričardsa piedāvātā versija, jo tā ir vienkārša un atstāj interpretācijas iespējas. Lai arī dažādi pētnieki Ričardsa dalījumam ir pievienojuši savas versijas, pamatā pētnieki izmanto interferences kļūdas un kļūdas, kas rodas neatkarīgi no interferences. Šādu dalījuma pamatu darba autore arī uzskata par piemērotāko sintaktiskās interferences gadījumu pētniecībai latviešu valodā.⁸⁵

Šī bakalaura darba autore pētījuma empīriskā darba materiāla strukturēšanai izmanto pētnieka Laurela (*Laurell*) 1987. gadā piedāvāto kļūdu segmentēšanas metodi.⁸⁶ Šīs metodes grafisks attēlojums skatāms tabulā Nr. 3.1.

Tabula Nr. 3.1.

Kļūdu sistematizēšana

Valodas līmenis	Kļūda	Kļūdas apraksts	Kategorija
Morfoloģija	<i>He was call. Why did not you came to work?</i>	Izlaidums, papildinājums	Attīstības kļūda: nav apgūtas pagātnes divdabja formas Attīstības kļūda: Divreiz pagātnes forma
Sintakse	<i>What this is?</i>	Vārdu secības sajaukums	Attīstības kļūda: Darbības vārdu

⁸⁵ Huang, J. *Error Analysis in English Teaching: A Review of Studies* P. 25

⁸⁶ Turpat.

			nepareiza novietošana
Fonoloģija	<i>Man is eborubing (evolving)</i>	Aizvietošana un pievienošana (b>v, r>l, pievienots u)	Starpvalodu: Fonoloģiskā interference no Japāņu valodas
Semantika	<i>She is sensible person</i>	Aizvietošana (senible > sensitive)	Starpvalodu: Leksiskā interference no franču valodas

Daudz ķīniešu valodas interferences pētījumu angļu valodā ir veikti Āzijā, kur būtiskie pētījumu objekti ir ķīniešu vai taivāniešu studenti, kas apgūst angļu valodu kā otro vai trešo valodu. Pētnieks Jings (*Ying*) 1987. gadā pētīja 120 angļu valodas studentus no Taivānas, apskatot šo studentu pieļautās kļūdas angļu valodas apgūvē. Kopumā tika noteiktas 1250 kļūdas 120 sacerējumos angļu valodā, starp kurām 78,9% bija valodu interferences rezultāts, 13,6% — valodas likumu nepamatota pielietošana un 7,5% — valodas vienkāršošana.⁸⁷

Pētnieks Hsins (*Hsin*) 2003. gada pētījumā pēc Taivānas studentu analīzes secināja, ka studentiem ir ļoti grūti apgūt teikumu struktūras, jo angļu valoda prasa, lai teikumā būtu teikuma priekšmets, savukārt ķīniešu valodā šada likuma nav. Āzijas pētījumi liecina, ka aptuveni 30% no visām kļūdām rodas dzimtajās valodas interferences dēļ.⁸⁸ Taču vairums pētnieku mūsdienās uzskata, ka lielākoties kļūdas rodas līdzīgi, kā apgūstot dzimto valodu; šādas kļūdas var dēvēt par attīstības kļūdām. Kā vēl viens novērojums minēts tas, ka, attīstoties multilingvismam, arvien vairāk pētījumos parādās interference ne tikai no dzimtajās valodas, bet arī no trešās vai ceturās valodas.⁸⁹

Kopumā Āzijas pētnieki secina, ka valodas kategorijas, kurās rodas kļūdas ir tās, kuras neeksistē dzimtajā valodā (piemēram, neprecīza artikulu lietošana, jo šajās valodās artikula jēdziens nepastāv, laika kategoriju nepareiza lietošana, jo ķīniešu valodā darbības vārdam nav konjugāciju, prepozīciju lietošana, ja šāda gramatiskā kategorija dzimtajā valodā nepastāv). Šos secinājumus izmantojot interferences pētīšanai no otrās valodas uz dzimto valodu, var secināt, ka indivīds dzimtajā valodā var kļūdīties ne tikai otrās valodas ietekmē, bet arī vienkāršojot valodu, jo ir trūcis prakses, vai lietojot teikumu konstrukcijas, valodas likumu nezināšanas dēļ. Tāpat vairums pētījumu rezultātu pierāda — jo labākas zināšanas

⁸⁷ Huang, J. *Error Analysis in English Teaching: A Review of Studies* P. 25.

⁸⁸ Heydari, P, Bagheri, M. *Error Analysis: Sources of L2 Learners' Errors*. P. 1588

⁸⁹ Huang, J. *Error Analysis in English Teaching: A Review of Studies* P. 28.

cilvēkam ir mērķvalodā, jo vairāk ir novērojamas attīstības kļūdas, jo cilvēks mazāk ir lietojis mērķvalodu, jo lielāks procents kļūdu ir interferences dēļ.⁹⁰

Dažādi pētījumi ir pierādījuši, ka otrās valodas apguvē apguvēji neatkarīgi no dzimtās valodas iziet cauri radošam procesam, kas balstīts kļūdu pieļaušanā, to apzināšanās procesā un kļūdu labošanā. Tāpēc šī darba pētījumā, izmantojot kļūdu analīzi, autore centīsies izvairīties no didaktikas secinājumu izstrādē, vairāk uzsverot kļūdu pieļaušanu kā dabisku radošu procesu, kuram nepieciešama analīze, lai cilvēkam būtu vieglāk pašam atpazīt interferences gadījumus un tos izlabot, ja pašam valodas lietotājam ir šāda motivācija.

⁹⁰ Heydari, P, Bagheri, M. Error Analysis: Sources of L2 Learners' Errors. P. 1591

4. SINTAKTISKO KONSTRUKCIJU ANALĪZE LATVIEŠU VALODAS RUNĀ

Šī bakalaura darba mērķis ir noteikt sintaktiskās pārmaiņas latviešu valodas runā, kas radušās otrās vai trešās valodas apguves rezultātā. Lai spētu atpazīt un noteikt sintaktisko interferenci, šajā nodaļā tiks analizēta vairāku cilvēku sarunvaloda, koncentrējoties uz sintaktiskajām konstrukcijām. Pētījuma gaitā kopā analizētas ap 250 izteikumu vienību, kuras sniedza pieci informanti. Visi izteikumi analizēti, izmantojot kļūdu analīzi. No 250 izteikumiem tika atlasītas 94 vienības, kas potenciāli norāda uz interferenci dažādos valodas līmeņos. Visu atlasīto kļūdu apkopojumu var skatīt Pielikumā Nr. 1. Kā uzskata valodniece Inta Freimane, tad 100 teksta vienību ir pietiekošs skaits, lai spētu izdarīt secinājumus, “jo tajā parādās aptuveni tās pašas sintaktiskās parādības, kādas attiecīgajā avotā ir sastopamas 150, 200 vai vairāk vienībās”.⁹¹ Tāpēc šī darba autore uzskata, ka 94 ekscerpētās vienības ir pietiekams skaits, lai spētu atklāt interferences veidus un vispārināt tos uz valodas situāciju kopumā.

4.1. Informantu raksturojums un pētījuma gaita

Pētījuma ietvaros tika aptaujāti pieci informanti, kuriem dzimtā valoda ir latviešu valoda. Visi informanti pēdējos gadus ikdienā lieto angļu valodu kā galveno saziņas valodu. Informanti dzīvo ārpus Latvijas valstīs, kur oficiālā valoda ir angļu valoda. Visi informanti devušies dzīvot ārpus Latvijas, lai iegūtu izglītību vai paaugstinātu profesionālo kvalifikāciju.

Visvairāk ekscerpēto izteikumu ir iegūti no Agneses. Agnese ārpus Latvijas dzīvo astoņus gadus, no kuriem piecus Lielbritānijā un trīs Jaunzēlandē. Ekscerpētie izteikumi no Agneses ir iegūti divos laika posmos: 1) 2010. gadā, kur pamatā ir elektroniskā sarakste ar šī darba autori; 2) 2013. gadā, sarakstoties ar mērķi pētīt sintaktisko interferenci Agneses latviešu valodā. Agnesei ir bakalaura grāds ilgtspējīga tūrisma attīstībā, kas iegūts Lielbritānijā, un pašreiz Agnese strādā Jaunzēlandes Ekonomikas ministrijā par referenti.

Otrais informants ir Gabriela, kura deviņus gadus dzīvo Lielbritānijā. Ekscerpētie izteikumi no Gabrielas iegūti 2013. gada aprīlī elektroniskās sarakstes veidā. Gabrielai ir

⁹¹ Freimane, I. Metodiski norādījumi patstāvīgam praktiskam darbam sintaksē. LVU, 1986, 5. lpp.

maģistra grāds molekulārajā bioloģijā, un viņa pašlaik studē doktorantūrā Oksfordas Universitātē, kur strādā pie vēža izpētes.

Trešais informants ir Anna, kas septiņus gadus dzīvo Lielbritānijā. Ekscerpētie izteikumi iegūti 2013. gada aprīlī elektroniskās sarakstes veidā. Anna studē psiholoģiju un nodarbojas ar uzņēmējdarbību.

Ceturtais informants ir Dace, kas ārpus Latvijas ir dzīvojusi gandrīz divdesmit gadus. Dace savu bērnību ir pavadījusi ASV un pašreiz dzīvo Lielbritānijā. Ekscerpētie izteikumi iegūti 2013. gada aprīlī elektroniskās sarakstes veidā. Dacei ir maģistra grāds ekonomikā, kas iegūts ASV, pašreiz Dace nodarbojas ar uzņēmējdarbību. Lai arī Dace anglicki runājošā vidē ir nodzīvojusi visilgāk, salīdzinot ar pārējiem informantiem, Daces runā interference netika konstatēta.

Piektais informants ir Kristīne, kas 2013. gadā ir atgriezusies dzīvot Latvijā, taču pirms tam desmit gadus dzīvojusi Lielbritānijā. Ekscerpētie izteikumi iegūti 2008. gadā, kuras pamatā ir sarakste ar šī darba autori. Kristīne ir ieguvusi vidusskolas izglītību Lielbritānijā, savukārt bakalaura grādu interjera dizainā viņa ir ieguvusi Spānijā.

Pētījuma gaitā veikti šādi soļi:

- 1) informantu apzināšana — kopā tika uzrunāti desmit informanti, no kuriem pieci sniedza savas atbildes uz darba autores uzdotajiem jautājumiem;
- 2) informantiem netika atklāts, kas tieši tiek pētīts, tika lūgts atbildēt uz trīs vienkāršiem jautājumiem, kas apskatāmi Pielikumā Nr. 2;
- 3) informantu atbildes tika kārtotas tabulā, kas tika balstīta uz kļūdu sistematizēšanas sistēmu, kas apskatīta 3.1. tabulā;
- 4) katrs izteikums tika analizēts atsevišķi, izmantojot kļūdu analīzi;
- 5) no visiem 250 izteikumiem tika atlasīti izteikumi, kuros atklātas kļūdas, kas potenciāli var ietekmēt izteikuma sintaktisko vai semantisko struktūru;
- 6) atlasītās 94 kļūdas tika marķētas pēc valodas līmeņa, kļūdas tipa un veida;
- 7) tika izdarīti secinājumi par interferences veidiem un to iespējamajiem iemesliem.

4.2. Pētījumā izmantotā kļūdu klasifikācija

Kļūdu analīzes gaitā ekscerpētie izteikumi tika strukturēti pēc dažādiem parametriem. Lai spētu izdarīt secinājumus par interferenci latviešu valodā, atrastie interferences veidi tiks

izklāstīti, balstoties uz valodas līmeņu un kļūdu tipu dalījumu. Kļūdu klasifikācijā ir izmantots valodas apguves pētnieka Roda Elisa (*Rod Elis*) piedāvātais kļūdu klasifikācijas veids: “Lai analizētu kļūdas, pirmkārt, tās ir jāidentificē. Cilvēku runa būtu jātranskribē tā, kā tā tiek izteikta, vai arī, ja tā ir rakstos, jā saglabā tā, kā tā ir uzrakstīta. Lai saprastu, vai ir ieviesta kļūda, izteikums būtu jāsalīdzina ar tādu pašu izteikumu, kas būtu uzskatāms par gramatiski pareizu dzimtajā valodā. Tāpat kļūdu analīzē būtu jāanalizē arī izteikumi, kas ir gramatiski pareizi, bet tomēr nevēlami dzimtajā valodā. Jāņem vērā, ka ir iespējami gadījumi, kad nav iespējams rekonstruēt izteikumu, jo nav saprotams, ko informants ir vēlējis teikt.”⁹² Tāpēc, analizējot izteikumus, apskatīti ne tikai gramatiski pareizi, bet arī gramatiski nevēlami izteikumi. Svarīgi pieminēt, ka izteikumu analīzē ir saglabāta to ortogrāfija un interpunkcija.

Eliss raksturo divus kļūdu veidus, kuri ir jāņem vērā, analizējot izteikumus: “*errors*” un “*mistakes*”. Ar “*errors*” saprotot kļūdas, kas tiek ieviestas, ja trūkst kādas noteiktas zināšanas vai prasmes. Taču “*mistakes*” tiek ieviestas, ja cilvēkam ir kādi noteikti apstākļi, nevis likumu nepārzināšana.⁹³ Darba autore izteikumu analīzē ir ņēmusi vērā šo dalījumu un apskata tikai “*errors*” tipa kļūdas. Interpunkcijas un ortogrāfijas kļūdas netiek analizētas, jo to rašanās ir skaidrojama gan ar neformālo rakstības stilu, gan arī to, ka visiem informantiem nebija pieejas garumzīmju un mīkstinājuma zīmju rakstībai, izmantojot datoru.

Pēc kļūdu identificēšanas tās tiek tipoloģizētas. Tipus, pēc Elisa domām, var kārtot dažādos līmeņos gan pēc vārdšķiras, gan veida, kādā izteikumi atšķiras no dzimtajā valodā pieņemtā. Šāda tipoloģija var palīdzēt saskatīt kopsakarības, kas norāda uz galvenajām starpvalodas īpašībām. Pēc tipoloģijas šīs kļūdas būtu jā mēģina izskaidrot.⁹⁴ Izteikumu analīzē kļūdas tiek šifrētas pēc tiem, piemēram, nomenu formu kļūdas, darbības vārdu formu kļūdas, vārdu secības kļūdas u.tml.

4.3. Kļūdu raksturojums

Lai arī interpunkcijas un ortogrāfijas kļūdas netiek analizētas, šādas kļūdas bija katrā no informantu sniegtajiem 250 izteikumiem. Pamatojoties uz vienu no kļūdu analīzes klasificētājiem Džeku Ričardsu, kura uzskati izklāstīti šī darba trešajā nodaļā, kļūdas būtu iedalāmas divās daļās — interferences kļūdās un attīstības kļūdās. Šis dalījums arī tiks

⁹² Ellis, R. *Second language acquisition*. P. 15-25

⁹³ Turpat.

⁹⁴ Turpat.

izmantots, lai atdalītu interferences kļūdas no tiem izteikumiem, kas veidoti neprecīzi kāda valodas likuma nezināšanas dēļ.

4.3.1. Kļūdu dalījums pēc to kategorijas

No 94 atlasītajām vienībām (vienības pamatā ir viena kļūda) interferenci no angļu valodas var saskatīt 85 kļūdās. Deviņas no 94 atlasītajām kļūdām ir uzskatāmas par attīstības kļūdām. Šīs deviņas kļūdas raksturo lieku vārdu izmantojums teikumā, vārdu izlaidums, vārdšķiru sajaukums (piemēram, jaukta pamatojuma saiklis *tā kā* ar seku saikli *tā ka* vai apstākļa vārda *papildus* lietojums īpašības vārda *papildu* vietā) un divdabja teiciena neprecīzs izmantojums. No šī fakta var secināt, ka aptuveni 10% no kļūdām (neskaitot interpunkciju un ortogrāfiju) ir attīstības kļūdas, kas radušās dzimtajā valodā bez otrās valodas interferences klātbūtnes.

4.3.2. Kļūdu raksturojums leksiskajā valodas līmenī

22 kļūdas no 94 ekscerpētajām var uzskatīt par kļūdām leksiski semantiskajā valodas līmenī. Interferenci leksikas valodas līmenī Inta Freimane dēvē par kalkēšanu. Pēc Freimanes definējuma, leksiskie kalki ir no citas valodas pārņemtas, svešas leksēmas, kuru aizguvējvalodā nav bijis. Leksisko kalku raksturo ne tikai sveša leksēma, bet tie var būt arī sveši vārddarināšanas elementi vai arī sveša nozīme.⁹⁵

Šīs kļūdas raksturo leksisko kalku lietojums (piemēram, *links, menedžeris*). Visvairāk leksiskajā līmenī ir vērojama vārdu savienojumu tieša pārnese no angļu valodas, kam latviešu valodā nav tādas semantikas, kā izteikumā domāts (piemēram, *karjeras pakāpieni, vulkāna caurums, dzīvs ūdens, pēdējās kompjūtersistēmas, ievērojami izgājieni, stiprāka nots, rasists*). Pie leksiskā līmeņa var pieskaitīt arī koda maiņas gadījumus, kuri kopumā tika konstatēti 3 izteikumos. Informants, lai skaidrāk izteiktu savu domu, izteikuma vidū pāriet uz angļu valodu (piemēram, *Latvijas kultūra man asociējas ar mixture, laikam jasaka ka tas butu tie tobrid neieredzetie 'camping trips' kad bija jacel vecas brezenta teltis*).

Var secināt, ka aptuveni 20% interferences gadījumu sastāda tieši leksiskā un leksiski semantiskā līmeņa kļūdas. Pārsvārā tie ir gadījumi, kad tiek kalkētas tieši vārdu semantiskās nozīmes, kas latviešu valodā nepastāv.

⁹⁵ Freimane, I. *Valodas kultūra teorētiskā skatījumā*. 351.lpp.

4.3.3. Kļūdu raksturojums morfoloģiskajā valodas līmenī

Sešas kļūdas no 94 ir raksturojamas kā interferences gadījumi morfoloģiskajā līmenī. Pārsvārā tas ir neprecīzs vārdšķiru lietojums, kur galvenā tendence ir nominalizēt teikuma locekļus, respektīvi, situācijās, kad latviešu valodā būtu jālieto apstākļa vārds vai darbības vārds, tiek lietots īpašības vārds un lietvārds:

Piemēri:

Ludzu piedod par tik velu atbildi.

Sakshu ar bernibas atminam jo tas ir visvieglakas.

Es ķēros klāt rakstiskām pārdomām par sevi.

Es iesaku drosmi mēģināt.

Otrs morfoloģisko kļūdu tips ir locījumu un dzimšu nesaskaņošana.

Piemēri:

Man noteikti pietruuks maaciibas, jo ļoti patika.

Patiikams paarsteigums – mana darba vieta ir ļoti darbiiga un novatoriska.

Var secināt, ka aptuveni 5% interferences gadījumu ir notikusi interference morfoloģiskajā līmenī. Inta Freimane uzskata, ka valodā morfoloģisko tipu aizguvumi ietekmē visas teikuma vai teikuma daļas sintaktisko struktūru. Valodniece raksta: “Mainot morfoloģisko tipu, mainās vārdu savstarpējās attiecības; vārdi zaudē līdzšinējās sintaktiskās funkcijas un iegūst jaunas.”⁹⁶ Šī iemesla dēļ turpmākajā pētījuma rezultātu analīzē morfoloģiskie interferences gadījumi tiks apskatīti kopā ar sintaktiskā līmeņa interferenci.

4.4. Kļūdu raksturojums sintaktiskajā valodas līmenī

Kā raksta Inta Freimane, visi konstrukciju kalki ir sintaktiski. Tiek šķirti divi konstrukciju kalku veidi: 1) brīvie sintaktiskie kalki, kas receptorvalodā funkcionē svešu sintaktisku konstrukciju veidā, kā vārdkopā, vārdvirknēs, vienkāršos un saliktos teikumos; 2) nebrīvie sintaktiskie kalki, kas galvenokārt ir pārnesti frazeoloģismi.⁹⁷ Freimane raksturo sintaktiskās interferences pazīmes šādi: “Sintaktisko konstrukciju svešums izpaužas to uzbūvē — tās ir veidotas pēc svešiem modeļiem. (..) Nav spilgtas robežas starp semantiskajiem, gramatiskajiem, it īpaši sintaktiskajiem kalkiem. Sintaktiskajos kalkos kāds no komponentiem reizē var būt arī semantiskais kalks.”⁹⁸ Pamatojoties uz Freimanes sintaktiskā

⁹⁶ Freimane, I. *Valodas kultūra teorētiskā skatījumā*. 405. lpp.

⁹⁷ Turpat, 393. lpp.

⁹⁸ Turpat, 398. lpp.

līmeņa interferences raksturojumu, darba autore sīkāk apskatīs dažādus kļūdu tipus, kuri ir pamatā angļu valodas sintaktiskajai interferencei latviešu valodā .

Kopumā no 94 ekscerpētajām vienībām 63 no tām ir vērojamas kļūdas sintaktiskajā valodas līmenī (t.sk., sešas kļūdas morfoloģiskajā līmenī). Kā minēts 4.3.3. apakšnodaļā, kļūdas, kas ietekmē valodu morfoloģiskajā līmenī tiek ietvertas sintaktiskā līmeņa analīzē. Līdz ar to var secināt, ka kopumā ap 70% kļūdu ir veidojušās tieši sintaktiskajā valodas līmenī. Kļūdas sintaktiskajā līmenī analizētas, grupējot tās pēc ieviestās kļūdas tipa.

4.4.1. Interference vārdu secībā

Vizbiežāk informantu izteikumos sintaktiskā interference izpaužas vārdu secībā. Šādi gadījumi ir 22 izteikumos no 63. Analizējot vārda secības kļūdas, darba autore balstās uz teorētiskajiem uzskatiem, kas izklāstīti “*Mūsdienu latviešu literārās valodas gramatikā*” un valodnieces Ilzes Lokmanes publikācijā “*Vārdu secības funkcijas latviešu valodā*”. Lokmane min, ka vārdu secība latviešu valodā ir samērā brīva.⁹⁹ (..) Tomēr latviešu valoda pieder pie t.s. SVO tipa valodām, kurai raksturīgākā locekļu secība ir — teikuma priekšmets, izteicējs, papildinātājs. Arī vārdu savienojuma līmenī vārdu secība mēdz būt noteikta, piemēram atkarīgs saskaņots komponents atrodas vārdkopas neatkarīgā komponenta priekšā, atkarīgs pārvaldīts komponents — aiz tā.¹⁰⁰

Starp ekscerpētajiem izteikumiem visbiežākie vārdu secības interferences gadījumi ir saistīti ar apstākļa vārda nostāšanās aiz darbības vārda. Lai arī latviešu valodā apstākļa vārdu visbiežāk var lietot gan pirms, gan pēc darbības vārda, kuru tas paskaidro, ekscerpētajos izteikumos informantiem ir tendence apstākļa vārdu, kas paskaidro darbības vārdu, novietot aiz tā, nevis pirms. Tas skaidrojams ar to, ka angļu valodā apstākļa vārds vienmēr tiek novietots izteikuma vai vārdkopas beigās. Piemēri skatāmi tabulā Nr. 4.1.

⁹⁹ Lokmane, I. Vārdu secības funkcijas latviešu valodā. No: *Latvistika un somugristika Latvijas Universitātē* (tiešsaistē), LU, 59. lpp. [skatīts 01.06.2013.] Pieejams: <http://tinyurl.lv/2jfb>

¹⁰⁰ Lokmane, I. Vārdu secības funkcijas latviešu valodā. 64. lpp.

Kļūdas, kas saistītas ar apstākļa vārda novietojumu teikumā

Kļūda pēc kārtas	Ekscerpējama avots	Izteikums latviešu valodā, kas būtu vēlams	Ekvivalents izteikums angļu valodā
9	Ta kaa es lasiishu daudz , kad celjosim...rakstiishu peetiishu dazaadaas kultuuras...atpuutiishos un smaidiishu...	Tā ka es daudz lasīšu, kad ceļosim, rakstīšu, pētīšu dažādās kultūras, atpūtīšos un smaidīšu.	So I will read a lot, when we will travel (..)
29	Latvijas kultūra ir noteikti ļoti iespaidojusies no krievu un vaacu kultūras – muusu kulinaarijas zinjaa.	Latvijas kultūra noteikti ir ļoti iespaidojusies no krievu un vācu kultūras, it īpaši kulinārijā.	(..) culture is definitely (..).
30	Latvijas kultūra ir noteikti ļoti iespaidojusies no krievu un vaacu kultūras – muusu kulinaarijas zinjaa.	Kultūras ziņā Latvija noteikti ir ļoti iespaidojusies no krievu un vācu kultūras, it īpaši kulinārijā.	(..) especially in terms of our culinary.
31	No krievu apspiesšanas laikiem shiet mees esam muuzham traumeeti muusu lepnuma zinjaa , mees reti iesim piketeet un kliegt, ka muusu valdiiba nedara pieteikami.	No krievu apspiešanas laikiem mūsu lepnums ir mūžam traumēts, mēs reti ejam piketēt un kliegt par to, ka mūsu valdība pietiekami nerīkojas.	(..) in terms of our pride (..)
33	No krievu apspiesšanas laikiem shiet mees esam muuzham traumeeti muusu lepnuma zinjaa, mees reti iesim piketeet un kliegt, ka muusu valdiiba nedara pieteikami.	No krievu apspiešanas laikiem mūsu lepnums ir mūžam traumēts, mēs reti ejam piketēt un kliegt par to, ka mūsu valdība pietiekami nerīkojas.	(..) our government is not doing enough.
41	Atceros savas kristiibas diezgan spilgti.	Diezgan spilgti atceros savas kristības.	I remember my baptism brightly.
42	Un tas ananaas bija noteikti , kas jauns Latvijaa peec Padomju savieniibas sabrukšanas.	Un tas ananāss noteikti bija Latvijā kas jauns pēc Padomju savienības sabrukšanas.	(..) was something new definatly (..)
53	Sho es negribeetu mainiit ne par ko.	Šo es neparko nemainītu.	I would not change it in any case.
62	Tas cik daudz laika veltu savam darbam ir diezgan proporcionals tam, ko naktone no shi darba iegushu karjeras zina.	Tas, cik daudz laika veltu savam darbam, ir diezgan proporcionāls tam, ko karjeras ziņā nākotnē iegūšu no šī darba.	(..) what I will get from this work in terms of career.
80	Laikam jasaka ka tas butu tie tobrid neieredzeties 'camping trips' kad bija jacel vecas brezenta teltis stundam ilgi un jagul vecos gulammaisos kuri sen nav vedinati.	Laikam jāsaaka, ka tie būtu tobrīd neieredzētie pārgājieni, kad bija stundām ilgi jāceļ vecas brezenta teltis un jāguļ vecos guļammaisos, kuri sen nebija vēdināti.	Probably I should say that it were those hated camping trips, when I had to build old canvas tents for long hours and sleep in old sleepingbags, that have not been aired for a long time.

Lai arī apstākļa vārda lietojums aiz darbības vārda nav uzskatāma par gramatisku kļūdu, tomēr “*Mūsdienu latviešu literārās valodas gramatikā*” tās autori min, ka papildinātāja novietojums teikumā bieži vien ir saistīts ne vien ar izteicēja, bet arī ar apstākļu, īpaši ar veida apstākļa, novietojumu. Ja teikumā ir papildinātājs un apstāklis, tad attieksmē pret teikuma locekli, ar ko tie saistīti, parasti tie nostājas šādi: “apstāklis + izteicējs + papildinātājs”.¹⁰¹ Līdz ar to var secināt, ka ekscerpētajos izteikumos apstākļa vārda novietojums aiz darbības vārda lielākoties ir noticis angļu valodas interferences dēļ.

Otra līdzvērtīga tendence saistībā ar apstākļa vārda novietojumu ir laika apstākļa novietojums izteikuma vai vārdkopas beigās, kā tas ir pieņemts angļu valodā. “*Mūsdienu latviešu literārās valodas gramatikā*” ir minēts, ka latviešu valodā “laika apstāklis ir viens no tiem teikuma locekļiem, kas teikumā bieži vien nostājas teikuma sākumā — priekš raksturojamā vārda.”¹⁰² Tātad tas ļauj uzskatīt par faktu to, ka laika apstākļa novietojums teikuma beigās ir radies angļu valodas interferences dēļ. Piemērus var skatīt tabulā Nr. 4.2.

Tabula Nr. 4.2.

Kļūdas, kas saistītas ar laika apstākļa novietojumu teikumā

Kļūda pēc kārtas	Ekscerpējamais avots	Izteikums latviešu valodā, kas būtu vēlamams	Ekvivalents izteikums angļu valodā
5	Piektdien nodevu savu bakalaura darbu, tad veel viens eksaamens treshdien un tad viss.	Piektdien nodevu savu bakalaura darbu, tad trešdien vēl viens eksāmens un tad viss.	I handed in my bachelor thesis on Friday, then another exam on Wednesday and then it is over.
17	ja tev buus kaads briivs briidis, vai zini kaadu jauku vietu dabaa, ar pirti un kaadu dziivu uudeni blakus, kur mees vareetu svineet Jaanjus/manas kaazas 2014 juunija un palikt pa nakti - dod zinju.	Ja tev ir kāds brīvs brīdis, varbūt zini kādu jauku vietu dabā, ar pirti un kādu ūdenskrātuvi blakus, kur 2014. gada jūnijā mēs varētu svinēt Jāņus un manas kāzas, kā arī pārnakšņot, dod ziņu.	(..) where we could celebrate Jani and my wedding in June 2014 (..)
18	man gribaas sapirkt eedienus, iespējams uztaisiit milziigu rosolu (un citu salaatu) grieshanas tuuri iepriekshiejaa diinaa ar draugiem.	Man gribas nopirkt ēdienus, iespējams, iepriekšējā dienā ar draugiem uztaisīt milzīgu rasolu un citu salātu griešanas tūri.	(..) and probably a great tour of salad cutting with friends at the previous day.

¹⁰¹ *Mūsdienu latviešu literārās valodas gramatika*. Sast. aut. kol., E. Sokols (atb. red.). LPSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība, 1962, 460. lpp.

¹⁰² *Mūsdienu latviešu literārās valodas gramatika*. 466. lpp.

26	tev noteikti jāatbrauc kaadu dienu , tev te patīktu.	Tev noteikti kādreiz jāatbrauc (..)	You should definitely come some day (..).
39	Buushu godiigaa, nedziivojot Latvijaa peedeejos 8 gadus, es nespeeju spriest par to, ko Latvijas kultūra man noziimeetu muusdienaas .	(..) es nespēju spriest par to, ko mūsdienās man nozīmē Latvijas kultūra.	(..) I can not judge on what Latvian culture means to me nowadays.

Pārējie interferences gadījumi vārdu secībā ir novērojami katrs vienā izteikumā. Pie kļūdu veidiem var minēt, papildinātāja novietojumu pirms izteicēja, partikulas “arī” novietojumu vārda beigās, gramatiskā centra novietojumu teikuma beigās, kā arī veida apstākļa vārda novietojumu attālināti no izteicēja. Kā rakstīts “*Mūsdienų latviešu literārās valodas gramatikā*”, tad veida apstākļi parasti nostājas iespējami tuvāk raksturojamam vārdam.¹⁰³ Aprakstītie piemēri ir skatāmi tabulā Nr. 4.3.

Tabula Nr. 4.3.

Dažādas kļūdas, kas saistītas ar vārdu secību teikumā

Kļūda pēc kārtas	Ekscerpējama avots	Izteikums latviešu valodā, kas būtu vēlams	Ekvivalents izteikums angļu valodā
2	Katru reizi, kad mees ko jaunu ierakstam tev atnaaks epasts ar linku.	Katru reizi, kad mēs ierakstīsim ko jaunu, tev atnāks epasta vēstule ar saiti.	Every time we write in something, You will get email with a link.
12	Juunijaa un juulijaa baudiishu peedeejaas dienas Londonas vasaraa un tad aidaaa.	Jūnijā un jūlijā baudišu pēdējās vasaras dienas Londonā un tad "aidā".	In June and July will enjoy last summer days in London in summer and then "hurray".
21	bet mees pieljaujam iespeeju kaadreiz paarvaakties kaut kur citur arii .	Bet mēs pieļaujam iespēju kādreiz pārvākties arī kaut kur citur.	(..) to move somewhere else as well.
24	Tas ir ļoti beediigi, bet pilniigi normaali man skiet.	Mans šķiet, ka tas ir ļoti bēdīgi, bet pilnīgi normāli.	(..) it is completely normal, I suppose.
48	Dazi cilveeki ir jau sen paarkaapushi 10 gadu slieksni, un biezi viņi saka , ka viens no iemesliem ilgajam staazham ir atsauciigais un draudziigais kolektiivs.	(..) un viņi bieži saka	(..) and often they say (..).

¹⁰³ *Mūsdienų latviešu literārās valodas gramatika*. 468. lpp.

63	Es jutu, ka visu laiku macos un pilnveidoju sevi , veidoju savu nishu progresīva zinaatnes nozaree.	Es jūtu, ka visu laiku mācos un sevi pilnveidoju (..)	I feel that I am studying all the time and improving myself (..)
71	Es redzu ka manaa instituutaa biologiskie peetiījumi - taadi ko veicu es tiek taalaak izmantoti lai izgatavotu jaunas zaales vai lai uzlabotu dagnozes precizitaati.	Es redzu, ka manā institūtā bioloģiskie pētījumi — tādi, ko es veicu — tiek turpmāk izmantoti, lai pagatavotu jaunas zāles vai precizētu diagnozi.	

Tā kā latviešu valodā vārdu secība tikai atsevišķos gadījumos nosaka sintaktisko funkciju, tās galvenā funkcija ir cita — izteikt teikuma aktuālo dalījumu. Lokmane izdala dažādas vārdu secības funkcijas latviešu valodā: 1) gramatiskā — vārdu secība rāda sintaktiskos sakarus starp vārdformām; 2) komunikatīvo — vārdu secība rāda teikuma aktuālo dalījumu jeb informācijas struktūru (teikuma gramatiskā struktūra paliek nemainīga); 3) stikistisko — vārdu secība izsaka stilistisku un emocionālu papildinformāciju (teikuma gramatiskā struktūra paliek nemainīga);¹⁰⁴ No šī var secināt, ka, lai arī vārdu secībai latviešu valodā reti kad ir gramatiskā nozīme, jo to nosaka vārdu gramatiskās formas, tomēr vārdu secība ietekmē komunikatīvo un stilistisko izteikuma funkciju. Nereti apstākļa vārda, apstākļa, gramatiskā centra novietojums teikuma beigās apgrūtina izteikuma uztveri. 35% gadījumu sintaktiskā interference realizējas kā latviešu valodai neraksturīga vārdu secība.

4.4.2. Interference vārdu un vārdu savienojumu tulkojumā, kas ietekmē sintaktisko konstrukciju

Kā raksta Inta Freimane, semantiskais kalks ir pēc citas valodas parauga pārņemta vārda nozīme.¹⁰⁵ Ja semantiski tiek kalkēts vārdu savienojums vai vesela vārdkopa, tad tiek uzskatīts, ka tas ietekmē izteikuma sintaktisko konstrukciju un izteikuma izpratni.

Lai arī Inta Freimane savā monogrāfijā “*Valodas kultūra teorētiskā skatījumā*” uzsver, ka “substāntīvu semantiskie kalki ir sastopami retāk nekā verbu semantiskie kalki”¹⁰⁶, šajā pētījumā substāntīvo vārdu savienojumu kalki ir novērojami biežāk. Bieži ir lietots lietvārds “lieta”, kas angļu valodā (*it is a good thing, third thing*) var būt ar vietniekvārda semantiku. Lietots arī “kādu dienu” savienojums “kādreiz” nozīmē, kur latviešu valodā šāda nozīme nav nostiprinājusies un var veicināt izteikuma neprecīzu uztveri. Profesionālajā leksikā izmantots arī lietvārds “lauks” ar lietvārda “joma” nozīmi. Plašāk piemērus var skatīt tabulā Nr. 4.4.

¹⁰⁴ Lokmane, I. Vārdu secības funkcijas latviešu valodā. 59. lpp.

¹⁰⁵ Freimane, I. *Valodas kultūra teorētiskā skatījumā*. 384. lpp.

¹⁰⁶ Turpat, 377. lpp.

Kļūdas, kas saistītas ar substantīvo kalku veidošanu

Kļūda pēc kārtas	Ekscerpējamais avots	Izteikums latviešu valodā, kas būtu vēlams	Ekvivalents izteikums angļu valodā
20	mees ar Ruudi nesen dabuujaam rezidenci.	Mēs ar Rūdi nesen ieguvām dzīvošanas atļauju.	We with Rudy got the residency.
25	tev noteikti jāatbrauc kaadu dienu, tev te patīktu.	Tev noteikti kādreiz jāatbrauc (..)	You should definitely come some day (..).
27	Bet taa manupraat ir laba lieta.	Bet tas, manuprāt, ir labi.	(..) it is a good thing.
47	Es maacos nepaartraukti un lietas, kas man saista un patiik.	Es mācos nepārtraukti to, kas mani saista un patīk.	(..) I study continuously the things I like and I am related with.
55	Kaa mums visiem (kas straadaa) ir dienas, kad ir paaraak daudz uzdevumu uz muusu pleciem, tad es uztaisu sev teejinju un apseezhos pie sava galda un paveeroju pilseetu aaraa pa logu.	Kā mums visiem, kas strādā, ir dienas, kad ir pārāk daudz uzdevumu, tad es uztaisu sev tējiņu (..)	(..) too much tasks on our shoulders (..).
64	Labs darbs tiek atalgots ar iespēju braukt uz konferenceem aarzemees un satikt vadoshos cilveekus laukaa.	(..) un satiks vadošos cilvēkus nozarē.	(..) and meet the leading people in the field.
68	Un treshaa lieta ir tas, ka es redzu ka manam darbam ir potencials kaut ko mainit.	Un, treškārt, es redzu, ka mans darbs potenciāli var kaut ko mainīt.	As a third thing I see that my work has a potential to change something.

Nākamie biežāk novērotie kalki ir verba un prievārdu semantiskie kalki. Verba kalkus Inta Freimane dala brīvajos kalkos un kalkos ar ierobežotu apkaimi.¹⁰⁷ Brīvie kalki ir tie, kas tiek kalkēti vieni paši, piemēram, “dalīt” vārdu savienojumā *dalīt patriotismu*. Kalki ar ierobežotu apkaimi ir kalki, kas lietoti kopā ar vienu vai vairākiem vārdiem, bet tomēr paši patur brīvu vārdu statusu.¹⁰⁸ Šādi kalki ir “redzēs, ko dzīve liks priekšā” vai “būt iepītam pa vidu”, kur ir notikusi veselu vārdu savienojumu kalkēšana no angļu valodas. Pilnu piemēru analīzi var apskatīt tabulā Nr. 4.5.

¹⁰⁷ Freimane, I. *Valodas kultūra teorētiskā skatījumā*. 373. lpp.

¹⁰⁸ Turpat, 375. lpp.

Kļūdas, kas saistītas ar verba kalku veidošanu

Kļūda pēc kārtas	Ekscerpējama avots	Izteikums latviešu valodā, kas būtu vēlams	Ekvivalents izteikums angļu valodā
19	domāju ļoti neoficiālas svinības, bet noteikti ar kaadaam jaukaam latvieshu janju/kaazu tradiicijaam iepiitaam pa vidu.	Domāju ļoti neoficiālas svinības, bet noteikti, ietverot arī kādas jaukas latviešu Jāņu, kāzu tradīcijas.	(..) traditions involved.
23	Ruudim darbaa ir diezgan internacionaali projekti, tad redzees, ko dziive liks priekshaa.	Rūdim darbā ir diezgan starptautiski projekti, tad redzēs, ko dzīve piedāvās.	(..) what life has to offer.
36	Mees esam maza valsts, bet mums ir liels spars un apbriinojamas speejas sanaakt kopaa un daliit muusu viennoziimiigo patriotismu.	Mēs esam maza valsts, bet mums ir liels spars un apbrīnojamas spējas sanākt kopā un būt patriotiem.	(..) to come together and share our clear patriotism.
94	Es neiešu jau tev palīdzēt.	Es nevēlos tev palīdzēt	I am not going to help you

Par prievārdu semantiskajiem kalkiem var uzskatīt tos gadījumus, kad valodas interference ir notikusi tieši prievārdu lietojumā. Pilnu piemēru analīzi var skatīt tabulā Nr. 4.6.

Kļūdas, kas saistītas ar prievārdu kalku veidošanu

Kļūda pēc kārtas	Ekscerpējama avots	Izteikums latviešu valodā, kas būtu vēlams	Ekvivalents izteikums angļu valodā
58	Vasaras vakari bez jebkadam rupem uz pasaules , tik leni vakari kādi man vairs nekad nav bijusi.	Vasaras vakari bez jebkādām rūpēm pasaulē; tik lēni vakari, kādi man vairs nav bijuši.	<i>nav zināms angļiskais ekvivalents</i>
60	Loti vienkarsa dzīve bez ekstram pa shim vasaram.	Ļoti vienkārša dzīve bez "ekstrām" šajās vasarās.	Very simple life without any extras during these summers.
82	Tikai līdz ezeram bija jāiet vairak par stundu līdz ar to nekad tas nenotika.	Tikai līdz ezeram bija jāiet vairāk nekā stundu, līdz ar to tas nekad nebija noticis	There was more than hour walk till the lake and it had never happened.

Tikai viena kļūda tika atrasta, kuras pamatā ir angļu valodas interference apstākļa vārda semantiskā lietojumā. Arī Inta Freimane min, ka apstākļa vārdu semantisko kalku valodā nav daudz.¹⁰⁹ Šī vienīgā kļūda ir “gadiem atpakaļ” savienojuma lietojums ar nozīmi “senākā pagātnē” vai “pirms daudziem gadiem”. “Gadiem atpakaļ” ir tiešs semantisks kalks no angļu valodas “years ago”. Kļūdas analīze skatām tabulā Nr. 4.7.

Tabula Nr. 4.7.

Kļūdas, kas saistītas ar apstākļa vārda kalku veidošanu

Kļūda pēc kārtas	Ekscerpējamais avots	Izteikums latviešu valodā, kas būtu vēlams	Ekvivalents izteikums angļu valodā
40	Katra paudze ievieš jaunu kultūras slāni, modernaaku, liidziigaaku aarzemeem vai liidziigaaku gadiem atpakaļj.	Katra paaudze ievieš jaunu kultūras slāni, modernāku, līdzīgāku ārzemēm vai līdzīgāku tam, kas bijis pagātnē.	Every generation introduces new layer of culture, more modern, more similiar to abroad or more similiar to years ago.

Semantiskie kalki ietekmē vārdu un vārdu savienojumu attieksmes teikumā, kas savukārt var ietekmēt teikuma precīzu uztveri. Tāpēc tie ir uzskatāmi par sintaktiskās interference gadījumiem. Semantiskie kalki sastāda aptuveni 25% no visām sintaktiskās interference kļūdām.

4.4.3. Interference darbības vārda laika, kārtas un izteiksmes lietojumā

Kā apskatīts šī darba otrajā nodaļā, tulkotājiem, pārnesot tekstus no angļu valodas uz latviešu valodu, bieži grūtības sagādā tieši darbības vārda formu, sevišķi laiku kategorijas konstruēšana tulkojumā. Arī ekscerpēto izteikumu analīze liecina, ka darbības vārdu laika, kārtas un izteiksmes nesaskaņošana vai tieša pārņemšana no angļu valodas rada neskaidras un pārprotamas teikuma konstrukcijas. Analizējot izteikumus, var secināt, ka interference darbības vārda lietojumā var rasties divu iemeslu dēļ: 1) tiek veidoti gari paplašināti teikumi un darbības vārda laiki netiek saskaņoti; 2) latviešu un angļu valodu atšķirības gramatiskajos laikos un kārtas lietojumā, kas veicina neprecīzu laiku vai kārtu pārnesi.

Visbiežākās kļūdas darbības vārda laika, kārtas un izteiksmes lietojumā ir vienkāršās tagadnes vai nākotnes lietojums, kur būtu jālieto cits gramatiskais laiks. Ekscerpētajos

¹⁰⁹ Freimane, I. *Valodas kultūra teorētiskā skatījumā*. 379. lpp.

piemēros divas reizes ir atrodamā “klasiskā” kļūda, pārnesot “*going to*” kā darbības vārdu nākotnē, lai arī angļu valodā tas ir saliktais laiks, kas izsaka to, kas tiek plānots pašreiz. Plašāk piemērus var skatīt tabulā Nr. 4.8.

Tabula Nr. 4.8.

Kļūdas, kas saistītas ar vienkāršās tagadnes vai nākotnes neprecīzu lietojumu

Kļūda pēc kārtas	Ekscerpējama avots	Izteikums latviešu valodā, kas būtu vēlams	Ekvivalents izteikums angļu valodā
3	Katru reizi, kad mees ko jaunu ierakstam tev atnaaks epasts ar linku.	Katru reizi, kad mēs ierakstīsim ko jaunu, tev atnāks epasta vēstule ar saiti.	Every time we write something in, You will get email with a link.
15	ja tev buus kaads briivs briidis, vai zini kaadu jauku vietu dabaa, ar pirti un kaadu dziivu uudeni blakus, kur mees vareetu svineet Jaanjus/manas kaazas 2014 juunija un palikt pa nakti - dod zinju.	Ja tev ir kāds brīvs brīdis, varbūt zini kādu jauku vietu dabā, ar pirti un kādu ūdenskrātuvi blakus, kur 2014. gada jūnijā mēs varētu svinēt Jāņus un manas kāzas, kā arī pārnakšņot, dod ziņu.	If You are going to have a free moment, maybe you know some nice place in nature (..).
32	No krievu apspieshanas laikiem shiet mees esam muuzham traumeeti muusu lepnuma zinjaa, mees reti iesim piketeet un kliegt, ka muusu valdiiba nedara pieteikami.	No krievu apspiešanas laikiem mūsu lepnums ir mūžam traumēts, mēs reti ejam piketēt un kliegt par to, ka mūsu valdība pietiekami nerīkojas.	(..) we are traumatized forever in terms of our pride, we are rarely going to shout (..)
81	Laikam jasaka ka tas butu tie tobrid neieredzetie 'camping trips' kad bija jacel vecas brezenta teltis stundam ilgi un jagul vecos gulammaisos kuri sen nav vedinati.	Laikam jāsaka, ka tie būtu tobrīd neieredzētie pārgājieni, kad bija stundām ilgi jāceļ vecas brezenta teltis un jāguļ vecos guļammaisos, kuri sen nebija vēdināti.	Probably I should say that it were those hated camping trips, when I had to build old canvas tents for long hours and sleep in old sleepingbags, that have not been aired for a long time.
83	Tikai līdz ezeram bija jāiet vairak par stundu līdz ar to nekad tas nenotika.	Tikai līdz ezeram bija jāiet vairāk nekā stundu, līdz ar to tas nekad nebija noticis	There was more than hour walk till the lake and it had never happened.

Pārējās darbības vārdu pielietojuma kļūdas ekscerpēto materiālu vidū ir sastopamas vienreizēji. Starp kļūdām ir gan iespējamības izteiksmes lietojums īstenības izteiksmes vietā, gan arī ciešamās kārtas neprecīza pārnese, kas rada grūtības interpretēt izteikumu. Plašāk piemērus var skatīt tabulā Nr. 4.9.

Kļūdas, kas saistītas ar verba gramatisko kategoriju neievērošanu

Kļūda pēc kārtas	Ekscerpējamais avots	Izteikums latviešu valodā, kas būtu vēlams	Ekvivalents izteikums angļu valodā
38	Buushu godiigaa, nedziivojot Latvijaa peedeejos 8 gadus, es nespeēju spriest par to, ko Latvijas kultuura man noziimeetu muusdienaas.	(..) es nespēju spriest par to, ko mūsdienās man nozīmē Latvijas kultūra.	(..) I can not judge on what Latvian culture means to me nowadays.
52	Sho es negribeetu mainiit ne par ko.	Šo es neparko nemainītu.	I would not change it in any case.
65	Manas idejas uztver noptieni un manu viedokli nem veeraa , viņi uz mani skataas kaa uz potenciaalu, uz naakotnes akadeemikku un vadosho zinaatnieku paaudzi nevis nepieredzeejushu darbaspeeku kam uzgruust visus nieciigos un nepatiikamos darbus (kopeeshanu un kafijas vaariishanu).	Manas idejas tiek uztvertas nopietni un mans viedoklis tiek ņemts vērā, manī tiek saskatīts potenciāls un uz mani skatās kā uz daļu no nākotnes akadēmiķu un vadošo pētnieku paaudzes, nevis nepieredzējušu darbaspēku, kam uzgrūst visus nenozīmīgos un nepatīkamos darbus (kopēšanu un kafijas vārīšanu).	My ideas are perceived seriously and my opinion is taken into account, they see me as potencial, as future generation of academics and leading scholars, not as unexperienced workforce to whom push the insignificant and unpleasant tasks (copying and coffee making).

Darbības vārda laika, izteiksmes un kārtas kļūdas sastāda aptuveni 10% — 15% no visām sintaktiskās interferences kļūdām, kas tiek apskatītas šajā pētījumā. Šis kļūdu tips norāda uz to, ka informanti, ļoti iespējams domā angļu valodā un latviešu valodas izteikumus veido tulkojot. Šādu pieņēmumu ļauj izdarīt fakts, ka izteikumos tiek ieviestas tieši tās pašas kļūdas, kuras aprakstītas tulkotāju darbu analizēs, piemēram, romānistes Ingas Bliskas starpvalodu pētījumos.

4.4.4. Interference vārdšķiru lietojumā

Kā min Inta Freimane, tad starp vienkāršu teikumu kalkiem ir sastopami arī svešu teikuma morfoloģisko tipu aizguvumi. Mainot morfoloģisko tipu, to iekļaujot receptorvalodas sistēmā, mainās vārdu savstarpējās attiecības, saistāmība; vārdi zaudē līdzšinējās sintaktiskās funkcijas un iegūst jaunas. Ir trejādi kalkētu morfoloģisko tipu adaptācijas veidi: teikumu verbalizācija, teikumu nominalizācija un teikumu adverbializācija. Pēc Freimanes domām, neveikli nomināli vai adverbīāli donorvalodas teikumi receptorvalodā verbalizējami.¹¹⁰ Analizējot kļūdas, kas veidojušās, informantam izmantojot citas vārdšķiras vārdu, kā tas būtu jālieto latviešu valodā, var secināt, ka visi vārdšķiru

¹¹⁰ Freimane, I. *Valodas kultūra teorētiskā skatījumā*. 405. lpp.

neprecīzi lietojumi ir saistāmi ar vārdu nominalizāciju. Nominalizēti tiek darbības un apstākļa vārdi (piemēram, *vēla atbilde* nevis *atbildēt vēlu*, *uzlabot diagnozes precizitāti* nevis *precizēt diagnozi*). Pilnu analīzi šim kļūdu tipam var skatīt tabulā Nr. 4.10.

Tabula Nr. 4.10.

Kļūdas, kas saistītas ar vārdu un vārdu savienojumu nominalizāciju

Kļūda pēc kārtas	Ekscerpējams avots	Izteikums latviešu valodā, kas būtu vēlams	Ekvivalents izteikums angļu valodā
56	Sveika, ludzu piedod par tik velu atbildi.	(..) lūdzu piedod, ka atbildu tik vēlu.	(..) for such a late response.
57	Sakšu ar bernības atminam jo tas ir visvieglākas.	Sākšu ar bērības atmiņām, jo tas ir visvieglāk.	I will begin with memories from childhood, because it is the most easiest way.
69	Un treshaa lieta ir tas, ka es redzu ka manam darbam ir potencials kaut ko mainīt.	Un, treškārt, es redzu, ka mans darbs potenciāli var kaut ko mainīt.	As a third thing I see that my work has a potential to change something.
70	Es redzu kaa mani peetiijumi vareetu tikt izmantoti lai veiktu jaunus kliniskos peetiijumus, lai piemcerotu labaakas un individuaalaakas aarsteeshanas metodes veezha pacientiem.	(..) lai individuāli piemērotu labākās ārstēšanas metodes vēža pacientiem.	(..) to apply the best and most individual treatment methods for cancer patients.
74	Es redzu ka manaa instituutaa biologiskie peetiijumi - taadi ko veicu es tiek taalaak izmantoti lai izgatavotu jaunas zaales vai lai uzlabotu dagnozes precizitaati.	Es redzu, ka manā institūtā bioloģiskie pētījumi — tādi, ko es veicu, — tiek turpmāk izmantoti, lai pagatavotu jaunas zāles vai precizētu diagnozi.	(..) or develop preciseness of the diagnosis.
90	Es ķeros klāt rakstiskām pārdomām par sevi.	Es ķeros klāt pārdomām par sevi rakstiski.	<i>nav zināms angļiskais ekvivalents</i>
91	Es iesaku drosmi mēģināt.	Es iesaku būt drosmīgam un mēģināt.	I advice to take courage to change.

Vārdu nominalizācija pārstāv ceturto biežāko kļūdu tipu informantu runā. Var uzskatīt, ka šādas kļūdas ir aptuveni 10% no visām kļūdām, kas radušās sintaktiskās interferences rezultātā.

4.4.5. Interference nomenu formu veidošanā

Katrā valodā ir noteikta formveidošanas sistēma, un normas tajā ir saistītas ar formu paradigmatisko nosacītību; šīs normas ir stingras un noteikti ievērojamas. Liela loma formveidošanā ir semantikai: gramatiskā nozīme ir cieši saistīta ar leksisko.¹¹¹ Ekscerpētajos izteikumos kopā var izšķirt piecas nomenu formveidošanas neprecizitātes. Pamatā tās

¹¹¹ Freimane, I. *Valodas kultūra teorētiskā skatījumā*. 197. lpp.

saistītas ar vārdu savienojumu pārnesei no angļu valodas uz latviešu valodu, piemēram “nevaru sagaidīt pus gada atvaļinājuma” ir pārņests no “*can not wait half-year vacation*” vai arī “man pietrūkst mācības” gadījumā nav izmantots lietvārda ģenitīvs aiz “*man pietrūks*”, jo angļu valodā pašā vārdā nav fleksijas. Vēl viena spilgta interferences parādība ir angļu valodas saikļa “*that*” pārnese kā “*ka tas*”, nevis vienkārši “*ka*”, šāds vārdu pārdaudzums sagādā grūtības saprast izteikumu. Plašāk interferenci nomenu formu veidošanā var skatīt tabulā Nr. 4.11.

Tabula Nr. 4.11.

Kļūdas, kas saistītas ar neprecizitāti nomenu formu veidošanā

Kļūda pēc kārtas	Ekscerpējama avots	Izteikums latviešu valodā, kas būtu vēlams	Ekvivalents izteikums angļu valodā
6	Man noteikti pietruuks maaciibas , jo ļoti patika.	Man noteikti pietrūks mācību, jo man tās ļoti patika.	I will deffinetly miss the studies, because I liked it so much.
10	Nu un tad ir atlikušas 74 dienas pirms muusu lielaas aizbraukšanas dienas no Londonas.	Nu un tad ir atlikušas 74 dienas līdz mūsu lielajai aizbraušanas dienai no Londonas.	And then there are left 74 days till our big departing day from London.
11	Nevaru sagaidiit pus gada atvaljinaajuma.	Nevaru sagaidīt pusgadu ilgo atvaļinājumu.	I can not wait for half-year vacation.
50	Patiikams paarsteigums – mana darba vieta ir ļoti darbiiga un novatoriska.	Patīkams pārsteigums — mans darbs ir ļoti aktīvs un novatorisks.	(..) my work is very active and innovative.
78	Laikam jasaka ka tas butu tie tobrīd neieredzētie 'camping trips' kad bija jacel vecas brezenta teltis stundam ilgi un jagul vecos gulammaisos kuri sen nav vedinati.	Laikam jāsaka, ka tie būtu tobrīd neieredzētie pārgājieni, kad bija stundām ilgi jāceļ vecas brezenta teltis un jāguļ vecos guļammaisos, kuri sen nebija vēdināti.	Probably I should say that it were those hated camping trips, when I had to build old canvas tents for long hours and sleep in old sleepingbags, that have not been aired for a long time.

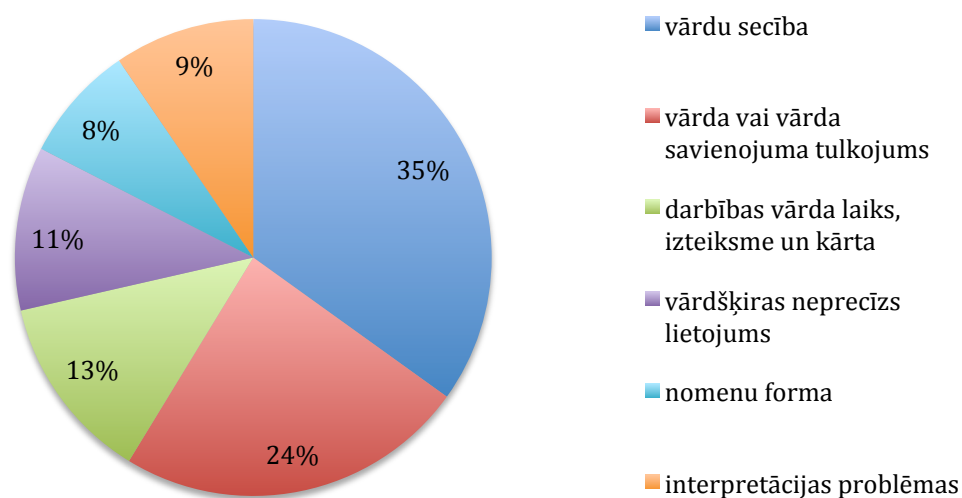
Kā raksta Inta Freimane, gramatisko formu semantiskā precizitāte ir cieši saistīta ar formu korelāciju. Par formu korelāciju varētu saukt atšķirīgu gramatisko formu savstarpējās attiecības. Valodas praksē šīs attiecības var izpausties kā attiecīgo formu jaukšana. Korelācijas pamats ir semantisks: tā izpaužas noteiktā konsituācijā. Ja korelācija nav precīzi pārstāvēta tekstā, nevēlamā forma jāaizstāj ar vēlamo vai vispār jāatmet. Formu korelācijas trūkums var negatīvi ietekmēt visu patstāvīgo vārdšķiru vārdu gramatisko formu

lietojumu.¹¹² Tāpēc var uzskatīt, ka, tāpat kā darbības vārda formu nesaskaņošana teikumā, arī nomenu formu nekonsekvence vai jaukšana var ietekmēt izteikuma semantiku. Kopumā var secināt, ka interference nomenu formu veidošanā ir novērojama ap 5%-8% gadījumu no visiem sintaktiskās interferences gadījumiem.

4.4.6. Izteikumi, kuros nav iespējams interpretēt

Daļa no ekscerpētajiem izteikumiem netika iekļauti analizē, jo bija grūtības rekonstruēt izteikuma sintaktisko un semantisko teikuma struktūru gan latviešu, gan angļu valodā. Pārsvārā tie ir izteikumi, kas ir ļoti gari, kuros ir daudz uzskaitījumu, kas viens ar otru nav saskaņoti. Šos izteikumus var skatīt Pielikumā Nr. 1 ar kārtas skaitļiem — 28., 45., 66., 77., 86. un 88.

Kopumā var secināt, ka aptuveni 25% informantu izteikumu var novērot otrās valodas sintaktisko interferenci dzimtajā valodā (no 250 izteikumiem 63 tika atklātas sintaktiskās interferences parādības). Kļūdas nav vienveidīgas, taču tās norāda uz konkrētām tendencēm informantu runā. Kļūdu kvantitatīvu analīzi var skatīt 4.1. attēlā.

4.1. att. Sintaktiskās interferences kļūdu tipi

¹¹² Freimane, I. *Valodas kultūra teorētiskā skatījumā*. 218.- 219. lpp.

Kā biežāko kļūdu tipu var minēt tādas vārdu secības ievērošanu, kāda tā ir angļu valodā, it īpaši tas novērojams apstākļa vārda un apstākļa novietošanā teikuma beigās vai aiz izteicēja, nevis pirms tā.

Kā otru biežāko kļūdu var novērot vārdu un vārdu savienojumu semantikas tiešu pārnesi jeb kalkēšanu. Visbiežāk tiek kalkēti lietvārdu savienojumi, tad darbības vārdu, tad prievārdu un visbeidzot apstākļa vārdu savienojumi.

Trešais biežākais kļūdu tips ir darbības vārda laika, izteiksmes un kārtas nesaskaņots lietojums izteikumā vai tā tieša pārnese no angļu valodas. Starp šo kļūdu tipu visbiežāk novērojams vienkāršās tagadnes un nākotnes lietojums, kad teikuma konstrukcijai latviešu valodā piemērojams būtu cits laiks.

Gandrīz tikpat bieži kā interference darbības vārdu lietojumā ekscerpētajos izteikumos sastopams arī vārdšķiras neprecīzs lietojums. Kā galvenā tendence šajā kļūdas tipā ir izteikta teikuma locekļu nominalizācija, t.i., tiek lietoti nomeni gadījumos, kad latviešu valodā piemērots ir citas vārdšķiras vārds.

Vismazāk kļūdu, aptuveni 8% gadījumu, pieder pie nomenu formu interferences kļūdām. Šīm kļūdām ir raksturīga visa nomena vārdu savienojuma pārnešana no angļu valodas uz latviešu valodu.

SECINĀJUMI

1. Sintaktisko struktūru izmaiņas dzimtajā valodā ir aktuāla parādība latviešu valodas runā. Analizētie ekscerpētie izteikumi liecina, ka, apgūstot otro vai trešo valodu, tā ietekmē dzimtās valodas sintaktiskās konstrukcijas. Šī darba pētījums rāda, ka aptuveni 25% informantu izteikumu var novērot otrās valodas sintaktisko interferenci dzimtajā valodā.
2. Kļūdu analīze ir metode, kura ne tikai norāda uz nepilnībām valodas lietojumā. Šajā darbā kļūdu analīze ļauj noteikt kļūdu tipus, kā arī atrast vispārējas tendences konkrētu cilvēku valodas attīstībā. Var secināt, ka kļūdas norāda uz aktīvu procesu, kuru var dēvēt par latviešu - angļu starpvalodas attīstību. Latviešu - angļu starpvalodai ir raksturīgas fleksīvi analītisko valodu pazīmes, piemēram, darbības vārdu un apstākļu vārdu nominalizācija, kā arī vārdu kārtošana noteiktā secībā.
3. Cilvēki, apstājoties attīstīt savas dzimtās valodas prasmes, savā dzīves laikā otrajā valodā var sasniegt augstāku zināšanu līmeni nekā savā dzimtajā valodā. Šāda dzimtās valodas fosilizēšanās cilvēkam var radīt sazināšanās problēmas dzimtajā valodā. Kā rāda šajā darbā veiktais pētījums, lai skaidrāk izteiktu savu viedokli par dažādām tēmām, informanti lieto koda maiņu un dažādu vārdu un vārdu savienojumu kalkēšanu. Šādu svešu konstrukciju lietošana izteikumos var apgrūtināt izteikuma semantisko uztveri. Pētījuma rezultāti liecina, ka semantiskie kalki sastāda aptuveni 25% no visām sintaktiskās interferences kļūdām.
4. Lai arī latviešu valoda un angļu valoda pieder pie fleksīvo valodu tipa, to sintaktisko konstrukciju pamatā ir viena būtiska atšķirība. Latviešu valodā vārdu attieksmes teikumā lielākoties nosaka vārda fleksija, savukārt angļu valodā vārdu attieksmes pret citiem vārdiem teikumā izsaka ar palīgvārdiem un to novietojumu teikumā. Šī atšķirība veicina angļu valodas fleksīvi analītisko pazīmju interferenci latviešu valodas sintaktiskajās struktūrās. To pierāda pētījumā iegūtie rezultāti: 35% angļu valodas sintaktiskās interferences gadījumu latviešu valodā realizējas kā dzimtajai valodai neraksturīga vārdu secība.
5. Ne visiem cilvēkiem sintaktiskā interferenci attīstās vienādi. Piemēram, vienam informantam (no pieciem aptaujātajiem) tika atrasta tikai viena sintaktiskās interferences kļūda. Tāpat dažiem no informantiem izteiktāks ir kāds konkrēts kļūdu

tips. Būtu nepieciešami plašāki pētījumi, lai noskaidrotu, kādi sociāli un psiholoģiski faktori nosaka sintaktiskās interferences attīstību dzimtajā valodā.

6. Valodas lietotājam sintaktisko interferenci pašam saskatīt ir ļoti grūti. Pēc pētījuma veikšanas informantiem tika atklāts pētījuma mērķis (pētījuma laikā informanti nezināja, kas tieši tiek pētīts), un informanti atzina, ka apzināti cenšas izvairīties no svešvārdu lietošanas, taču teikuma uzbūves nepilnības jūt tikai instinktīvi. Šādi sintaktiskās interferences pētījumi, kas atklāj, analizē un grupē interferences kļūdu tipus, var palīdzēt latviešu – angļu starpvalodas lietotājiem šīs kļūdas atpazīt.
7. Turpmākajos pētījumos būtu jāpaplašina pētījuma lauks, izmantojot psiholingvistikas un sociolingvistikas metodes, kas palīdzētu gūt plašāku kontekstu šajā darbā pētītajai problēmai. Psiholingvistikas teorijas palīdzētu noteikt brīdi, kad dzimtā valoda principā kļūst par cilvēka otro valodu, un otrā valoda kļūst par pirmo. Savukārt ar sociolingvistikas pētījumu metodēm būtu iespējams noskaidrot, kādi sociālie faktori ietekmē sintaktiskās interferences veidošanos.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS

1. Agar, M. *Language shock: understanding the culture of conversation*. William Morrow and Company. 1994.
2. Blinkena, A. Interference un norma. No: *Latviešu valodas kultūras jautājumi*. Liesma, 1978, 27. - 40. lpp.
3. Blinkena, A. Valodas kultūra divvalodības apstākļos. No: *Latviešu valodas kultūras jautājumi*. Liesma, 1973, 91. - 99. lpp.
4. Bliska, I. Angļu valoda kā starpvaloda franču leksikas apgūvē: caurspīdīgums un leksiskā interference. No: *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Liepāja, 2011, 59.-67. lpp.
5. Carnie, A. *Syntax: A Generative Introduction*. Blackwell Publishers, 2002.
6. Cepļītis, L., Rozenbers, J., Valdmanis, J. *Latviešu valodas sintakse*. Zvaigzne, 1989.
7. Chomsky, N. *Syntactic structures*. Mouton & Co, 1957.
8. Cook, V., Iarossi, E., Stellakis, N., and Tokumaru Y. Effects of the L2 on the Syntactic Processing of L1. In: *Effects of the Second Language on the First*. V. Cook (ed.), Multilingual Matters, 2003, P. 193-213.
9. Corder, S. P. *Error Analysis: Perspectives on Second Language Acquisition*. Longman, 1974.
10. D'Agostino, F. Chomsky on Creativity, In: *Synthese*. Vol. 58, 1984, P. 85. – 117.
11. Edwards, J. *Multilingualism*. Penguin 1995.
12. Ellis, R. *Second language acquisition*. Oxford University Press, 1997.
13. Freimane, I. Metodiski norādījumi patstāvīgam praktiskam darbam sintaksē. LVU, 1986.
14. Freimane, I. *Valodas kultūra teorētiskā skatījumā*. Zvaigzne, 1993.
15. Freimane, I. *Vienkāršs teikums un tā paplašināšana*. LVU, 1985.
16. Ghaemi, F., Haghani M. Competition Model: From Language Processing to Pedagogical Implication, In: *Journal of Language and Culture*. Vol. 2 (11), 2011.
17. Graffi, G. *200 Years of Syntax: a critical survey*. John Benjamins Publishing, 2001.
18. Hawkins, R. *Second Language Syntax: a generative introduction*. Blackwell Publishing. 2001.
19. Heydari, P, Bagheri, M. Error Analysis: Sources of L2 Learners' Errors. In: *Theory and Practice in Language Studies*. Vol. 2, 2012, P. 1583. - 1589.
20. Holvūts, A. *Sintakses pamati*. Latviešu valodas aģentūra, 2012.

21. Huang, J. *Error Enalysis in English Teaching: A Review of Studies* (on internet). [retrieved 15.04.2013.] From: <http://tinyurl.lv/gdN>
22. Kārklīšs, J. Vienkārša teikuma struktūras jautājumi. No: *Latviešu valodas teorijas un prakses jautājumi*, Zvaigzne, 1967.
23. Kļaviņa, S. *Valodas daba*. Lielvārds, 1997.
24. *Language Acquisition and Development: Studies of Learners of First and Other Languages*. Tomlinson, B. (ed.). Bloomsbury, 2007.
25. Litosseliti, L. *Research Methods in Linguistics*. Continuum International Publishing Group, 2010.
26. Lokmane, I. Vārdu secības funkcijas latviešu valodā. No: *Latvistika un somugristika Latvijas Universitātē* (tiešsaistē), LU, 59 - 68 lpp. [skatīts 01.06.2013.] Pieejams: <http://tinyurl.lv/2jf>
27. *Mūsdienu latviešu literārās valodas gramatika*. Sast. aut. kol., E. Sokols (atb. red.). LPSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība, 1962.
28. O'Grady, W., Dobrovolsky, M. *Contemporary Linguistic Analysis: an introduction*. Copp Clark Pitman, 1987.
29. Selinker, L. Interlanguage. In: *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, Vol. 10:3, 1972, P. 214. – 216.
30. Stockwell, P. *Sociolinguistics: a Resource Book for Students*. Routledge, 2003.
31. Valdmanis, J. Valoda, identitāte, komunikācija. No: *Latviešu valoda – robežu paplašināšana*, Valsts valodas komisija, 2005.
32. *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. Sast. aut. kol., V. Skujiņa (red.). LU Latviešu valodas institūts, 2007.

CITI AVOTI

1. <http://www.eurocom.uni-frankfurt.de/english/compact/BIN/>, [skatīts 5.05.2013.]
2. <http://oxforddictionaries.com/words/grammar> [retrieved 25.05.2013.]
3. <http://www.usingenglish.com/glossary/search.php?q=grammar&d=1&gid=1> [retrieved 25.05.2013.]
4. http://www.lu.lv/filol/valoda/3_2/2_32_4_nepiln.htm, [skatīts 04.05.2013.]
5. http://tulki.venta.lv/tulkosanas_vingrinajumi/AL [skatīts 04.05.2013.]
6. <http://www.csb.gov.lv/notikumi/par-demografisko-procesu-attistibu-latvija-36401.html>, [skatīts, 04.05.2013.]

PIELIKUMI

1. Pielikums

Ekscerpētie izteikumi

* Ortogrāfijas un interpunkcijas kļūdas netiek apskatītas

Kļūda pēc kārtas	Ekscerpēja mais avots	Izteikums latviešu valodā, kas būtu vēlams	Ekvivalents izteikums angļu valodā	Valodas līmenis	Kļūdas apraksts	Kļūdas tips	Kļūdas kategorija	Informants
1	Mees taa agri jau esam iesaakushi savu celļojuma blogu.	Mēs jau esam sākuši rakstīt savu ceļojuma blogu.		Sintakse	Lieku vārdu izmantojums izteikumā	Liekvārdība	Attīstības kļūda	Agnese
2	Katru reizi, kad mees ko jaunu ierakstam tev atnaaks epasts ar linku.	Katru reizi, kad mēs ierakstīsim ko jaunu, tev atnāks epasta vēstule ar saiti.	Every time we write in something, You will get email with a link.	Sintakse	Papildinātāja novietošana pirms izteicēja	Vārdu secība	Interference	Agnese
3	Katru reizi, kad mees ko jaunu ierakstam tev atnaaks epasts ar linku.	Katru reizi, kad mēs ierakstīsim ko jaunu, tev atnāks epasta vēstule ar saiti.	Every time we write something in, You will get email with a link.	Sintakse, Semaņtika	Tagadnes laiks lietots ar nākotnes nozīmi	Darbības vārda laiks, izteiksme un kārtā	Interference	Agnese
4	Katru reizi, kad mees ko jaunu ierakstam tev atnaaks epasts ar linku .	Katru reizi, kad mēs ierakstīsim ko jaunu, tev atnāks epasta vēstule ar saiti.	Every time we write something in, You will get email with a link.	Leksika	Leksiskā kalka lietojums	Svešvārdi	Interference	Agnese
5	Piektdien nodevu savu bakalaura darbu, tađ veel viens eksaamens treshdien un tad viss.	Piektdien nodevu savu bakalaura darbu, tad trešdien vēl viens eksāmens un tad viss.	I handed in my bachelor thesis on Friday, then another exam on Wednesday and then it is over.	Sintakse	Laika apstākļa novietošums pēc teikuma priekšmeta laika apstākļa palīgteikumā	Vārdu secība	Interference	Agnese
6	Man noteikti pietruuks maaciibas , jo ļoti patika.	Man noteikti pietrūks mācību, jo man tās ļoti patika.	I will deffinetly miss the studies, because I liked it so much.	Morfologija, sintakse	Nominatīva lietojums aiz "man pietrūks" ģenitīva vietā	Nomena forma	Interference	Agnese

7	Man noteikti pietruuks maaciibas, jo loti patika.	Man noteikti pietrūks mācību, jo tās ļoti patika.		Sinta kse	Vietniekvārd a izlaidums	Vārdu izlaidums	Attīstības kļūda	Agnese
8	Ta kaa es lasiishu daudz, kad ceļjosim...r akstiishu peetiishu dazaadaas kultūras... atpuutiishos un smaidiishu.	Tā ka es daudz lasīšu, kad ceļosim, rakstīšu, pētīšu dažādās kultūras, atpūtīšos un smaidīšu.		Sinta kse	Jaukts pamatojuma saiklis "tā kā" ar seku saikli "tā ka"	Vārdšķira	Attīstības kļūda	Agnese
9	Ta kaa es lasiishu daudz , kad ceļjosim...r akstiishu peetiishu dazaadaas kultūras... atpuutiishos un smaidiishu.	Tā ka es daudz lasīšu, kad ceļosim, rakstīšu, pētīšu dažādās kultūras, atpūtīšos un smaidīšu.	So I will read a lot, when we will travel (..)	Sinta kse	Apstākļa vārda "daudz" lietojums aiz darbības vārda, kuru tas paskaidro, nevis pirms	Vārdu secība	Interference	Agnese
10	Nu un tad ir atlikušas 74 dienas pirms muusu lielaas aizbrauks hanas dienas no Londonas.	Nu un tad ir atlikušas 74 dienas līdz mūsu lielajai aizbraušanas dienai no Londonas.	And then there are left 74 days till our big departing day from London.	Sinta kse	Prievārda "pirms" lietojums "līdz" vietā un līdz ar to arī neprecīzs saistītās vārdkopas locījums	Nomēna forma	Interference	Agnese
11	Nevaru sagaidīt pusgada atvaļinājuma juma.	Nevaru sagaidīt pusgada ilgo atvaļinājumu.	I can not wait for half-year vacation.	Sinta kse	Neprecīzs teikuma locekļu locījums	Nomēna forma	Interference	Agnese
12	Juunijaa un juulijaa baudiishu peedeejaa s dienas Londonas vasaraa un tad aidaaa.	Jūnijā un jūlijā baidīšu pēdējās vasaras dienas Londonā un tad "aidā".	In June and July will enjoy last summer days in London in summer and then "hurray".	Sinta kse	dažādu teikumu locekļu un to locījumu neprecīzs novietojums	Vārdu secība	Interference	Agnese

13	te jaunzeelan dee ir daudzas taadas vietas, kur viss tvaiko un burbuljo no pazemes vulkaniska jiem caurumie m.	Te Jaunzelandē ir daudzas tādas vietas, kur viss tvaiko un burbuļo no pazemes vulkāniskajiem dobumiem.	(..) ungerground vulcanic holes.	Leksika, Sema ntika	Neprecīzs vārda lietojums, tulkojot no angļu valodas	Vārda tulkojum s	Interfer ence	Agnese
14	tad veel bijaam milziigaa muuzikas festivaalaa uz 3 dienaam - un tur ari sagaidijaa m jauno gadu.	Tad vēl bijām lieliskā mūzikas festivālā uz 3 dienām, un tur arī sagaidījām Jauno gadu.	(..) we were in a great festival	Leksika, Sema ntika	Neprecīzs vārda lietojums, tulkojot no angļu valodas	Vārda tulkojum s	Interfer ence	Agnese
15	ja tev buus kaads briivs briidis, vai zini kaadu jauku vietu dabaa, ar pirti un kaadu dziivu uudeni blakus, kur mees vareetu svineet Jaanjus/ma nas kaazas 2014 juunija un palikt pa nakti - dod ziņu.	Ja tev ir kāds brīvs brīdis, varbūt zini kādu jauku vietu dabā, ar pirti un kādu ūdenskrātuvi blakus, kur 2014. gada jūnijā mēs varētu svinēt Jāņus un manas kāzas, kā arī pārnakšņot, dod ziņu.	If You are going to have a free moment, maybe you know some nice place in nature (..).	Sinta kse	Nākotnes laiks lietots ar tagadnes nozīmi	Darbības vārda laiks, izteiksme un kārtā	Interfer ence	Agnese
16	ja tev buus kaads briivs briidis, vai zini kaadu jauku vietu dabaa, ar pirti un kaadu dziivu uudeni	Ja tev ir kāds brīvs brīdis, varbūt zini kādu jauku vietu dabā, ar pirti un kādu ūdenskrātuvi blakus, kur 2014. gada jūnijā mēs	(..) with sauna and some live water nearby (..)	Leksika, Sema ntika	Neprecīzs vārda savienojuma lietojums, tulkojot no angļu valodas	Vārda tulkojum s	Interfer ence	Agnese

	blakus, kur mees vareetu svineet Jaanjus/ma nas kaazas 2014 juunija un palikt pa nakti - dod zinju.	varētu svinēt Jāpus un manas kāzas, kā arī pārnakšņot, dod ziņu.						
17	ja tev buus kaads briivs briidis, vai zini kaadu jauku vietu dabaa, ar pirti un kaadu dziivu uudeni blakus, kur mees vareetu svineet Jaanjus/m anas kaazas 2014 juunija un palikt pa nakti - dod zinju.	Ja tev ir kāds brīvs brīdis, varbūt zini kādu jauku vietu dabā, ar pirti un kādu ūdenskrātuvi blakus, kur 2014. gada jūnijā mēs varētu svinēt Jāpus un manas kāzas, kā arī pārnakšņot, dod ziņu.	(..) where we could celebrate Jani and my wedding in June 2014 (..)	Sinta kse	Laika apstākļa novietojums pēc teikuma priekšmeta laika apstākļa palīgteikumā	Vārdu secība		Agnese
18	man gribaas sapirkt eedienus, i espeejams uztaisiit milziigu rosolu (un citu salaatu) gri eshanas tuuri iepriekshi ejaa dienaa ar draugiem.	Man gribas nopirkt ēdienus, iespējams, iepriekšējā dienā ar draugiem uztaisīt milzīgu rasola un citu salātu griešanas tūri.	(..) and probably a great tour of salad cutting with friends at the previous day.	Sinta kse	Laika apstākļa novietojums pēc teikuma priekšmeta laika apstākļa palīgteikumā	Vārdu secība	Interfer ence	Agnese
19	domaaju ljoti neoficiaala s viniibas, bet noteikti ar kaadaam jaukaam latvieshu janju/kaaz u tradiicija	Domāju ļoti neoficiālas svinības, bet noteikti, ietverot arī kādas jaukas latviešu Jāņu, kāzu tradīcijas.	(..) traditions involved.	Sinta kse, Sema ntika	Verba semantiskais kalks	Vārda tulkojum s	Interfer ence	Agnese

	am iepiitaam pa vidu.							
20	mees ar Ruudi nesen dabuujaam rezidenci.	Mēs ar Rūdi nesen ieguvām dzīvošanas atļauju.	We with Rudy got the residency.	Sinta kse, Sema ntika	Substantīva semantiskais kalks	Vārda tulkojum s	Interfer ence	Agnese
21	bet mees pielajam iespeeju kaadreiz paarvaakt ies kaut kur citur arii.	Bet mēs pielajam iespēju kādreiz pārvākties arī kaut kur citur.	(..) to move somewhere else as well.	Sinta kse	Partikulas "arī" nepareizs novietojums	Vārdu secība	Interfer ence	Agnese
22	Ruudim darbaa ir diezgan internacio naali projekti, tad redzees, ko dziive liks priekshaa.	Rūdim darbā ir diezgan starptautiski projekti, tad redzēs, ko dzīve piedāvās.	(..) international projects (..)	Leksik a	Leksiskā kalka lietojums	Svešvārdi	Interfer ence	Agnese
23	Ruudim darbaa ir diezgan internacion aali projekti, tad redzees, ko dziive liks priekshaa.	Rūdim darbā ir diezgan starptautiski projekti, tad redzēs, ko dzīve piedāvās.	(..) what life has to offer.	Sinta kse, Sema ntika	Verba semantiskais kalks	Vārda tulkojum s	Interfer ence	Agnese
24	Tas ir ļoti beediģi, bet pilniģi normaali man skiet. tev noteikti jaatbrauc kaadu dienu, tev te patiktu.	Mans šķiet, ka tas ir ļoti bēdiģi, bet pilnģi normāli.	(..) it is completly normal, I suppose.	Sinta kse	Gramatiskā centra novietojums teikuma beigās	Vārdu secība	Interfer ence	Agnese
25	tev noteikti jaatbrauc kaadu dienu, tev te patiktu.	Teve noteikti kādreiz jāatbrauc (..)	You shoul deffinetly come some day (..).	Sinta kse, Sema ntika	Substantīva semantiskais kalks	Vārda tulkojum s	Interfer ence	Agnese
26	tev noteikti jaatbrauc kaadu dienu, tev te patiktu.	Teve noteikti kādreiz jāatbrauc (..)	You shoul deffinetly come some day (..).	Sinta kse	Laika apstākļa "kādu dienu" novietojums pēc izteicēja, nevis pirms	Vārdu secība	Interfer ence	Agnese

27	Bet taa manupraat ir laba lieta.	Betas, manuprāt, ir labi.	(..) it is a good thing.	Sintakse, Semaatika	Substantīva semantiskais kalks	Vārda tulkojums	Interference	Agnese
28	Mums nav jāpaardot sava kultūratik ļoti lielā mērogā, kā jaunattīstības valstīs ir spiestas darīt, vai kā Lielbritānija un Amerikadara – šīs kultūras vērtības ļoti daudziem ir apšaubama.	<i>nav iespējams konstruēt vēlamu izteikuma konstrukciju latviešu valodā</i>	<i>nav zināms angļu ekvivalents</i>	Sintakse, Semaatika	Nav saprotama izteikuma būtība	Interpretācijas problēmas	Interference	Agnese
29	Latvijas kultūrai ir noteikti ļoti iespaidojusies no krievu un vācu kultūras – muusu kulinārijas zinjā.	Latvijas kultūrai ir ļoti iespaidojusies no krievu un vācu kultūras, it īpaši kulinārijā.	(..) culture is definitely (..).	Sintakse	Apstākļa vārda "noteikti" lietojums pēc izteicēja, nevis pirms	Vārdu secība	Interference	Agnese
30	Latvijas kultūrai ir noteikti ļoti iespaidojusies no krievu un vācu kultūras – muusu kulinārijas zinjā.	Kultūras ziņā Latvija noteikti ir ļoti iespaidojusies no krievu un vācu kultūras, it īpaši kulinārijā.	(..) especially in terms of our culinary.	Sintakse, Semaatika	Apstākļa vārda "ziņā" novietojums teikuma beigās	Vārdu secība	Interference	Agnese

31	No krievu apspieshan as laikiem shiet mees esam muuzham traumeeti muusu lepnuma zinjaa, mees reti iesim piketeet un kliegt, ka muusu valdiiba nedara pietiekami.	No krievu apspiešanas laikiem mūsu lepnums ir mūžam traumēts, mēs reti ejam piketēt un kliegt par to, ka mūsu valdība pietiekami nerīkojas.	(..) in terms of our pride (..)	Sinta kse, Sema ntika	Apstākļa vārda "ziņā" novietojums teikuma beigās	Vārdu secība	Interference	Agnese
32	No krievu apspieshan as laikiem shiet mees esam muuzham traumeeti muusu lepnuma zinjaa, mees reti iesim piketeet un kliegt, ka muusu valdiiba nedara pietiekami.	No krievu apspiešanas laikiem mūsu lepnums ir mūžam traumēts, mēs reti ejam piketēt un kliegt par to, ka mūsu valdība pietiekami nerīkojas.	(..) we are traumatized forever in terms of our pride, we are rarely going to shout (..)	Sinta kse	Nākotnes laiks lietots ar tagadnes nozīmi	Darbības vārda laiks, izteiksme un kārtā	Interference	Agnese
33	No krievu apspieshan as laikiem shiet mees esam muuzham traumeeti muusu lepnuma zinjaa, mees reti iesim piketeet un kliegt, ka muusu valdiiba nedara pietiekami .	No krievu apspiešanas laikiem mūsu lepnums ir mūžam traumēts, mēs reti ejam piketēt un kliegt par to, ka mūsu valdība pietiekami nerīkojas.	(..) our government is not doing enough.	Sinta kse	Apstākļa vārda "pietiekami" lietojums aiz darbības vārda, kuru tas paskaidro, nevis pirms	Vārdu secība	Interference	Agnese
34	Maakslas jomaa, Latvija izceļjas ar daudziem	Mākslā Latvija izceļjas ar daudziem ievērojamie		Leksika	Vārdu savienojuma kalks no krievu valodas	Vārda tulkojums	Interference	Agnese

	ievereojam iem izgaaajenie m.	m sasniegumie m.						
35	Maakslas joma, Latvija izceljaas ar daudziem ievereoja miem izgaaajenie m.	Mākslā Latvija izceļas ar daudziem ievērojamie m sasniegumie m.	<i>nav zināms angliskais ekvivalents</i>	Leksik a	Vārdu savienojuma kalks no angļu valodas	Vārda tulkojum s	Interfer ence	Agnese
36	Mees esam maza valsts, bet mums ir liels spars un apbriinoja mas speejas sanaakt kopaa un daliit muusu viennozīi miigo patriotism u.	Mēs esam maza valsts, bet mums ir liels spars un apbrīnojama s spējas sanākt kopā un būt patriotiem.	(..) to come together and share our clear patriotism.	Sinta kse, Sema ntika	Verba semantiskais kalks	Vārda tulkojum s	Interfer ence	Agnese
37	Atceros pati, dziedot Dziesmusv eetku dziesmas Mezhparka garajaas rindaas, kaa zosaada metaas katru reizi, kad alti un basi dziedaajaa kaadu stipraaku noti.	Atceros, pati dziedotDzies musvētku dziesmas Mežaparka garajās rinās, kā zosāda metās katru reizi, kad alti un basi dziedāja skaļāk.	(...) when alts and bases sang a stronger note	Leksik a, Sema ntika	Sematniski neprecīzs "stiprāku noti" lietojums	Vārda tulkojum s	Interfer ence	Agnese
38	Buushu godiigaa, nedziivojot Latvijaa peedeejos 8 gadus, es nespeeju spriest par to, ko Latvijas	(..) es nespēju spriest par to, ko mūsdienās man nozīmē Latvijas kultūra.	(..) I can not judge on what Latvian culture means to me nowdays.	Sinta kse	Iespējamība s izteiksmes lietojums, īstenības izteiksmes vietā	Darbības vārda laiks, izteiksme un kārtā	Interfer ence	Agnese

	kultūra man noziimeet u muusdienas.							
39	Buushu godiigaa, nedziivojot Latvijaa peedeejos 8 gadus, es nespeeju spriest par to, ko Latvijas kultūra man noziimeetu muusdien aas.	(..) es nespēju spriest par to, ko mūsdienās man nozīmē Latvijas kultūra.	(..) I can not judge on what Latvian culture means to me nowadays.	Sinta kse	Laika apstākļa "mūsdienās" novietojums pēc izteicēja, nevis pirms	Vārdu secība	Interference	Agnese
40	Katra paudze ievieš jaunu kultūras slāni, modernaaku, liidziigaaku aarzemee m vai liidziigaaku gadiem atpakalj.	Katra paaudze ievieš jaunu kultūras slāni, modernāku, līdzīgāku ārzemēm vai līdzīgāku tam, kas bijis pagātnē.	Every generation introduces new layer of culture, more modern, more similiar to abroad or more similiar to years ago.	Sinta kse, Semantika	Apstākļa vārda semantiskais kalks	Vārda tulkojums	Interference	Agnese
41	Atceros savas kristiibas diezgan spilgti.	Diezgan spilgti atceros savas kristības.	I remember my baptism brightly.	Sinta kse	Apstākļa vārda "spilgti" lietojums aiz darbības vārda, kuru tas paskaidro, nevis pirms	Vārdu secība	Interference	Agnese
42	Un tas ananaas bija noteikti , kas jauns Latvijaa peec Padomju savieniibas sabrukshan as.	Un tas ananāss noteikti bija Latvijā kas jauns pēc Padomju savienības sabrukšanas.	(..) was something new definatly (..)	Sinta kse	Apstākļa vārda "noteikti" lietojums pēc izteicēja, nevis pirms	Vārdu secība	Interference	Agnese

43	<p>Uzreiz pēc tikshanaas menedzeris saorganize e papildus apmaaciibu sferas, kuraas darbinieki pieklibo un/vai piedaavaa apmaksaaus iisos kursus, kurus darbinieki var izmantot, kaa savas karjeras pakaapienus.</p>	<p>Uzreiz pēc tikshanās vadītājs organizē papildu apmācību sfērās, kurās darbiniekiem "pieklibo" zināšanas un/vai piedāvā apmaksātus īsos kursus, kurus darbinieki var izmantot, lai pakāptos karjerā.</p>	<p>(..) after the meeting the manager organizes (..)</p>	<p>Leksika</p>	<p>Leksiskā kalka lietojums</p>	<p>Svešvārdi</p>	<p>Interference</p>	<p>Agnese</p>
44	<p>Uzreiz pēc tikshanaas menedzeris saorganize e papildus apmaaciibu sferas, kuraas darbinieki pieklibo un/vai piedaavaa apmaksaaus iisos kursus, kurus darbinieki var izmantot, kaa savas karjeras pakaapienus.</p>	<p>Uzreiz pēc tikshanās vadītājs organizē papildu apmācību sfērās, kurās darbiniekiem "pieklibo" zināšanas un/vai piedāvā apmaksātus īsos kursus, kurus darbinieki var izmantot, lai pakāptos karjerā.</p>		<p>Morfologija</p>	<p>Apstākļa vārda "papildus" lietojums īpašības vārda "papildu" vietā</p>	<p>Vārdšķira</p>	<p>Attīstības kļūda</p>	<p>Agnese</p>

45	Uzreiz pēc tikšanaas menedzeris saorganize e papildus apmaaciibu sferas, kuraas darbinieki pieklibo un/vai piedaavaa apmaksat us iisos kursus, kurus darbinieki var izmantot, kaa savas karjeras pakaapienus.	Uzreiz pēc tikšanaas vaditajs organizē papildu apmācību sfērās, kurās darbiniekiem "pieklibo" zināšanas un/vai piedāvā apmaksātus īsos kursus, kurus darbinieki var izmantot, lai pakāptos karjerā.	<i>nav zināms angliskais ekvivalents</i>	Sintakse, Semaatika	Neprecīzs vārda savienojums, kas traucē izteikuma interpretāciju	Interpretācijas problēmas	Interference	Agnese
46	Uzreiz pēc tikšanaas menedzeris saorganize e papildus apmaaciibu sferas, kuraas darbinieki pieklibo un/vai piedaavaa apmaksat us iisos kursus, kurus darbinieki var izmantot, kaa savas karjeras pakaapienus.	Uzreiz pēc tikšanaas vaditajs organizē papildu apmācību sfērās, kurās darbiniekiem "pieklibo" zināšanas un/vai piedāvā apmaksātus īsos kursus, kurus darbinieki var izmantot, lai pakāptos karjerā.	(..) use as their career steps.	Leksika, Semaatika	Vārdu savienojuma kalks no angļu valodas	Vārda tulkojums	Interference	Agnese
47	Es maacos nepaartraukti un lietas, kas man saista un patīk.	Es mācos nepārtraukti to, kas mani saista un patīk.	(..) I study continuously the things I like and I am related with.	Sintakse, Semaatika	Substantīva semantiskais kalks	Vārda tulkojums	Interference	Agnese

48	Dazi cilvēki ir jau sen paarkaapus hi 10 gadu slieksni, un bieži viņi saka , ka viens no iemesliem ilgajam staažam ir atsaucīgais un draudziīgais kolektiivs.	(..) un viņi bieži saka	(..) and often they say (..).	Sintakse	Veida apstākļa "bieži" novietojums attālināti no izteicēja	Vārdu secība	Interference	Agnese
49	Bieži vien cilvēki neapzinaati ir rasisti, bet taadaa labaa noziimee.	Bieži cilvēki baidās no iebraucējiem, bet tādā labā nozīmē.		Leksika, Semantika	Vārda "rasisti" neprecīza semantika	Vārdu tulkojums	Interference	Agnese
50	Patiikams paarsteigums – mana darba vieta ir ļoti darbiiga un novatoriska .	Patīkams pārsteigums — mans darbs ir ļoti aktīvs un novatorisks.	(..) my work is very active and innovative.	Morfologija, sintakse	Lieku vārdu izmantojums izteikumā, kas rezultējas saistītās vārdkopas dzimtes neprecizitātē	Nomena forma	Interference	Agnese
51	Mes izmantojam peedeejaas komputer sisteeamas , un katru dienu ir taada sajuuta, ka lielaa ministrijas 'gjimene' straadaa un tiecas uz kopeeju meerkji – uzlabot patreizeejo s procesus, un paliidzeet iedziivotaa jjiem	(..) jaunākās datorsistēmas (..).	(..) latest computers systems (..).	Leksika	Vārda savienojuma semantiska neprecīza lietošana	Vārdu tulkojums	Interference	Agnese

	veicinaat Jaunzeelandes ekonomiku							
52	Sho es negribeetu mainiit ne par ko.	Šo es neparko nemainītu.	I would not change it in any case.	Sintakse	Gramatiskā laika neprecīza pārnese	Darbības vārda laiks, izteiksme un kārtā	Interference	Agnese
53	Sho es negribeetu mainiit ne par ko.	Šo es neparko nemainītu.	I would not change it in any case.	Sintakse	Apstākļa vārda "neparko" lietojums aiz darbības vārda, kuru tas paskaidro, nevis pirms	Vārdu secība	Interference	Agnese
54	Sho es negribeetu mainiit ne par ko.	Šo es neparko nemainītu.		Morfologija	Apstākļa vārds "neparko" rakstāms kopā	Vārdšķira	Attīstības kļūda	Agnese
55	Kaa mums visiem (kas straadaa) ir dienas, kad ir paaraak daudz uzdevumu uz muusu pleciem, tad es uztaisu sev teejinju un apseezhos pie sava galda un paveeroju pilseetu aaraa pa logu.	Kā mums visiem, kas strādā, ir dienas, kad ir pārāk daudz uzdevumu, tad es uztaisu sev tējiņu (..)	(..) too much tasks on our shoulders (..)	Sintakse, Semaatika	Substantīva semantiskais kalks	Vārda tulkojums	Interference	Agnese
56	Sveika, ludzu piedod par tik velu	(..) lūdzu piedod, ka atbildu tik vēlu.	(..) for such a late response.	Morfologija, sintakse	Vārdšķiru neprecīzs lietojums	Vārdšķira	Interference	Gabriela

	atbildi.			se				
57	Sakšu ar bernības atminām, jo tas ir visvieglāk as.	Sākšu ar bērnības atmiņām, jo tas ir visvieglāk.	I will begin with memories from childhood, because it is the most easiest way.	Morf oloģij a, sintakse	Vārdšķiru neprecīzs lietojums	Vārdšķira	Interference	Gabriel a
58	Vasaras vakari bez jebkadam rupem uz pasaules , tik leni vakari kādi man vairs nekad nav bijusi.	Vasaras vakari bez jebkādam rūpēm pasaulē; tik leni vakari, kādi man vairs nav bijuši.	<i>nav zināms angļu ekvivalents</i>	Sintakse, Sema ntika	Prievārda semantiskais kalks	Vārda tulkojums	Interference	Gabriel a
59	Vasaras vakari bez jebkadam rupem uz pasaules, tik leni vakari kādi man vairs nekad nav bijusi.	Vasaras vakari bez jebkādam rūpēm pasaulē; tik leni vakari, kādi man vairs nav bijuši.		Sintakse	Apstākļa vārda "nekad" lieks lietojums	Liekvārdība	Attīstības kļūda	Gabriel a
60	Loti vienkārša dzīve bez ekstram pa šim vasaram.	Ļoti vienkārša dzīve bez "ekstrām" šajās vasarās.	Very simple life without any extras during these summers.	Sintakse, Sema ntika	Prievārda semantiskais kalks	Vārda tulkojums	Interference	Gabriel a
61	Laikam labakas atminas saistas ar tiem brīžiem pie dabas un ar ģimeni.	Laikam labākās atmiņas saistās ar tiem brīžiem pie dabas, un kopā ar ģimeni.		Sintakse	Apstākļa vārda "kopā" izlaidums	Vārdu izlaidums	Attīstības kļūda	Gabriel a
62	Tas cik daudz laika veltu savam darbam ir diezgan proporcionāls tam, ko naktone no shi darba	Tas, cik daudz laika veltu savam darbam, ir diezgan proporcionāls tam, ko karjeras ziņā nākotnē iegūšu no šī darba.	(..) what I will get from this work in terms of career.	Sintakse, Sema ntika	Apstākļa vārda "ziņā" novietojums teikuma beigās	Vārdu secība	Interference	Gabriel a

	iegushu karjeras zina.							
63	Es jutu, ka visu laiku macos un pilnveidoju sevi , veidoju savu nishu progresiva a zinaatnes nozaree.	Es jūtu, ka visu laiku mācos un sevi pilnveidoju (..)	I feel that I am studying all the time and improving myself (..)	Sinta kse	Vietniekvārda novietojums pēc darbības vārda nevis pirms	Vārdu secība	Interference	Gabriela
64	Labs darbs tiek atalgots ar iespēju braukt uz konferenceem aarzemees un satikt vadoshos cilveekus laukaa.	(..) un satiks vadošos cilvēkus nozarē.	(..) and meet the leading people in the field.	Sinta kse, Semantika	Substantīva semantiskais kalks	Vārdu tulkojums	Interference	Gabriela
65	Manas idejas uztver nopietni un manu viedokli nem veeraa , viņi uz mani skataas kaa uz potenciaalu, uz naakotnes akadeemiku un vadosho zinaatnieku paaudzi nevis nepieredze ejushu darbaspeeku kam uzgruust visus nenozīmīgos un nepatīkamos darbus (kopēšanu un kafijas vārīšanu).	Manas idejas tiek uztvertas nopietni un mans viedoklis tiek ņemts vērā, manī tiek saskatīts potenciāls un uz mani skatās kā uz daļu no nākotnes akadēmiķu un vadošo pētnieku paadzes, nevis nepieredzējušu darbaspēku, kam uzgrūst visus nenozīmīgos un nepatīkamos darbus (kopēšanu un kafijas vārīšanu).	My ideas are perceived seriously and my opinion is taken into account, they see me as potencial, as future generation of academics and leading scholars, not as unexperienced workforce to whom push the insignificant and unpleasant tasks (copying and coffee making).	Sinta kse	Ciešamās kārtas neprecīza pārnese, līdz ar to veidojās neprecīza vārdu kārtība izteikumā.	Darbības vārda laiks, izteiksme un kārtā	Interference	Gabriela

	u un kafijas vaariishanu).							
66	Manas idejas uztver nopietni un manu viedokli nem veeraa, uz mani skataas kaa uz potenciaalu, uz naakotnes akadeemiku un vadosho zinaatnieku u paaudzi nevis nepieredze ejushu darbaspeeku u kam uzgruust visus nieciigos un nepatiikamos darbus (kopeeshanu un kafijas vaariishanu).	Manas idejas tiek uztvertas nopietni un mans viedoklis tiek ņemts vērā, manī tiek saskatīts potenciāls un uz mani skatās kā uz daļu no nākotnes akadēmiķu un vadošo pētnieku paaudzes, nevis nepieredzējušu darbaspēku, kam uzgrūst visus nenozīmīgos un nepatīkamos darbus (kopēšanu un kafijas vārīšanu).	My ideas are perceived seriously and my opinion is taken into account, they see me as potential, as future generation of academics and leading scholars, not as unexperienced workforce to whom push the insignificant and unpleasant tasks (copying and coffee making).	Sintakse, Semaatika	Nav saprotama izteikuma būtība	Interpretācijas problēmas	Interference	Gabriela

67	Manas idejas uztver noptieni un manu viedokli nem veeraa, uz mani skataas kaa uz potenciaalu, uz naakotnes akadeemiku un vadosho zinaatnieku u paaudzi nevis nepieredze ejushu darbaspeeku kam uzgruust visus nieciigos un nepatiikamos darbus (kopeeshanu un kafijas vaariishanu).	Manas idejas tiek uztvertas nopietni un mans viedoklis tiek ņemts vērā, manī tiek saskatīts potenciāls un uz mani skatās kā uz daļu no nākotnes akadēmiķu un vadošo pētnieku paadzes, nevis nepieredzējušu darbaspēku, kam uzgrūst visus nenozīmīgos un nepatīkamos darbus (kopēšanu un kafijas vārīšanu).	My ideas are perceived seriously and my opinion is taken into account, they see me as potential, as future generation of academics and leading scholars, not as unexperienced workforce to whom push the insignificant and unpleasant tasks (copying and coffee making).	Leksika, Semaatika	Vārda savienojuma semantiska neprecīza lietošana	Vārda tulkojums	Interference	Gabriela
68	Un treshaa lieta ir tas , ka es redzu ka manam darbam ir potenciāls kaut ko mainīt.	Un, treškārt, es redzu, ka mans darbs potenciāli var kaut ko mainīt.	As a third thing I see that my work has a potential to change something.	Sintakse, Semaatika	Substantīva semantiskais kalks	Vārda tulkojums	Interference	Gabriela
69	Un treshaa lieta ir tas, ka es redzu ka manam darbam ir potenciāls kaut ko mainīt.	Un, treškārt, es redzu, ka mans darbs potenciāli var kaut ko mainīt.	As a third thing I see that my work has a potential to change something.	Sintakse	Vārdu savienojuma kalks no angļu valodas, apstākļa vārds "potenciāli" tiek lietots kā lietvārds	Vārdšķira	Interference	Gabriela

70	Es redzu ka mani peetiījumi vareetu tikt izmantoti lai veiktu jaunus kliniskos peetiījumu s, lai piemeerot u labaakas un individuaa laakas aarsteeshanas metodes veczha pacientie m.	(..) lai individuāli piemērotu labākās ārstēšanas metodes vēža pacientiem.	(..) to apply the best and most individual treatment methods for cancer patients.	Sinta kse	Vārdšķiras neprecīzs izmantojums un vārdu secība	Vārdšķira	Interference	Gabriela
71	Es redzu ka manaa institutuata biologiskie peetiījumi - taadi ko veicu es tiek taalaak izmantoti lai izgatavotu jaunas zaales vai lai uzlabotu dagnozes precizitaati .	Es redzu, ka manā institūtā bioloģiskie pētījumi — tādi, ko es veicu — tiek turpmāk izmantoti, lai pagatavotu jaunas zāles vai precizētu diagnozi.		Sinta kse	Vārdu savienojuma kalks no krievu valodas	Vārdu secība	Interference	Gabriela
72	Es redzu ka manaa institutuata biologiskie peetiījumi - taadi ko veicu es tiek taalaak izmantoti lai izgatavotu jaunas zaales vai lai uzlabotu dagnozes precizitaati .	Es redzu, ka manā institūtā bioloģiskie pētījumi — tādi, ko es veicu — tiek turpmāk izmantoti, lai pagatavotu jaunas zāles vai precizētu diagnozi.	(..) surveys are used for further (..)	Leksika, Sema ntika	Vārdu savienojuma neprecīzs tulkojums no angļu valodas	Vārda tulkojum s	Interference	Gabriela

73	Es redzu ka manaa instituutaa biologiskie peetiijumi - taadi ko veicu es tiek taalaak izmantoti lai izgatavotu jaunas zaales vai lai uzlabotu dagnozes precizitaati .	Es redzu, ka manā institūtā bioloģiskie pētījumi — tādi, ko es veicu — tiek turpmāk izmantoti, lai pagatavotu jaunas zāles vai precizētu diagnozi.		Leksika, Sema ntika	Vārdu savienojuma kalks no krievu valodas	Vārda tulkojums	Interference	Gabriel a
74	Es redzu ka manaa instituutaa biologiskie peetiijumi - taadi ko veicu es tiek taalaak izmantoti lai izgatavotu jaunas zaales vai lai uzlabotu dagnozes precizitaati .	Es redzu, ka manā institūtā bioloģiskie pētījumi — tādi, ko es veicu, — tiek turpmāk izmantoti, lai pagatavotu jaunas zāles vai precizētu diagnozi.	(..) or develop preciseness of the diagnosis.	Sinta kse	Vārdšķiras neprecīzs izmantojums un vārdu secība	Vārdšķira	Interference	Gabriel a
75	Latvijas kultura man asociejās ar mixture starp 'veco' latviju - dziesmu svetkiem, zalumball em un gadatirgjiem, un 'jauno' kulturu - klubiem un kafejnica m kuras daudz un dikti censas piesaistit			Leksika, Sema ntika	Anglismu izmantojums , kur būtu izmantojams latviešu valodas vārds	Koda maiņa	Interference	Anna

	jauniesus kuri ir stipti ieinteresēti sevi integrācijā Eiropas kultūrā un turistus.							
76	Patik redzēt ka Latvija ir arī tādā new kustība -jaunie žurnālisti, teātra izrādes kuras cēlas parādīt kaut ko citu, un kaut vai vasaras iknedēļas tusins ceturtdienas (man liekas, ka tā bija tā diena kad es biju) agenskalnā ar tirdziņu, teltīm, un dzīvo muziku, ka arī radošie rajoni (miera iela for example).			Leksika, Sema ntika	Anglismu izmantojums, kur būtu izmantojams latviešu valodas vārds	Koda maiņa	Interference	Anna
77	Skiet ka ar nedaudz 'latviskuma' mes varetu atkarot kaut vai nelielu	<i>nav iespējams konstruēt vēlamu izteikuma konstrukciju latviešu valodā</i>	<i>nav zināms angļu ekvivalents</i>	Sintakse, Sema ntika	Nav saprotama izteikuma būtība	Interpretācijas problēmas	Interference	Anna

	daudzumu individualisma akcentējot to kas latvija ir tas labakais.							
78	Laikam jasaka ka tas butu tie tobrid neieredzete 'camping trips' kad bija jacel vecas brezenta teltis stundam ilgi un jagul vecos gulammaisos kuri sen nav vedinati.	Laikam jāsaka, ka tie būtu tobrīd neieredzētie pārgājieni, kad bija stundām ilgi jāceļ vecas brezenta teltis un jāguļ vecos guļammaisos, kuri sen nebija vēdināti.	Probably I should say that it were those hated camping trips, when I had to build old canvas tents for long hours and sleep in old sleepingbags, that have not been aired for a long time.	Sinta kse	Saikļa "that" tieša pārnese teikuma konstrukcijā latviešu valodā	Nomena forma	Interference	Anna
79	Laikam jasaka ka tas butu tie tobrid neieredzete ' camping trips ' kad bija jacel vecas brezenta teltis stundam ilgi un jagul vecos gulammaisos kuri sen nav vedinati.	Laikam jāsaka, ka tie būtu tobrīd neieredzētie pārgājieni, kad bija stundām ilgi jāceļ vecas brezenta teltis un jāguļ vecos guļammaisos, kuri sen nebija vēdināti.	Probably I should say that it were those hated camping trips, when I had to build old canvas tents for long hours and sleep in old sleepingbags, that have not been aired for a long time.	Leksika, Sema ntika	Anglismu izmantojums, kur būtu izmantojams latviešu valodas vārds	Koda maiņa	Interference	Anna
80	Laikam jasaka ka tas butu tie tobrid neieredzete 'camping trips' kad bija jacel vecas brezenta teltis stundam ilgi un jagul vecos	Laikam jāsaka, ka tie būtu tobrīd neieredzētie pārgājieni, kad bija stundām ilgi jāceļ vecas brezenta teltis un jāguļ vecos guļammaisos, kuri sen nebija	Probably I should say that it were those hated camping trips, when I had to build old canvas tents for long hours and sleep in old sleepingba	Sinta kse	Apstākļa vārdu savienojuma "stundām ilgi" lietojums aiz darbības vārda, kuru tas paskaidro, nevis pirms	Vārdu secība	Interference	Anna

	gulammais os kuri sen nav vedinati.	vēdināti.	gs, that have not been aired for a long time.					
81	Laikam jasaka ka tas butu tie tobrīd neieredzētie 'camping trips' kad bija jācel vecas brezenta teltis stundām ilgi un jagul vecos gulammaisos os kuri sen nav vedinati.	Laikam jāsaka, ka tie būtu tobrīd neieredzētie pārgājieni, kad bija stundām ilgi jāceļ vecas brezenta teltis un jāguļ vecos gulammaisos, kuri sen nebija vēdināti.	Probably I should say that it were those hated camping trips, when I had to build old canvas tents for long hours and sleep in old sleepingbags, that have not been aired for a long time.	Sintakse	Tagadnes laiks lietots pagātnes vietā	Darbības vārda laiks, izteiksme un kārtā	Interference	Anna
82	Tikai līdz ezeram bija jāiet vairāk par stundu līdz ar to nekad tas nenotika.	Tikai līdz ezeram bija jāiet vairāk nekā stundu, līdz ar to tas nekad nebija noticis	There was more than hour walk till the lake and it had never happened.	Sintakse, Sema ntika	Prievārda semantiskais kalks	Vārda tulkojums	Interference	Anna
83	Tikai līdz ezeram bija jāiet vairāk par stundu līdz ar to nekad tas nenotika.	Tikai līdz ezeram bija jāiet vairāk nekā stundu, līdz ar to tas nekad nebija noticis	There was more than hour walk till the lake and it had never happened.	Sintakse	Vienkāršās tagadnes lietojums saliktās pagātnes vietā	Darbības vārda laiks, izteiksme un kārtā	Interference	Anna
84	Man patīk iespējas kas tiek sniegtas arzemes salīdzinājuma ar Latviju - seit ir tik nenormāli daudz iespējamo izdevību.	Man patīk iespējas, kas tiek sniegtas ārzemēs; salīdzinājumā ar Latviju šeit ir tik nenormāli daudz iespēju.	(..) a lot possible coices.	Leksika, Sema ntika	Vārdu savienojuma kalks no angļu valodas	Liekvārdība	Interference	Anna

85	<p>Ka psihologs var strādāt universitātes administrācijā, vai kā lektors, slimnīcā, klinika, privātlabdarības organizācijā, privatpraksē, individuāli ar cilvēkiem, ka skolotāja palīgs strādājot ar bērniem utt.</p>			Sintakse	Divdabja teicina neprecīzs lietojums	Interpretācijas problēmas	Attīstības kļūda	Anna
86	<p>Manas mācības man patīk nepiespiesta brīvība izvēle tiesi kāda veida si izglītība tiks saņemta, ka arī nenormalais informācijas daudzums - 1)lektora pasniegts, 2)pieejamas gramatas(par maksu), 3)pieejamas gramatas un žurnāli(interneta par velti, pieejama dota caur universitāti).</p>	<p>Manās mācībās man patīk tā nepiespiestā iespēja izvēlēties tieši kādā veidā šī izglītība tiks saņemta, kā arī milzīgais informācijas apjoms: 1) pasniedzot lektoram; 2) caur pieejamām grāmatām (par maksu); 3) caur pieejamām grāmatām un žurnāliem (internetā par velti ar universitātes dotu pieeju).</p>	<p><i>nav zināms angļu valodas ekvivalents</i></p>	Sintakse	Vārdšķiras neprecīzs izmantojums un vārdu secība	Interpretācijas problēmas	Interference	Anna

87	Manas macības man patīk tā nepiespiesta brīvība izvēle tiesi kada veida si izglītība tiks saņemta, ka arī nenormalais informācijas daudzums - 1)lektora pasniegts, 2)pieejamas gramatas(par maksu), 3)pieejamas gramatas un zurnali(interneta par velti, pieejama dota caur universitāti).	Manās mācībās man patīk tā nepiespiestā iespēja izvēlēties tieši kādā veidā šī izglītība tiks saņemta, kā arī milzīgais informācijas apjoms: 1) pasniedzot lektoram; 2) caur pieejamām grāmatām (par maksu); 3) caur pieejamām grāmatām un žurnāliem (internetā par velti ar universitātes dotu pieeju).	(..) enormous amount of information (..).	Leksika, Semaatika	Vārda savienojuma semantiska neprecīza lietošana	Vārda tulkojums	Interference	Anna
88	Manas macības man patīk tā nepiespiesta brīvība izvēle tiesi kada veida si izglītība tiks saņemta, ka arī nenormalais informācijas daudzums - 1) lektora pasniegts, 2)pieejamas gramatas(par maksu), 3)pieejamas gramatas	Manās mācībās man patīk tā nepiespiestā iespēja izvēlēties tieši kādā veidā šī izglītība tiks saņemta, kā arī milzīgais informācijas apjoms: 1) pasniedzot lektoram; 2) caur pieejamām grāmatām (par maksu); 3) caur pieejamām grāmatām un žurnāliem (internetā par velti ar universitātes dotu pieeju).	<i>nav zināms angļiskais ekvivalents</i>	Sintakse, Semaatika	Vārdšķiras neprecīzs izmantojums un vārdu secība	Interpretācijas problēmas	Interference	Anna

	un zurnali(interneta par velti, pieejama dota caur universitāti).							
89	Latvijai ir sava krāsa, garša, smarža un mēs neesam pazaudejuši to neskatoties uz nelielo geografisko un demogrāfisko situāciju.	Latvijai ir sava krāsa, garša, smarža, un mēs neesam pazaudējuši to neskatoties uz nelielo teritoriālo un demogrāfisko situāciju.	(..) geographic and demographic situation.	Leksika, Semaatika	Vārdu savienojuma kalks no angļu valodas	Vārda tulkojums	Interference	Dace
90	Es ķēros klāt rakstiskām pārdomām par sevi.	Es ķēros klāt pārdomām par sevi rakstiski.	<i>nav zināms angļu valodas ekvivalents</i>	Morfologija, sintakse	Vārdšķiru neprecīzs lietojums	Vārdšķira	Interference	Kristīne
91	Es iesaku drosmi mēģināt.	Es iesaku būt drosmīgam un mēģināt.	I advice to take courage to change.	Morfologija, sintakse	Vārdšķiru neprecīzs lietojums	Vārdšķira	Interference	Kristīne
92	Skola tik ilgi veel un tad iespējams es braucu uz Ņujorku uz 6 nedēļām uz arhitektūras un apgaismības kursiem, lai pēc šīs skolas kaut kad varētu mācīties arhitektūru maģistratūrā.	Skola vēl tik ilgi, un tad iespējams es braucu uz Ņujorku uz 6 nedēļām uz arhitektūras un apgaismības kursiem, lai pēc šīs skolas kaut kad varētu mācīties arhitektūru maģistratūrā.		Sintakse	Apstākļa vārda "vēl" lietojums aiz "tik ilgi", nevis pirms	Vārdu secība	Attīstības kļūda	Kristīne

	maaciities arhitektuuru magistraturaa..							
93	Skola tik ilgi veel un tad iespējams es braucu uz Ņujorku uz 6 nedeelaam arhitektuuras un apgaismosšanas kursos , lai peec shiis skolas kaut kad vareetu maaciities arhitektuuru magistraturaa..	Skola tik vēl ilgi un tad iespējams es braucu uz Ņujorku uz 6 nedēļām uz arhitektūras un apgaismības kursiem, lai pēc šīs skolas kaut kad varētu mācīties arhitektūru magistratūra.	(..) architecture and enlightenment course (..)	Leksika, Semaatika	Vārdu savienojuma neprecīzs tulkojums no angļu valodas	Vārda tulkojums	Interference	Kristīne
94	Es neiešu jau tev palīdzēt.	Es nevēlos tev palīdzēt	I am not going to help you	Sintakse, Semaatika	Verba semantiskais kalks	Vārda tulkojums	Interference	Kristīne

2. pielikums

Jautājumi informantiem

1. Ar ko Tev asociējas kultūra Latvijā?
2. Priecīgākās atmiņas no Tavas bērnības?
3. Kas Tev patīk savā darbā/studijās?